

Omslagfoto: Herman Wouters/HH

562 Diverse media brachten onlangs het bericht dat een werkgever geen loon meer hoeft te betalen als de werknemer **ziek wordt door risikante privé-activiteiten**. Astrid Helstone maakt echter duidelijk dat het Arnhemse hof in het arbeidsrecht bepaald geen revolutie maakte. Wel laat het hof toe dat er nadere voorwaarden worden gesteld aan de gebruikelijke aanvulling van het wettelijk minimum van 70% tot 100% van het loon.

540 'We streven met de comparitie naar een volwaardige mondelinge behandeling die re- en dupliek en pleidooi kan vervangen'. Aldus leden van het Projectteam 'versterking regiefunctie', dat functioneerde binnen de Raad voor de rechtspraak. Men wil tijdens de comparitie het pleiten niet stimuleren. Onlangs legde dat Projectteam de laatste hand aan **diverse handleidingen voor de rechter**, om de uniforme rechtstoepassing te bevorderen.

543 Rechter werpen de **'ernstige beschuldiging'**, die Willem Wagenaar in het vorige nummer uitte, verre van zich. Zij zijn wél geïnteresseerd in de waarheid. President Willibrord Davids van de Hoge Raad geeft toe dat rechters afvinken of er voldoende bewijs is. 'Het is nog veel erger, kan ik professor Wagenaar verzekeren.'

IN DE VOLGENDE NUMMERS

- ▶ Kronieken arbeidsrecht en mededingingsrecht
- ▶ De appèlschriftuur in strafzaken
- ▶ Tegen het DNA-geloof
- ▶ Advocaten, publicatieverboden en vrijheid van meningsuiting
- ▶ Tips voor contact met de media
- ▶ Ontwikkelingen in toegankelijkheid van juridische bronnen

ARTIKELEN

- 554** Kroniek bestuursprocesrecht II 2004-2005
Jan Coen Binnerts en Marieke Dankbaar
- 562** Geblesseerde werknemer niet buitenspel
Astrid Helstone
- 566** De goeie ouwe rolzitting
L. van Heijningen
- 568** Schat de gezondheidsrisico's
Tom Mutsaerts
- 571 RECENSIE**
Management & Organisatie
Maarten de Haas

VASTE RUBRIEKEN

- 540 ACTUALITEITEN**
- ▶ Rechtbanken op weg naar uniforme rechtstoepassing
  - ▶ Brauwerij, *Matthijs Kaaks*
  - ▶ Rechters fel over beschuldiging Wagenaar
  - ▶ Gedragscode letselschade: 'Advocatenorganisaties manoeuvreerden zichzelf buitenspel'
  - ▶ 'Uitzendingen naar Afghanistan scheppen juridische valkuil'
  - ▶ 'Een buitenproportionele inbreuk op het verschoningsrecht'
- 574 DE CULTUUR VAN**
Gijs Heutink
Jan Pieter Nepveu
- 577 REACTIES EN BRIEVEN**
- ▶ Zijn rechters niet echt geïnteresseerd in de waarheid?
  - ▶ Nakosten
  - ▶ Advocaten zijn geen 'gewone dienstverleners'
- 586 DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN**

VAN DE ORDE

- 551** ▶ Van de deken: Aloha
- 580** ▶ Voortgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding
- 583** ▶ Personalia

551 COLOFON

Rechtbanken op weg naar uniforme rechtstoepassing

‘Minder ieder-voor-zich-cultuur, meer oog voor elkaar’

Een landelijk comparitiebeleid zal er vooralsnog niet komen. De Projectgroep versterking van de regiefunctie van de civiele rechter – een initiatief van de rechterlijke macht – heeft wel een *Handleiding comparitiebeleid* opgesteld, maar die is niet dwingend. Van een landelijke uniforme toepassing is dan ook niet zonder meer sprake. Toch is er ook voor de advocatuur winst geboekt, vinden twee leden van de Projectgroep.

Leonie Rammeloo, redactielid
Michel Knapen, journalist

Het voelde een beetje als zijn eigen afstuderende: jarenlang leg je tentamens af en op een goede dag ben je zomaar klaar. Die ervaring had mr. Rick Verschoof bij de afronding van het Project versterking regiefunctie, waaraan hij leiding gaf. Verschoof en zijn team hebben echter niet één document geproduceerd, maar meerdere: de *Handleiding bewijslevering*, de *Handleiding comparitie*, de *Handleiding deskundigen* en de *Leidraad deskundigen in civiele zaken* (in combinatie met een *Model deskundigenbericht*) en ten slotte de checklist voor dagvaardingen in bodemzaken (kanton en civiel bij de rechtbanken). Allemaal stukken die beogen dat de betrokken sectoren van de rechtbanken en hoven ‘onderling kennis delen en komen tot meer uniforme rechtstoepassing’, verklaart mr. Dineke de Groot. De Groot, rechter van de Rechtbank Amsterdam, was in het projectteam vooral betrokken bij het opstellen van de documenten over de deskundige.

Het Projectteam past in de nog korte geschiedenis van de Raad voor de rechtspraak. Deze Raad is in 2002 in het leven geroepen en stimuleert onder meer dat rechtbanken efficiënter gaan werken. Voor het eerst in de bijna tweehonderdjarige geschiedenis van de rechterlijke organisatie kijken rechtbanken hoe andere rechterlijke colleges de zaken organiseren en wat ze van elkaar kunnen leren. Dit wordt vooral vorm gegeven door de landelijke overleggen van sectorvoorzitters. Het landelijk rol-

reglement is het eerste belangrijke product dat deze samenwerking opleverde.

Daarmee is de ‘ieder-voor-zich-cultuur’ verdwenen, zegt Verschoof, president van de Rechtbank Dordrecht. ‘Rechtbanken worden steeds minder gezien als zelfstandige winkels. We krijgen meer oog voor elkaar. De handleidingen die nu zijn ontwikkeld zijn een nieuwe stap in die ontwikkeling.’

Het Landelijk Overleg Voorzitters Civiele sectoren constateerde iets wat advocaten al veel langer wisten en wat in de advocatuur tot grote ergernis leidt: waarom doen alle rechtbanken ‘het’ anders? Waarom mag je tijdens een comparitie bij het ene gerecht wel en bij het andere gerecht niet ‘pleiten’? Waarom mag je soms wel

en soms niet je aantekeningen ter comparitie overleggen? Waarom moet je bij de ene rechtbank voor de comparitie antwoorden in reconventie en mag dat bij andere tijdens de comparitie? Waarom verschillen de aanpak en inhoud van het proces-verbaal van de comparitie zo per gerecht? Waarom is er, met andere woorden, nog geen landelijk comparitiebeleid?

FEITENVERGARING

Met de *Handleiding comparitie* is dat comparitiebeleid er nu eindelijk gekomen – maar eigenlijk ook weer niet. De Handleiding geeft stap voor stap aan hoe de civiele rechter het beste zijn zitting kan inrichten, en is gepubliceerd op het intranet van de Rechtspraak: alleen medewerkers van de rechterlijke macht hebben daartoe toegang.

Verschoof: ‘Alle landelijke overleggen van sectorvoorzitters hebben de handleidingen aanvaard. De gerechten kunnen er dus mee gaan werken. Kúnnen. Over de implementatie gaan wij niet. Hoe sectoren de handleiding gebruiken, moeten ze zelf bepalen.’ Uitgangspunt is nog steeds dat alleen de zittingsrechter bepaalt hoe de zitting wordt ingericht. ‘Dat behoort

De Groot: ‘We streven naar een volwaardige mondelinge behandeling die re- en dupliek en pleidooi kan vervangen’

Verschoof: 'De rechter laat vooraf weten wat hij van partijen verwacht, dat is de winst voor de advocatuur'

afgesloten met een algemene slotvraag, waarin partijen datgene kunnen aandragen wat nog niet aan de orde is geweest.' Volgens het Projectteam is dat ook voldoende: uit een enquête is gebleken dat in minder dan één procent van de procedures na de comparitie nog pleidooi wordt gevraagd. Pleiten als fenomeen wordt dus niet gestimuleerd. De Groot: 'We streven met de comparitie naar een volwaardige mondelinge behandeling die re- en dupliek en pleidooi kan vervangen.' Of individuele rechters de *Handleiding comparitie* echt gaan toepassen, is dus hun eigen zaak. En zelfs als de handleiding wordt toegepast, heeft een rechter nog alle vrijheid om daarvan af te wijken en zijn zitting op zijn eigen manier in te vullen. Dus advocaten weten nog steeds niet waar ze aan toe zijn? 'Jawel hoor', reageert Verschoof. 'Als wij geheel van onszelf zouden uitgaan, zouden we het liefst één dag voor een zitting de stukken lezen. Dat is voor ons het meest efficiënt. Maar in de Handleiding staat dat comparitierechters zo duidelijk mogelijke instructies aan advocaten moeten geven. De rechter laat dus, zo is de bedoeling, vooraf weten wat hij van partijen verwacht. Iedere comparitie is maatwerk. Dat is de winst voor de advocatuur.' Dat alle civiele rechters de vrijheid hebben om, ondanks de handleiding, toch een eigen koers te blijven varen, klopt volgens De Groot niet. 'De mogelijkheid om als individuele rechter van de handleiding af te wijken wordt kleiner naarmate meer collega's er gebruik van maken. We gaan rechters het model niet van boven opleggen. Door zelfbinding wordt de handleiding vanzelf breed toegepast.' De handleidingen worden ook gebruikt bij cursussen van de SSR, zo-

tot zijn rechterlijke onafhankelijkheid.' Desondanks zijn er bepaalde normen voorgesteld, bijvoorbeeld op het gebied van 'pleiten' tijdens de comparitie. Verschoof: 'De handleiding gaat ervan uit dat je de comparitie niet moet inrichten als een kort geding, waarbij betogen worden uitgewisseld. Doel is feitenvergaring. De zitting wordt

column

MATTHIJS KAAKS

Brauwelij

In een nieuwe zaak meldde zich enige tijd geleden een advocaat voor de wederpartij, een kleine eenmanszaak. Nadat hij was doorverbonden stelde hij zich voor:

'Met Pim van de Pet van de Brauwelij.'

'De Brauwelij? Vroeg ik.

Bedoelt u niet De Brauw?

'Ja ja natuurlijk, De Brauw ja. Ik moet nog even wennen ziet u. Ik zit in het startersklasje. Dat heet bij ons De Brauwelij.'

Hij stond er op dat ik hem tutoyeerde en we hadden een alleraardigst gesprek. Enthousiast vertelde hij over het echte advocatenwerk. Een beslag dat kleeft. De sfeer van de rechtbank. Contact met cliënten. Of alleen al een telefoongesprek met een confrère. 'Een prachtig vak. Echt, de praktijk is zo veel leuker dan de studie.'

Hij vertelde dat de stagiaires van het Brauwelijklasje allemaal een schrapkaart krijgen waarop verschillende proceshandelingen staan. Het is de bedoeling in zes maanden zo veel mogelijk kruisjes te verzamelen. Wie de meeste kruisjes heeft, krijgt een handgemaakte bef.

'Hoe lang mag je nog?'

'Nog een paar maanden.' Er klonk spijt in zijn stem.

'En dan?'

'Dan krijg ik *the real stuff*. Al weet ik inmiddels niet meer zo goed wat ik me daar bij moet voorstellen. Ik ben ingedeeld bij de sectie Mergers & Acquisitions III.'

Hij zweeg even.

'Ik mis nogal wat kruisjes', zei hij bedrukt. En hij somde op: 'faillissementsverzoek, wraking, *descente* – wat is dat eigenlijk? – , voorlopig getuigenverhoor, rolincident, pleidooi in kort geding.'

'Ook nog geen kort geding gedaan?'

'Nee, helaas. En de tijd gaat dringen', zei Pim. 'Dus ik dacht, misschien in deze zaak. Als jij mijn cliënt nou...'

'Ach', zei ik tegen hem. 'Waarom ook niet? Als ik jou daar een plezier mee kan doen. Dan maken we er toch een kort geding van. Maak jij maar een dagvaarding, dan breng ik die wel uit. En als je dan een *descente* vraagt, heb je twee kruisjes.'

'Maar als de voorzieningenrechter dat nou weigert?'

'Dan wraak je hem.' Grapte ik.

Pim was verrukt. 'Cool, echt cool'.

Twee maanden later mailde hij me dat hij dankzij de twee extra kruisjes de bef had gewonnen.

'Ik heb de bef maar ingelijst, want ik verwacht niet dat ik de komende jaren nog een toga zal dragen.'

Onlangs moest ik weer aan hem denken, toen ik een zaakje wilde doorverwijzen. Misschien wel wat voor Pim, dacht ik. Ik belde De Brauw. Pim werkte inmiddels in zijn nieuwe sectie. De secretaresse kon echter niet doorverbinden.

'Meester Van de Pet zit deze week in de *dataroom* in verband met een grote due diligence. Ik mag hem niet storen. Misschien wilt u het volgende week weer proberen.'

> dat jonge rechters er vanaf het begin mee leren werken. Verschoof: 'Als onervaren rechter weet je ook niet wat je niet weet. Dáár zijn die handleidingen ook voor bedoeld. Pas als je zelf alle aspecten en mogelijkheden van de comparitie kent, kun je goed regie voeren.'

GROEI-MODEL

Wat er precies in de handleidingen bewijslevering, regiefunctie en deskundigen staat, blijft geheim, zo hebben de landelijke overleggen beslist. Op de eerste plaats is de tekst zo gereedgeerd dat zij zich richt tot rechters, verklaart Verschoof. 'Verder zijn de handleidingen een groeimodel. Ze worden steeds aangepast aan betere inzichten en praktijken. Een redactieraad actualiseert de handleidingen regelmatig. Bovendien moeten we er zelf nog aan wennen', zegt De Groot. Verschoof en De Groot verwachten dat de handleidingen binnen een aantal jaren publiek gemaakt zullen worden. 'Als dat nu al gebeurt, zou menig collega zich voor het blok gezet voelen.' Wel worden de handleidingen over een jaar door het Landelijk Overleg Voorzitters Civiele sectoren geëvalueerd. Dan wordt ook bekeken of ze – eventueel gedeeltematig – publiek kunnen worden gemaakt.

Een enkel tipje van de sluier willen Verschoof en De Groot wel oplichten. 'Met het comparitiebeleid proberen we niet het aantal schikkingen te vergroten. De *Handleiding regiefunctie* biedt wel beter inzicht in welke mogelijkheden er allemaal zijn. Schikken is daar slechts één van. De comparitierechter kan aan de hand van een checklist nagaan welke instructies hij het best aan partijen kan geven. We willen partijen vooral het gevoel meegeven dat de rechter goed naar alle argumenten heeft geluisterd, en dat er uit de comparitie wordt gehaald wat er uit te halen valt.'

De *Handleiding bewijslevering* – die ook geheim blijft – brengt volgens De Groot voor de advocatuur geen verandering mee. 'In feite staat er niets nieuws in, wel staan de zaken nu goed op een rij. Voor de rechter is het een stuk handzamer geworden. In deze handleiding en in de *Handleiding comparitie* wordt onder meer ingegaan op het overleggen van schriftelijke verklaringen van potentiële getuigen. Dat kan ertoe leiden dat partijen beter en eerder kunnen inschatten wat hun kansen zijn.'

Een van de weinige producten van de Projectgroep Versterking Regiefunctie die wel open-

De Groot: 'De mogelijkheid om als individuele rechter van de handleiding af te wijken wordt kleiner naarmate meer collega's er gebruik van maken'

baar worden gemaakt, is de *Leidraad deskundigen in civiele zaken*. Deze biedt een uitgebreide instructie aan deskundigen: hoe ze geacht worden te werken en te rapporteren, hoe ze zelf derden kunnen inschakelen, wat hun rechten en plichten zijn, en regels over hun salariering.

VUURWERK

In tegenstelling tot de *Handleiding comparitie* zijn de (interne) *Handleiding deskundigen* en de Leidraad niet met advocaten besproken. Verschoof: 'Bij comparities zijn er meerdere manieren om de zitting te organiseren. Dan is het handig om bij het opstellen daarvan de mening van enkele advocaten te horen. Bij het onderwerp deskundigen kennen we dat soort vuurwerk niet. Daarom hebben we de *Handleiding* en de *Leidraad* geschreven zonder advies van advocaten. Omdat de *Leidraad* is gericht tot deskundigen, heeft wel consultatie van deskundigen plaatsgevonden.'

Ook deze handleiding wordt niet verplicht opgelegd, maar omdat zij door consensus tot stand is gekomen, gaan wel alle sectoren haar gebruiken, verwacht De Groot. Daarbij kan de

Vooraf dat laatste heeft in het verleden tot veel onduidelijkheid geleid. Zo was niet bekend op welk moment in de procedure bezwaar tegen de salariering kon worden gemaakt. Een andere vaak gestelde vraag is hoe moest worden omgegaan met exoneratieclausules van deskundigen. De *Leidraad* heeft alleen betrekking op de door de rechter benoemde deskundige en niet op de partijdeskundige.

bijbehorende (wel openbare) *Leidraad* aan elke door de rechtbank benoemde deskundige worden uitgereikt en wordt deze op Rechtspraak.nl geplaatst. 'Deze documenten hebben een uniformerende werking. Ze kunnen de kans op narigheid beperken. Door de openbaarheid van de *Leidraad*, kunnen ook advocaten er hun voordeel mee doen.'

Rechtters fel over beschuldiging Wagenaar Niet bij afvinken alleen

Rechtters werpen de ‘ernstige beschuldiging’, die rechtspsycholoog Willem Albert Wagenaar uitte, verre van zich. Zij zijn wel degelijk geïnteresseerd in de waarheid en doen meer dan afvinken of er voldoende bewijs is voor wat het OM beweert.

Lex van Almelo, journalist

In de waarheid is de strafrechter niet echt geïnteresseerd, zei Wagenaar in het *Advocatenblad* van 11 augustus. De strafrechter legt het initiatief voor de bewijsvoering bij het OM en vinkt vervolgens af of er voldoende bewijs is en of de bewijsmiddelen in het dossier zitten. Als er wat twijfels bestaan over bewijs, krijgt de verdachte bijvoorbeeld niet vijf jaar maar drie jaar gevangenisstraf. De rechterlijke macht trekt volgens Wagenaar te weinig lering uit de Schiedammer parkmoord door deze zaak te veel beschouwen als een excès. De opleiding van rechtters zou moeten worden uitgebreid met statistische en gedragswetenschappelijke vakken, terwijl strafrecht een specialisme zou moeten worden.

AFVINKEN

De giftigste reactie komt van president Willibrord Davids van de Hoge Raad, die sarcastisch toegeeft dat rechtters afvinken of er voldoende bewijs is. ‘Het is nog veel erger, kan ik professor Wagenaar verzekeren. De wetgever heeft de rechter onlangs op initiatief van de Kamerleden Wolfsen en Griffiths ook voorgeschreven om af te vinken of hij wel heeft gereageerd op alle uitdrukkelijk onderbouwde standpunten van officier van justitie en advocaat.’ Volgens Davids doet de rechter veel meer dan verifiëren wat het OM te berde brengt en daarom vindt hij de beschuldigingen van desinteresse en een lagere straf als er onvoldoende bewijs is ‘een mislukte karikatuur, waarvoor het bewijs ontbreekt’. De rechter ongefundeerd in diskrediet brengen door diens integriteit in twijfel te trekken, brengt de discussie over de toepassing van het strafrecht volgens Davids niet verder. Voor zo’n discussie is meer nodig dan ‘een vraaggesprek met een deskundige die algemene conclusies trekt uit een aantal zaken

– waaronder een romantisch scenario wat gebeurd zou kunnen zijn – waarin hij tekortkomingen bespeurt’.

Oud-advocaat-generaal Jan Leijten (die op het interview een reactie schreef, zie de rubriek Reacties achter in dit nummer) hoorde een vooraanstaand rechter onlangs klagen dat veel van zijn collega’s de rechtspsychologen Wagenaar, Crombag en Van Koppen ‘als hun vijanden beschouwen, die zoveel mogelijk buiten de perken van het strafrecht moeten worden gehouden’. Maar tegenover het *Advocatenblad* geven de Raad voor de rechtspraak, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) en het landelijk overleg van strafsectoren bij rechtbanken en hoven (LOVS) niet het geringste blijk van vijandschap. Wel vinden zij dat de criticus uit de bocht vliegt met zijn oneliners over de vermeende desinteresse in de waarheid en een lagere straf bij twijfel.

SPROOKJE

‘Het is gewoon niet waar,’ zegt Dick van Dijk van de Raad voor de rechtspraak. ‘Wagenaar kan vanuit zijn positie met een sprookje komen over het ware verhaal achter een moord. Maar de rechter moet op grond van de tenlastellegging, de bewezen feiten en zijn overtuiging een beslissing nemen. Dat is veel ingewikkelder dan Wagenaar doet geloven. In sommige gevallen kom je er gewoon niet achter wat er precies is gebeurd. Dat rechtters bij twijfel maar een lagere straf geven, is een doodoener.’ Bestuurslid Steven van Dissel van de NVvR vindt de dilemma’s waarvoor de rechter staat bij onvoldoende bewijs wel herkenbaar: ‘Soms is er te weinig bewijs, terwijl je op je klompen aanvoelt dat de verdachte het heeft gedaan. We moeten ons behelpen met wat je kunt bewijzen. Vaak moeten wij het doen met getuigenverklaringen die nooit 100% betrouwbaar zijn. Wat dat betreft is het hoopgevend dat er steeds meer technisch bewijs beschikbaar komt. Rechtters zullen de ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld DNA wel moeten blijven volgen. De rechter moet dat op de juiste waarde weten te schatten. Daarvoor hoeft hij niet per se een specialist in strafrecht zijn. Het is ook onzinnig als Wagenaar suggereert dat strafrecht corvee is

Foto: Marie Cécile Thijs / HH

President Willibrord Davids: ‘een mislukte karikatuur, waarvoor het bewijs ontbreekt’.

voor een civilist of bestuursrechter. Het is voor veel rechtters heel gebruikelijk om na een aantal jaren van sector te veranderen.’

BEROEPSTROTS

Voorzitter Rosa Jansen van het LOVS vindt elke reactie of klacht van een burger welkom, maar voelt zich door de ernstige beschuldiging van Wagenaar in haar beroepstrots aangetast. ‘Waarheidsvinding is onze taak. Wij bekijken

> een zaak als vanzelf eerst in zijn geheel alvorens wij aan de tenlastelegging toekomen. Wij zijn ook voortdurend bezig met het verbeteren van de kwaliteit van de strafrechtspraak. Wagenaar stelt zich een beetje op als de wijze professor die spreekt tegen de domme leerling die alsmat niet luisteren wil. Daarmee doet hij de strafrechtspraak in Nederland behoorlijk te kort.'

Volgens Jansen kan Wagenaar beter weten, omdat hij vaak rondloopt in gerechten, onderzoek doet in de Rechtbank Utrecht en regelmatig spreekt met rechters. 'In een gesprek met mij zei hij onlangs nog dat hij vindt dat het in de rechtspraak best goed gaat. In elke organisatie komen bedrijfsongevallen voor, maar in de strafrechtspraak ligt dat percentage volgens hem ver onder de 1. Wij vinden overigens dat elke fout onaanvaardbaar is.'

Jan Leijten – die ooit schreef 'We need stories for better understanding' – vindt de *onliner* over de desinteresse 'gewoon onzin en dat weet Wagenaar ook'. Maar verder verdient alles wat

Wagenaar in het interview zegt aandacht. 'Het is waar dat strafvonnissen, als ze al uitgewerkt zijn, meer van een legpuzzel weg hebben dan van een verhaal. Voor niemand buiten het veld van het recht bezitten zij de overtuigingskracht die een goed verhaal heeft.' Volgens Leijten hebben rechters tegenwoordig door de verharding van het strafklimaat minder de neiging om iemand wegens twijfel vrij te spreken dan vroeger het geval was.

BEVOORoorDEELD

Het Openbaar Ministerie voelt zich niet geroepen om te reageren op Wagenaar. De advocaten die om commentaar is gevraagd, kunnen zich grotendeels vinden in de kritiek van Wagenaar. Vanuit zijn ervaring met herzieningszaken onderstreept advocaat Geert Jan Knoops dat de rechterlijke macht de Schiedammer parkmoord niet als incident moet beschouwen en er inderdaad te weinig lering uit trekt.

Knoops 'beveelt het ten zeerste aan, mede vanuit mijn academische achtergrond als hoogle-

raar' dat in herzieningszaken meer (financiële) voorzieningen komen voor de verdediging, net zoals dat in Canada, Amerika, Engeland en Schotland het geval is.

Voorzitter Annelies Röttgering van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten vindt dat de strafrechter te veel uitgaat van de tenlastelegging: 'Vaak leest hij dat in grote dossiers als eerste om snel een overzicht van de zaak te krijgen. Maar daarmee is hij wel bevooroordeeld.' Temeer omdat rechters niet graag twijfelen aan de eerlijkheid en integriteit van politiemensen en vooral ervaren strafrechters nogal eens sceptisch staan tegenover de mogelijke onschuld van de verdachte. Röttgering heeft verder de indruk dat rechters het gemakkelijker vinden om bij twijfel een verdachte te veroordelen dan vrij te spreken. 'Misschien is dat de tijdgeest.'

Gedragcode Behandeling Letselschade

'Advocatenorganisaties manoeuvreerden zichzelf buitenspel'

Deze zomer nam de Vereniging Letselschade Advocaten (LSA) afstand van de Gedragcode Behandeling Letselschade, opgesteld door het Centrum Aansprakelijkheidsrecht van de Universiteit Tilburg in samenspraak met verzekeraars, belangenorganisaties (ANWB, Consumentenbond) en slachtoffers. Maurits Barendrecht, de intellectuele vader van het project, reageert.

Lucien Wopereis, redacteur Orde

In het persbericht dat de LSA uitgaaf, stelt het bestuur van de vereniging dat een advocaat zich niet op voorhand 'kan en mag' binden aan afspraken over de wijze waarop zaken behandeld moeten worden. 'Het is de LSA-advocaat volgens de gedragsregels van de Nederlandse Orde van Advocaten zelfs verboden om met anderen dan de eigen cliënt dergelijke behandelafspraken te maken. Het bovenstaande be-

Maurits Barendrecht: 'Organisaties van slachtoffers en verzekeraars zijn met elkaar in gesprek geraakt over de manier van schadebehandeling die in beider voordeel is.'

tekent dat de LSA als specialisatievereniging van letselschadeadvocaten niet zal kunnen intekenen op de Gedragcode Behandeling Letselschade', aldus het persbericht.

Barendrecht, zelf advocaat geweest, vindt het standpunt van de LSA begrijpelijk. 'Natuurlijk kan een advocaat zijn klant niet op voorhand binden aan een contractuele regeling.

Als organisatie van advocaten kun je ook niet zomaar afspraken gaan maken over de manier waarop leden de praktijk uitoefenen.'

Wat Barendrecht wel heeft verbaasd, is hoe de LSA zichzelf buitenspel heeft gezet door uit het overleg te treden: 'Hoe kan het dat advocatenorganisaties zich in zo'n positie manoeuvreren dat ze niet over structurele verbeteringen van het recht systeem mee kunnen praten? Was het niet het ideaal van de sociale advocatuur dat niet alleen de individuele cliënt werd geholpen, maar dat ook het systeem verbeterd zou worden? In een tijd waar sturende wetgeving uit is, moet er toch een manier te vinden zijn om het over *best practices* te hebben, want daar gaat het om in de code.' Volgens de hoogleraar hebben individuele advocaten overigens nuttige bijdragen geleverd aan het project.

'NIET Geloofwaardig'

Barendrecht denkt dat de code zijn nut zal bewijzen, ook al tonen de LSA en individuele

letselschadeadvocaten zich kritisch. 'De LSA zegt dat hun leden volgens de code mogen werken als de cliënt dat wil. Sommige advocatenkantoren gaan verder, en zullen de code in beginsel volgen. Verzekeraars stellen de code min of meer verplicht, en rechtsbijstandverzekeraars en letselschadebureaus (circa tweederde van de markt) hebben zich positief opgesteld. De code zal zich nu moeten bewijzen in de praktijk, zoals iedere procedurele regeling trouwens.'

De eerste signalen uit de markt zijn positief, stelt de wetenschapper. Slachtoffers zien de code als steun in de rug bij hun pogingen om greep te krijgen op het schaderegelingsproces, stelt hij. 'Maar dat is niet het belangrijkste. Waar het vooral om gaat is dat organisaties van slachtoffers en verzekeraars met elkaar in gesprek zijn geraakt over de manier van schadebehandeling die in beider voordeel is. Inzichtelijkheid van het proces, uitgaan van het perspectief van het slachtoffer, tempo,

problemen samen oplossen of voorleggen aan een neutrale derde of rechter: deze waarden zijn zich in de praktijk al aan het realiseren.' De LSA kan zich niet vinden in de opmerking van Barendrecht dat de vereniging zichzelf buitenspel heeft gezet door uit het overleg te treden. 'Wij hebben een bijzondere ledenver-

gadering gehouden over deze kwestie en daar kwam uit dat we niet meer moesten meepraten. We vonden het niet geloofwaardig om aan tafel te blijven zitten, terwijl we ons gelet op de gedragsregels per definitie niet kunnen binden aan de uitkomst van dat overleg,' aldus voorzitter Hein Taminiau.

'GEWELDIGE VERBETERING'

Minister Donner van Justitie maakte eind augustus bekend dat hij wil voorzien in een snellere afhandeling van letselschade door het invoeren van een tussentijdse gang naar de rechter als blijkt dat er onenigheid bestaat over een 'deelgeschil'. Is over het deelgeschil duidelijkheid ontstaan door de rechterlijke uitspraak, dan kunnen partijen verder met de onderlinge regeling van de schade. Slagen de partijen er niet in om met behulp van de rechterlijke beslissing tot een bevredigende oplossing te komen, dan kunnen partijen de gehele zaak in een bodemprocedure aan de rechter voorleggen.

Voorzitter Hein Taminiau van de LSA vindt de voorstellen van Donner, 'een indirect gevolg van de gedragscode van Barendrecht cum suis', een 'geweldige verbetering'. 'Volgens mij heeft de tussentijdse gang naar de rechter enorm veel toegevoegde waarde. Je kunt in een vastzittende zaak eenvoudig naar een onafhankelijke rechter om te kijken of je op het goede spoor zit. Dat is pure winst.'

Jann Kleffner

‘Uitzendingen naar Afghanistan scheppen juridische valkuil’

Foto: Ron Zwagemaker

ISAF, Enduring Freedom, Navo, Verenigde Naties, Verenigde Staten – het aantal landen en organisaties dat militair actief is in Afghanistan is aanzienlijk. Wie is voor wat aansprakelijk als humanitaire rechten worden geschonden? Docent humanitair recht Jann Kleffner schetst een onontwarbare kluwen.

Leon Heuts, journalist

‘Closer operational synergy’, luidt een minieme passage van resolutie 1659 van de VN Veiligheidsraad (2006). Synergie tussen wie? Tussen de NAVO-militairen die actief zijn in Afghanistan onder ISAF-vlag, en de *special forces* die deelnemen aan de Amerikaanse operatie *Enduring Freedom*. In de resolutie ‘verwelkomt’ de Veiligheidsraad ‘toenemende expansie van ISAF in Afghanistan’ en, daarnaast, operationele synergie tussen ISAF en *Enduring Freedom*, de twee missies die volgens de Nederlandse regering en oppositie strikt gescheiden moeten blijven. Die scheiding was zelfs ronduit een eis van de PvdA, wilde de oppositiepartij akkoord gaan met de uitzending van Nederlandse ISAF-militairen naar Uruzgan. Er is het vriendelijke ‘wederopbouw’-gezicht van ISAF, én het grimmige gezicht van de terroristen- en Talibanbestrijders van *Enduring Freedom*. Maar hoe kunnen twee missies, waarvan de Veiligheidsraad operationele synergie verlangt, gescheiden blijven?

Kleffner: ‘Waarom zou de ene militair kunnen worden uitgesloten van strafvervolging voor bepaalde oorlogshandelingen, en de andere niet, terwijl ze onder dezelfde omstandigheden opereren?’

‘Daarom moeten politici dus goed letten op wat er in resoluties van de Veiligheidsraad staat en welke besluiten door de NAVO al genomen zijn’, aldus Jann Kleffner, universitair docent Humanitair recht aan de Universiteit van Amsterdam, die een kopie van de tekst van resolutie 1659 voor zich heeft liggen. Het gevolg, beaamt Kleffner, zijn juridische valkuilen, vooral als het gaat om aansprakelijkheid.

Wie kan aansprakelijk worden gesteld als tijdens een operatie, waarin ISAF-troepen en militairen van Enduring Freedom samenwerken, het humanitair oorlogsrecht wordt geschonden? Verschillende vormen van aansprakelijkheid dringen zich volgens Kleffner op: staatsaansprakelijkheid, aansprakelijkheid van organisaties en individuele aansprakelijkheid. ‘Met name kwesties van staatsaansprakelijkheid en aansprakelijkheid van organisaties zijn niet eenvoudig te beantwoorden. Wie is aansprakelijk? De NAVO als organisatie en rechtspersoon? De afzonderlijke NAVO-lidstaten? De Verenigde Staten? Nederland, die een bijdrage levert aan de troepen? De Verenigde Naties, onder wier mandaat ISAF opereert?’

MISVERSTAND

Het aansprakelijk stellen van een partij bij gewapende conflicten is juridisch al geen sinecure; de vermenging van missies maakt het er niet bepaald eenvoudiger op. Kleffner: ‘De verschillende mandaten van beide missies laten ook alle ruimte voor verdere vermenging. Het mandaat van ISAF is robuust, maar ook vaag. Het luidt: *maintenance of security*. Hoe ver ga je om veiligheid te garanderen? Vergelijk het met het mandaat van Enduring Freedom: terrorismebestrijding. Het bestrijden van terrorisme kan natuurlijk heel goed noodzakelijk zijn om veiligheid te garanderen. Dat de mandaten gaan overlappen lijkt me onvermijdelijk, zéker als het operationele plan van de NAVO streeft naar synergie, en de Veiligheidsraad dat verwelkomt.’

De vermenging van missies kan leiden tot merkwaardige consequenties: Nederlandse militairen die aan dezelfde operatie meedoen, maar toch een verschillende rechtspositie hebben omdat ze onder een andere vlag opereren. Immers: de Nederlandse commando’s die deelnemen aan *Enduring Freedom* opereren ‘in tijd

van oorlog’, de omschrijving die verwijst naar art. 71 Wetboek Militair Strafrecht. Het artikel biedt strafuitsluitingsgronden voor oorlogshandelingen, waardoor militairen meer zekerheid hebben over hun rechtspositie. Minister Kamp wil met de toepassing van het artikel een tweede ‘Erik O.’, waarbij het Openbaar Ministerie en Defensie lijnrecht tegenover elkaar stonden, voorkomen.

Dit militair recht is echter niet van toepassing op de ISAF-soldaten. Een juridisch riskante poging om twee missies te scheiden die in werkelijkheid in elkaar gaan overlopen? Kleffner: ‘Misschien. Ik kan me in ieder geval voorstellen dat dit in bepaalde gevallen tot problemen kan leiden. Waarom zou de ene militair kunnen worden uitgesloten van strafvervolging voor bepaalde oorlogshandelingen, en de andere niet, terwijl ze onder dezelfde omstandigheden opereren? Maar een belangrijke nuancering is op

Toepassing van het oorlogsrecht is niet afhankelijk van een regeringsbesluit maar van de vraag of er sprake is van een gewapend conflict

zijn plaats: als deze problemen zich voordoen, dan heeft een verklaring van minister Kamp dat Nederlandse militairen “in tijd van oorlog” opereren, alleen betekenis voor het nationale recht. Voor het *internationaal* recht maakt het in feite niet zo veel uit. Want zowel Enduring Freedom als ISAF is hoe dan ook gebonden aan het oorlogsrecht, als zij tot de strijdende partijen in een gewapend conflict horen. Het is een veelgehoord misverstand dat het oorlogsrecht alleen zou gelden voor commando’s van Enduring Freedom, omdat de minister heeft bepaald dat zij “in tijd van oorlog” zijn. Maar een minister kan het oorlogsrecht niet “van toepassing” verklaren. Toepassing van het oorlogsrecht is namelijk afhankelijk van de feitelijke vraag of er sprake is van een gewapend conflict. En daarvan is in Afghanistan sprake. Andersom kan ISAF dus evenmin zeggen: wij opereren onder VN-mandaat, dat is een wederopbouwmissie dus zijn we niet gebonden aan het oorlogsrecht, ook

al nemen wij deel aan vijandelijkheden om de veiligheid de waarborgen.’

LASTIG PARKET

Volgens Kleffner balanceert het huidige oorlogsrecht, dat zijn belangrijkste bron vindt in de vier conventies van Genève, tussen twee belangen: de militaire noodzaak op te treden tijdens een conflict, en de meest elementaire humanitaire belangen. Belangrijke beginselen zijn het onderscheid tussen burgers en civiele doelen enerzijds, en vijandelijke troepen en militaire doelen anderzijds, proportionaliteit – afwegen hoeveel burgers het risico lopen te worden gedood bij een aanval op een militair object – en het verbod om onnodig leed toe te brengen aan vijandelijke soldaten. Onder het laatste valt het verbod op het gebruik van sommige wapens. Verder moeten burgers en personen die *hors de combat* zijn, altijd menselijk worden behandeld, hetgeen bijvoorbeeld een strikt verbod van foltering en standrechtelijke executies inhoudt.

Kleffner: ‘Dat verbod op folteren – dat overigens niet alleen in het oorlogsrecht is geregeld, maar ook een belangrijke beginsel is van de rechten van de mens – zou Nederland eveneens in een lastig parket kunnen brengen. Want Nederland zou mede aansprakelijk kunnen worden als het bij foltering *aided of assisted* – bijvoorbeeld door het uitleveren of overdragen van gevangenen aan derden die wél folteren. Dit is een algemeen beginsel van staatsaansprakelijkheid in het internationaal recht.’

Kleffner deelt de zorgen van het Nederlands Juristen Comité Mensenrechten (NCJM). Het NCJM stelt dat het zogeheten *Memorandum of Understanding* dat de Nederlandse regering heeft bedongen bij Afghanistan en waarin onder andere is vastgelegd dat gevangenen die door Nederland worden overgedragen aan de Afgaanse overheid worden behandeld conform het internationaal recht, absoluut onvoldoende is. Kleffner: ‘Het Memorandum of Understanding sluit op zich een mogelijke medeaansprakelijkheid van Nederland niet uit. Als Nederland informatie ter beschikking heeft waaruit blijkt dat desalniettemin wordt gefolterd, of dat de kans daarop groot is, en alsnog gevangenen overdraagt, blijft Nederland medeaansprakelijk.’

AGENDA

Marktmisbruik en prospectustoezicht

Met de implementatie van de Prospectusrichtlijn en de Richtlijn Marktmisbruik in de Wte 1995 heeft de Autoriteit Financiële Markten (AFM) een tweetal belangrijke toezichttaken overgenomen van Euronext Amsterdam. Eén jaar na dato is het tijd om de balans op te maken. Het EUR Opleidingscentrum voor Recht en Praktijk organiseert op 5 oktober het congres 'Marktmisbruik en prospectustoezicht'. Gerenommeerde sprekers van alle betrokken partijen zullen hun zienswijze presenteren.

Tijdens het congres wordt niet alleen ingegaan op de wetswijzigingen zelf, maar ook op de praktische consequenties voor de praktijk. Het congres vindt plaats in de Forumzaal (M-gebouw) van de Erasmus Universiteit Rotterdam van 13:00 tot 17:30. Meer informatie: mr. L.A.D. Fisscher, 010-408 15 97, fischer@frg.eur.nl, of kijk op www.frg.eur.nl/facb/orp.

Studiedag - Nieuwe Wet op het financieel toezicht (Wft)

Per 1 januari aanstaande treedt de nieuwe Wet op het financieel toezicht (Wft) in werking. Studiedag Kerckebosch organiseert op 11 oktober 2006 een studiedag over de nieuwe wet. De wet beoogt een slagvaardiger en efficiënter toezicht en brengt een aantal praktische consequenties voor de gehele financiële sector met zich mee. Tijdens deze studiedag krijgt u inzicht in de nieuwe wet. Toppersprekers zullen

aangeven wat de gevolgen gaan zijn voor de praktijk, zodat banken, verzekeraars, de effectenbranche en alle andere 'spelers' in de financiële sector kunnen anticiperen op de komende nieuwe wetgeving. De dag vindt plaats in het Krasnapolsky te Amsterdam. Meer informatie: www.kerckebosch.nl.

De gemeente aansprakelijk: wat te doen?

CPO, Juridisch Onderwijs voor Professionals organiseert op 13 september 2006 in opdracht van de Stichting Beroepsopleiding Gemeentjuristen een symposium over overheidsaansprakelijkheid. De sprekers prof. mr. drs. B.P.M. van Ravels, mr. G.J.K. Elsen, prof. mr. G.E. van Maanen en prof. mr. B.J. Schueler besteden ruim aandacht aan actuele thema's op het gebied van de bestuurs-, civiel- en strafrechtelijke overheidsaan-

sprakelijkheid en er wordt na elke voordracht gelegenheid geboden voor discussie. Na het volgen van het symposium bent u zich bewust van de aansprakelijkheidsrisico's en de daarmee gepaarde gaande kosten. Het symposium vindt plaats in Hotel Heidepark in Bilthoven van 12.30 - 17.00 uur.

Positie Iraanse advocaten steeds meer onder druk

Advocaat Soltani

Op 16 juli 2006 werd de Iraanse advocaat Abdolfattah Soltani veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf en verlies van burgerrechten. Soltani zou geheime, staatsgevoelige informatie hebben onthuld van cliënten die hij bijstond wegens aanklachten van spionage van het nucleaire programma van Iran voor Amerikaanse en Israëlische inlichtingendiensten.

Soltani's zaak werd achter gesloten deuren behandeld. Hijzelf noch zijn advocaten mochten bij de zitting aanwezig zijn. Door zijn veroordeling is Soltani van het tableau geschrapt en kan hij zijn werk als advocaat niet meer uitoefenen.

Volgens Amnesty International zijn de aanklachten tegen Soltani politiek gemotiveerd: de Iraanse autoriteiten zouden advocaten zoals Soltani, die politiek gevoelige zaken behandelen en er niet voor terugschrikken Iraanse autoriteiten verantwoordelijk te houden voor mensenrechtenschendingen, monddood willen maken en andere advocaten willen ontmoedigen hetzelfde te doen. Soltani behartigde onder meer de belangen van journalist Akbar Ganji – Ganji onthulde de betrokkenheid van regeringsfunctionarissen bij de moorden op intellectuelen en journalisten en werd vervolgens gearresteerd voor het in gevaar brengen van de staatsveiligheid – en van de familie van de Iraans-Canadese fotografe Zahra Kazemi, die in 2003 in gevangenschap werd vermoord na te zijn gemarteld.

Soltani's arrest kwam na een week waarin hijzelf op 25 juli 2005 tijdens de zitting in hoger beroep stelde dat Kazemi in handen was van staatsagenten toen zij werd vermoord en de autoriteiten verweet de daders te beschermen en zijn collega-advocate in deze zaak, de nobelprijs-winnares Shirin Ebadi, openlijk werd bedreigd door de juridische autoriteiten. Ook andere advocaten die in mensenrechtzaken optraden, zoals Nasser Zarafshan, Farshid Yadollahi and Omid Behrouzi, zijn tot gevangenisstraffen veroordeeld. Recentelijk heeft de Iraanse regering bovendien haar meest vooraanstaande mensenrechtenorganisatie, het Center for the Defense of Human Rights (CDHR) dat door Ebadi wordt geleid, verboden.

De Stichting Advocaten voor Advocaten volgt de zaken van Soltani en Zarafshan al geruime tijd en heeft de Iraanse autoriteiten opnieuw opgeroepen de aanklachten tegen hen in te trekken, de veiligheid en integriteit van alle advocaten in Iran te waarborgen en het verbod op de CDHR op te heffen.

Voor meer informatie over Soltani en Ebadi's CDHR en de wijze waarop u voor hen in actie kunt komen zie: http://www.protectionline.org/article.php?id_article=602 en <http://action.humanrightsfirst.org/campaign/Ebadi/ie5n7kw44j3n83?> Voor informatie over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met Judith Lichtenberg via info@advocatenvooradvocaten.nl of bezoek de website www.advocatenvooradvocaten.nl Daar leest u ook hoe u donateur kunt worden. Rekeningnummers: ABN 489.938.655; Postbank 433.83.27 (Amsterdam).

AANVULLING OP VORIGE NUMMER

In het vorige nummer is op p. 488 weggefallen dat het Daniela Hooghiemstra was die schreef over advocaat Moszkowicz in de zaak-Willem Holleeder.

‘Een buitenproportionele inbreuk op het verschoningsrecht’

De Aanwijzing dwangmiddelen tegen advocaten bevat te weinig garanties voor het verschoningsrecht, betogen wetenschapper Fernhout en advocaat Röttgering. In een schriftelijke reactie ontkent voorzitter Brouwer (College van P-G) dat.

Michel Knapen, journalist

‘Wat een chaotisch stuk’, dacht mr. Fokke Fernhout, toen hij de *Aanwijzing toepassing opsporingsbevoegdheden en dwangmiddelen tegen advocaten* las. ‘Ik heb het meerdere keren moeten doorlezen voordat het duidelijk werd dat deze Aanwijzing betrekking heeft op verdachte advocaten.’ Volgens Fernhout, universitair hoofddocent strafrecht aan de Universiteit Maastricht, bevat de Aanwijzing weinig nieuws – maar wel een grote fout.

Met de Aanwijzing zet het College van procureurs-generaal alle regels rond het verschoningsrecht van advocaten, en de wijze waarop het Openbaar Ministerie daarmee behoort om te gaan, nog eens keurig op een rijtje. Hoewel, keurig – Fernhout stoort zich aan de slordige redactie van de Aanwijzing.

Fernhout – in 2004 gepromoveerd op het verschoningsrecht – verwijst naar de regelgeving rond de telefoontap. ‘De officier van justitie mag alles wat uit die tap komt beluisteren. Mocht achteraf blijken dat het onder de geheimhoudingsplicht valt, dan moet hij het materiaal vernietigen. Dat biedt geen waarborgen dat het verschoningsrecht goed wordt beschermd.’

Volgens Fernhout staat er verder een grote fout in een bijlage bij de Aanwijzing. ‘Bij de advocaat wordt stap voor stap weergegeven hoe de officier moet handelen als zijn telefoon wordt getapt. Maar als een door zijn secretaresse gevoerd gesprek is afgeluisterd, staat er: “geen bijzonderheden”. Dat klopt niet. De secretaresse heeft een

afgeleid verschoningsrecht en moet op dat punt hetzelfde worden beoordeeld als de advocaat.’

‘DEKEN MOET SELECTEREN’

Mr. Annelies Röttgering, voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten, vindt het ‘in beginsel’ goed dat er nu een Aanwijzing is. ‘Tot voor kort kon ieder parket anders omgaan met dwangmiddelen tegen advocaten. Dat moet met deze Aanwijzing over zijn.’ Maar daarmee is het goede nieuws volgens haar wel zo’n beetje verteld.

Röttgering, zelf strafrechtadvocaat bij De Roos & Pen te Amsterdam, bespeurt een belangrijke onduidelijkheid: ‘Volgens de Aanwijzing valt alleen informatie die is *toevertrouwd* aan advocaten onder het verschoningsrecht. Dat is onjuist: alle informatie die advocaten uit hoofde van hun functie bezitten valt daaronder, ook toevallig of ongewild verkregen informatie.’

Daarnaast gaat de regeling van de telefoontap volgens Röttgering veel te ver, met name als een advocaat als verdachte is aangemerkt. De Aanwijzing staat toe dat de officier de gesprek-

ken van *alle* advocaten van het kantoor van de verdachte advocaat beluistert. ‘Een buitenproportionele inbreuk op het verschoningsrecht en de geheimhoudingsplicht. De Adviescommissie Strafrecht heeft eerder geadviseerd dat in dit soort gevallen, waarin het zeker is dat het overgrote deel van de getapte gesprekken onder het verschoningsrecht valt, de deken daaruit de gesprekken dient te selecteren waaraan de verdachte advocaat deelneemt. De NVSA is het hier van harte mee eens.’

Dat is niet de enige zorg die Röttgering heeft: de Aanwijzing biedt te weinig garanties dat de deken voorafgaande aan een doorzoeking van een advocatenkantoor op de hoogte wordt gesteld. ‘De Adviescommissie vond dat bij een doorzoeking de deken altijd tijdig moet worden ingelicht, zodat hij zich kan voorbereiden – tenzij dit echt niet mogelijk is. Volgens de Aanwijzing wordt de deken ingelicht “als de omstandigheden zich ervoor lenen”. Dat is een vaag criterium, dat het OM mag invullen. Dat is principieel onjuist.’

‘GEPASTE EERBIED VOOR VERSCHONINGSRECHT’

Met de Aanwijzing wil het College onderstrepen dat het OM het verschoningsrecht van de advocatuur met gepaste eerbied dient te behandelen. Wij hebben zeker geen drastische beleidswijziging beoogd. Mr. Fernhout stelt niettemin een ‘grote fout’ te hebben ontdekt. Uit een bijlage meent hij namelijk te kunnen afleiden dat het OM de secretaresse van een advocaat verschoningsrecht wil onthouden. Dat is een ongerechtvaardigde conclusie. In de Aanwijzing staat namelijk expliciet dat secretaresses en medewerkers aanspraak kunnen maken op een afgeleid verschoningsrecht.

De sceptische houding van mr. Röttgering leidt er blijkbaar toe dat zij in de tekst van de Aanwijzing intenties ontwaart die het College van procureurs-generaal, de opsteller van de Aanwijzing, niet herkent. Een voorbeeld is de rol van de deken bij een doorzoeking op een advocatenkantoor. Volgens de Aanwijzing is de hoofdregel dat de deken in de gelegenheid wordt gesteld bij de doorzoeking aanwezig te zijn. Wie het citaat van mr. Röttgering leest, zou echter denken dat het OM juist de deken buiten de deur wil houden. Dat is dus onjuist. Het staat personen van buiten uiteraard vrij beleidsregels van het OM naar eigen inzicht te interpreteren. Maar waar het uiteindelijk om gaat is hoe het OM dat beleid invult. Wat ons betreft is de kern van de Aanwijzing dat het OM bij de toepassing van dwangmiddelen tegen advocaten een hoge mate van zorgvuldigheid in acht moet nemen. Dát is het uitgangspunt waar wij aan gehouden willen worden.

Mr. Harm Brouwer, voorzitter van het College van procureurs-generaal

ORDENIEUWS

Oproep huishoudelijke vergadering

De jaarlijkse huishoudelijke vergadering vindt plaats 28 september 2006 in Haarlem (Philharmonie, Lange Begijnestraat 11, 2011 HH). Aanvang 21.15 uur.

Agenda

- Mededelingen
- Kabinetsreactie op Rapport Commissie advocatuur
- Beleid Algemene Raad
- Vragen en discussie

Agendapunten voor de huishoudelijke vergadering kunt u tot 14 september opgeven bij het Bureau van de Orde (070-335 35 35). Voorafgaand aan de huishoudelijke vergadering vindt om 19.00 uur

een diner plaats in de Philharmonie. De kosten bedragen € 50 per persoon. U kunt zich daarvoor aanmelden via aanmelding@rostra.nl.

AGENDA

Solicitor na zes maanden Londen

In samenwerking met The British Council en The College of Law organiseren de alumni van de European Young Lawyers Scheme (EYLS) de EYLS 2007. Jonge advocaten uit 10 Europese landen verblijven zes maanden in Londen voor een introductie in het Engelse civiele en ondernemingsrecht, lopen stage bij solicitors and barristers en leggen tentamens af waarmee de formele status van solicitor (gekwalificeerd in Engeland

en Wales) kan worden bereikt (Qualified Lawyers Transfer Test). Meer informatie over het onderwijsprogramma is te vinden op www.college-of-law.co.uk/21686.html. Colleges starten op 15 januari 2007, het programma loopt tot medio juli 2007. Meer informatie en inschrijfformulier: Leonie Rammeloo (020-678 93 32 of rammeloo@van-doorne.com). Uiterste inschrijfdatum is 22 september a.s.

Definitieve reactie op Commissie Advocatuur naar minister

De Algemene Raad heeft enkele weken geleden zijn definitieve reactie (zie voor de tekst: www.advocatenorde.nl/nieuws) op het rapport van de Commissie Advocatuur naar minister Donner van Justitie gestuurd. Ook de minister van Economische Zaken en de vaste Kamercommissies voor Justitie (Tweede en Eerste Kamer) hebben een afschrift ontvangen. De grote lijn: de Algemene Raad stemt in met de in de beginhoofdstukken neergelegde beschrijving van de advocatuur in de rechtsstaat en de samenleving. De wettelijke

verankering van de kernwaarden van de advocatuur wordt 'van harte onderschreven'. Het voorstel tot oprichting van de Regelgevende Raad wordt echter met klem ont-raden. Volgens de Algemene Raad bedreigt de voorgestelde Regelgevende Raad de onafhankelijkheid van de advocatuur, en worden verhoudingen minder transparant en bureaucratischer. Wel moet volgens de Algemene Raad worden nagedacht over verhoging van de democratische legitimatie van de Orde en modernisering van het klacht- en tuchtrecht.

Studiedag: Versterking forensische expertise

Op donderdag 21 september 2006 organiseert Studiecentrum Kerckebosch deze studiedag in nauwe samenwerking met het Seminarium voor Bewijsrecht van de Universiteit Leiden en met medewerking van het Nederlands Forensisch Instituut. Tijdens deze studiedag zal worden ingegaan op de aard en variatie van forensische expertise in de strafrechtpleging. Daarbij staan opsporing en bewijsvoering centraal.

Bijzondere aandacht zal worden gegeven aan de hechttingsproblematiek: uit een oogpunt van feitenonderzoek en bewijs horen de

juridische kant en de forensische kant bij elkaar – iets wat in de praktijk door zowel deskundigen als juristen nog maar ternauwernood wordt onderkend. De dag zal voor het grootste deel bestaan uit workshops, die vooral ook bedoeld zijn voor interprofessionele (politie, rechterlijke macht en advocatuur) uitwisseling. De dag vindt plaats in het NH Hotel/Congrescentrum, Utrecht. Meer informatie zie: www.kerckebosch.nl.

Gedragkundige rapportages in strafzaken

De Studiekring Deskundigen en Rechtspleging (SDR) organiseert op 4 oktober 2006 een studieavond over Gedragkundige rapportages in strafzaken. De inleider van de studieavond is prof. dr. Corine de Rooter, hoogleraar Forensische psychologie aan de Universiteit Maastricht en Programmaleider van het Trimbos-instituut. Vanuit eigen ervaring en recente literatuur stelt de spreker de praktijk van de gedragkundige rappor-

tage Pro Justitia ter discussie. De risico's van het rapporteren over ontkennende verdachten, het optreden van sociaal-cognitieve bias bij de rapporteur, het ontbreken van wetenschappelijke onderbouwing voor de 5 graden van toerekeningsvatbaarheid, zijn enkele aspecten die aan de hand van casuïstiek worden toegelicht. Meer informatie: www.sdrnet.nl; opgeven: info@sdrnet.nl

(advertentie)

Cursussen in Zuid-Afrika

12 - 22 januari 2007
Personen-familie-huwelijksvermogen
 m.m.v.

Prof. mr G. van der Burght
 Hoogleraar VU

Mevrouw mr M. de Bruyn-Lückers
 Raadsheer Hof Den Haag

Kosten € 2.950,- inclusief vluchten, verblijf: Manyana ressort, Stellenbosch, Kaapstad, cursus, maaltijden, activiteiten.
Inschrijving tot 15 oktober 2006 www.woltringcursus.nl Info: Lauk Woltring 023 - 564 32 27

2 - 12 februari 2007
Strafrecht
 m.m.v.

Prof. mr Peter Tak
 Hoogleraar RU

mr dr Dato Steenhuis
 oud Procureur-Generaal

86e jaargang – 8 september 2006 – nr. 12
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. K.A. Boshouwers
mr. B.J. Th. Bouma
mr. Y. van Gemerden
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. P.T.C. van Kampen
mr. M.H.J. van Maanen
mr. P.F.P. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. A.P. Ploeger
mr. L.H. Rammeloo
dr. mr. L.W.M. Wopereis

Uitgever

drs. Serge dos Santos Gomes

Eindredactie

Linus Hesselink

Bureauredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

VILLA Y, Andre Klijsen
Unit-1, Dimitry de Bruin

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Digitaal archief Advocatenblad

www.advocatenorde.nl, voor houders van het (gratis)
Baliencertificaat

Orde van de dag

Gratis abonneren op de wekelijkse nieuwsbrief voor advocaten? Stuur een e-mail naar enova@reedbusiness.nl met als onderwerp Inschrijven Orde van de dag.

Juridische Vacaturebank

www.jbb.nl

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 2,15 per mm
bij een kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 15 september 2006
afl. 15 oktober 2006

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 182 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl
Losse nummers: € 8,50

Reed Business Information bv legt gegevens vast voor de uitvoering van de (abonnementen)overeenkomst. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over voor u relevante producten en diensten van Reed Business Information bv, haar groepsmaatschappijen en zorgvuldig geselecteerde derden. Uw e-mailadres wordt alleen gebruikt om u te informeren over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business Information bv en haar groepsmaatschappijen.
Als u geen prijs stelt op deze informatie, per post of via e-mail, dan kunt u dit schriftelijk doorgeven aan: Reed Business Information bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem.

ISSN 0165-1331

Aloha

Els Unger

Begin augustus was ik met algemeen secretaris Jan Suyver in Honolulu, Hawaii. Niet als vlucht uit de dekenbeslissingen, maar om het jaarcongres van de American Bar Association bij te wonen. Honolulu is een drukke miljoenenstad op een klein tropisch eiland aan de andere kant van de aardbol, overstroomd door toeristen. Toch is de sfeer er relaxed. *Easy aloha*, zoals de Amerikanen het noemen. Het verblijf was dan ook aangenaam en het congres vruchtbaar om contacten op te doen en te onderhouden.

Het jaarlijkse congres van de ABA (400.000 leden) wordt normaal bezocht door meer dan 10.000 advocaten en balievertegenwoordigers uit alle werelddelen. Nu waren het er 'maar' 5.000, ongetwijfeld door de perifere locatie in de Pacific.

Indrukwekkend was de openingsessie, met militair vlagvertoon, het zingen van het volkslied, lokale muziek, *hula*-dansen en een toespraak van justice Kennedy, lid van het Federal Supreme Court.

Er volgde geen centrale vergadering, wel waren er gedurende vijf dagen honderden bijeenkomsten van de secties en commissies van de ABA met de beste sprekers en deskundigen en interessant studiemateriaal. Zo volgde ik een boeiende workshop over diversiteit, mijn stokpaardje.

Bijzonder was ook de wereldwijde *bar leaders*-bijeenkomst, die sterk in het teken stond van bewaking van onze kernwaarden, met name de onafhankelijkheid. Je realiseert je weer de comfortabele positie van de advocatuur in Nederland, wanneer je de schrijvende verhalen hoort over het muilkorven en de gevangenneming van kritische advocaten in Afrika en Azië.

Onderdeel van het jaarcongres is de tweedaagse *meeting* van het House of Delegates met zo'n vijfhonderd vertegenwoordigers van de State Bars. Deze vergaderingen zijn openbaar, met veel toehoorders, pers en tv-camera's. Zoiets zou ook onze balie goed kunnen doen. Waarom moeten de vergaderingen van het College van Afgevaardigden in deze tijd nog besloten zijn?

Verder sprak mij aan dat het House of Delegates een eigen gekozen voorzitter heeft, die geen lid is van de Board of Governors (vergelijkbaar met onze Algemene Raad). En dat de gedelegeerden hun standpunten en amendementen bepleiten met hun gezicht naar de zaal om hun collegae te overtuigen. Ook een aardig idee voor ons College.

Herkenbaar waren de agendapunten: veel voorstellen tot wijziging van regelgeving. Daarnaast neemt het House standpunten in over vakinhoudelijke zaken. Veel wordt voorbereid in commissies, wat voor ons ook een werkbaar idee lijkt.

Kortom, inspiratie in overvloed voor uw (soms wellicht iets te) veranderingsgezinde deken.

Reageren? vandedeken@advocatenorde.nl

met recht de beste

KANTOORAUTOMATISERING

DIGITAAL DICTEREN

INTERNETDIENSTEN

VASTE TELEFONIE

MOBILE SOLUTIONS

Een doordachte en efficiënt ingerichte kantoorautomatisering vormt de basis voor uw juridisch vakwerk. ICT ConceptT heeft ruim vijftien jaar ervaring in uw branche en staat voor een persoonlijke aanpak.

> VERSTAND VAN UW ZAKEN

> BEL VOOR EEN VRIJBLIJVENDE AFSPRAAK:

ING. GER HUVENEERS
VESTIGING AMERSFOORT
T 033 4330188

INFO@ICT-CONCEPT.NL
WWW.ICT-CONCEPT.NL

- > advies op maat
- > netwerk en systeembeheer (ook op afstand)
- > leveren van hardware en software
- > beveiliging
- > digitale spraakverwerking en spraakherkenning

RUIM 200 KANTOREN GINGEN U VOOR!

Wegens succes actie
verlengd tot 25 september!

Bestel nu 16 opleidingspunten naar keuze voor slechts €1.000,-

PUNTEN

INTERNETCOURSUSSEN:

Aan de slag met Rechtspraak.nl en Wetten.nl (4 PO-pt.) Alles over de mogelijkheden binnen deze sites: van redactionele gegevens tot het roljournaal. mr. P. Kamps, mr. P. Federer 2 nov Amsterdam .....

ARBEIDSRECHT:

ArbeidsRecht Onderweg (4 PO-pt.) Actualiteiten en jurisprudentie. mw.mr. P.H. Burger, mr. D.J. Buijs, mr. R.J.M. Hampsink, mr. R. Hulkenberg, mr. P.S. van Minnen, prof.mr. L.C.J. Sprengers 24 okt Best 7 nov Zwolle 14 nov Rotterdam 21 nov Arnhem 28 nov Amsterdam .....

Praktijkmiddag Kantonrechtformule (4 PO-pt.) Alles wat u moet weten over de Kantonrechtformule. mw.mr. M.V. Ulrici, mr. A.P. Wasscher 2 nov Zwolle .....

Praktijkmiddag Werknemer en Ziekte (4 PO-pt.) Alle 'ins and outs' over loondoorbetaling tijdens ziekte en de nieuwe WAO: de WIA. mr.mr. P. de Casparis, mr. P.H. Fluit 31 okt Amsterdam .....

Workshop Inzicht in de Loonstrook (4 PO-pt.) Kunt u uit de voeten met alle informatie die een loonstrook vermeldt? Reken mee in deze praktische workshop. mr. A.P. Wasscher 9 nov Zwolle .....

Workshop Arbeidsvoorwaarden Actueel (4 PO-pt.) De laatste en belangrijkste fiscale wetswijzigingen en de gevolgen daarvan voor uw arbeidsrechtpraktijk. drs. J.B. Rietveld, mr. W.J. de Jong 26 sep Zwolle .....

HUURRECHT:

HuurRecht Onderweg (4 PO-pt.) Actualiteiten en jurisprudentie. mr. L.L. de Boef, mr. M. van Heeren, mr. H.M. Hielkema, prof.mr. A.W. Jongbloed, mw.mr. A.M. Kloosterman, mr. F. Swart 30 okt Best 13 nov Zwolle 20 nov Amsterdam 27 nov Den Haag .....

Praktijkmiddag Algemene huurvoorwaarden woonruimte (4 PO-pt.) Een bijeenkomst waarop veel voorkomende bedingen, uit o.a. het Aedes-model, uit AHV's van diverse corporaties, maar ook uit het ROZ-model en het Woonbond-model onder de loep worden genomen. mr. H.M. Hielkema, mr. F. Swart 9 nov Amsterdam .....

Praktijkmiddag Het ROZ-model bedrijfsruimte in de praktijk (4 PO-pt.) Het ROZ-model bedrijfsruimte tegen het licht gehouden, de voor- en nadelen op een rij, en nuttige wenken voor de praktijk. mr. H.M. Hielkema, mr. W. Raas-de Lange 7 nov Rotterdam .....

Praktijkmiddag Koop en verkoop van onroerende zaken (4 PO-pt.) De koopovereenkomst en de positie van de makelaar duidelijk in beeld. mr. J.J. Damingh 7 dec Amsterdam .....

ONDERNEMINGSRECHT:

OndernemingsRecht Onderweg (4 PO-pt.) Actualiteiten en jurisprudentie. mr. J.W. Frieling, mr. J.J. Knol, prof.mr. W.J. Slagter, mr. J.F.L.P.M. Vrancken Peeters 1 nov Best 15 nov Rotterdam 29 nov Amsterdam .....

Workshop Insolventierecht voor de algemene praktijk (4 PO-pt.) Advies aan cliënten die dreigen failliet te gaan en aan cliënten die te maken hebben met een failliete wederpartij. Belangrijke tips en trucs. mr. J.F.L.P.M. Vrancken Peeters, mr. J.W. Frieling 21 nov Zwolle .....

PERSONEN- EN FAMILIERECHT:

Personen- en FamilieRecht Onderweg (4 PO-pt.) Actualiteiten en jurisprudentie. mw.mr. M.L.C.C. de Bruijn-Lückers, mr. B. Fresco, mw.mr. A. Heida, mw.mr. T.J. Kreeftenberg 26 okt Amsterdam 2 nov Zwolle 9 nov Den Haag 30 nov Den Bosch .....

Praktijkmiddag Echtscheiding en Pensioen (4 PO-pt.) De wet verevening pensioenrechten en de echtscheidingspraktijk; wanneer is het zinvol om af te wijken van de standaardregeling? Praktische pensioentips voor de familierechtpraktijk, recente ontwikkelingen en een vooruitblik. prof.dr. G.J.B. Dietvorst, mw.mr. M.M.A. van der Veecken 21 nov Amsterdam .....

Workshop AlimentatieRekenen voor gevorderden (4 PO-pt.) Een puur praktijkgerichte bijeenkomst voor de alimentatiespecialist. mw.mr. A.R. van Wieren 26 okt Amsterdam .....

STRAFRECHT:

StrafRecht Onderweg (4 PO-pt.) Actualiteiten en jurisprudentie op het gebied van het formele en materiële strafrecht. Docenten nog niet bekend. 7 dec Den Haag 12 dec Arnhem .....

Praktijkmiddag Straf(proces)recht Actueel (4 PO-pt.) Een zeer praktische bijeenkomst waarin de verschillende vormen van verweer in strafzaken centraal staan. De docenten zijn beiden specialist op strafrechtgebied. mr. H.H.M. van Dijk, mr. P.W. van der Kruijs 26 okt Arnhem .....

VERBINTENISSENRECHT:

VerbintenissenRecht Onderweg (4 PO-pt.) Actualiteiten en jurisprudentie. mr. A.V.T. de Bie, mr. J.J. Damingh, mr. F.T. Oldenhuis, mr. H.J. Vetter, mr. G.J.P. de Vries 26 okt Best 2 nov Den Haag 9 nov Zwolle 16 nov Rotterdam 23 nov Arnhem 30 nov Amsterdam .....

VARIA:

Workshop Balanslezen (4 PO-pt.) Alle basisbegrippen van de jaarrekening komen aan de orde, maar ook verdiepingsonderwerpen, zoals financieringsmethoden en afspraken met bank en fiscus. F.K. Kneefel AA 5 okt Zwolle .....

Praktijkmiddag Beslagrecht, Incasso en Renterekenen (4 PO-pt.) Een basiscursus voor iedereen die de beginselen van het beslag- en incassorecht onder de knie wil krijgen. mr. P. van Klinken, H. F. van Rijswijk 28 nov Amsterdam .....

Praktijkmiddag Bewijsrecht (4 PO-pt.) Actualiteiten en praktische procesrechtelijke tips en trucs over algemene bewijsleer en bewijsmiddelen. mr. S.M.A.M. Venhuizen 1 nov Zwolle .....

Praktijkmiddag Actualiteiten Burgerlijk Procesrecht (4 PO-pt.) De belangrijkste ontwikkelingen en actualiteiten op het gebied van rechtsmacht, verwijzingen en rechtsmiddelen. mr. S.M.A.M. Venhuizen 15 nov Zwolle .....

TOTAAL PUNTEN (minimaal 16) .....

Organisatie

M/V Deelnemer

Adres

Postcode en plaats

Beroep

E-mail

Telefoon

Datum

Handtekening

Versturen naar KSU Studie, Postbus 58027, 1040 HA Amsterdam of fax 020 6860318

T: 020 4496420 E: studie@ksu.nl I: www.ksustudie.nl

Alle overeenkomsten worden aangegaan op grond van de algemene leveringsvoorwaarden van KSU Studie. Een exemplaar van deze voorwaarden is te vinden op www.ksustudie.nl of kan u direct en kosteloos worden toegezonden op aanvraag. Verzending van dit opdrachtformulier houdt aanvaarding van de voorwaarden in.

2004-2005

Kroniek Bestuursprocesrecht II

J.C. Binnerts en M.F.A. Dankbaar*
advocaten te Haarlem

In dit nummer het tweede deel van de Kroniek bestuursrecht. De auteurs behandelen in deze kroniek de bestuursprocesrechtelijke ontwikkelingen in 2004 en 2005. Ze hebben zich wederom beperkt tot de uitspraken in Administratiefrechtelijke Beslissingen (AB) en de Jurisprudentie Bestuursrecht (JB).

DEEL I

ALGEMENE THEMA'S

- Belanghebbende
- Statutaire doelomschrijvingen
- Procesbelang
- Termijnen en de risico's die men erbij loopt
- E-mail

VOORBEREIDINGS- PROCEDURES

BEZWAARSCHRIFTPROCEDURE

- Inhoud
- Commissie
- Hoorzitting en hoorplicht
- Afdoening bezwaar
- Kosten bezwaarfase
- Rechtstreeks beroep

BEROEP IN EERSTE OF ENIGE AANLEG

Indieningsperikelen

Een intrekking van een ingesteld beroep kan na de beroepstermijn niet ongedaan worden gemaakt, tenzij sprake is van bijzondere, niet aan de appelland toe te rekenen omstandigheden waardoor hij gedwaald heeft of sprake is van dwang of bedrog 'van enige zijde' ten einde appelland te bewegen om het beroep in te trekken (ABRS 6 juli 2005, JB 2005, 215)

DEEL II

BEROEP IN EERSTE OF ENIGE AANLEG

- Indieningsperikelen
- Gang van zaken
- Geheimhouding
- Argumentatieve fuik/gronden fuik
- Zelf afdoen
- Rechtsgevolgen in stand laten
- Termijn nieuwe beslissing op bezwaar
- Ambtshalve toetsing en de omvang van het geschil
- Voorlopige voorziening
- Artikelen 6:18 en 6:19

HOGER BEROEP

- Grievensfuik
- Brummen
- Voorlopige voorziening in appel

ONTWIKKELINGEN / WETGEVING

Gang van zaken

Een gemachtigde die plotseling ziek wordt en daarom uitstel van een mondelinge behandeling vraagt, dient dat – ziek of niet – wel goed te motiveren. Een om 9.24 uur in de ochtend ontvangen fax waarin wegens ziekte van de gemachtigde van appelland werd gevraagd om uitstel twee zaken die in de loop van die ochtend waren geïnterveueerd, kon de rechtbank niet vermurwen. De klacht dat de rechtbank daarmee te kort door de bocht was gegaan, haalde het niet bij de Afdeling: 'Uit

het verzoek blijkt niet dat en waarom het onmogelijk was op ander wijze de belangen van appelland ter zitting te doen behartigen. Evenmin blijkt uit het verzoek waarom het niet eerder had kunnen worden gedaan'. Dat het antwoord op al deze vragen een plots opkomende ziekte zou kunnen zijn, die verhinderde het dossier tijdig aan een ander over te dragen, moet dus in het uitstelverzoek wel worden vermeld. Waar blijft het verzoek om een doktersverklaring? De uitspraak (ABRS 31 augustus 2004, JB 2004, 348) betrof een vreemdelingenzaak, maar wij moeten er natuurlijk vanuit gaan dat deze lijn in andere zaken niet anders zou zijn.

Het niet-tijdig voor de zitting toezenden van stukken kan niet eventjes worden 'hersteld' door deze stukken dan maar ter zitting voor te lezen, zo leert een uitspraak van de Centrale Raad van 30 maart 2004 (JB 2004, 218). Dat wil zeggen, weliswaar neemt de rechter er dan kennis van, maar als deze van mening is dat de goede procesorde zich er tegen verzet dat op de inhoud ervan nog een beroep wordt gedaan – bijvoorbeeld omdat de wederpartij daardoor in zijn verweermogelijkheden wordt geschaad – dan wordt toch aan de inhoud ervan voorbijgegaan.

In uitspraken van de Afdeling van 22 december 2004 (AB 2005, 97) en 9 februari 2005

* De auteurs zijn advocaat bij Pot Jonker Seunke Advocaten in Haarlem.

“ omdat gemachtigde egt
 waar heel erg plotseling besiel
 siele is - leetse, man! - kan hij
 niet op de rechtbank komen.
 Erg hé?
 Zijn moeder.”

werknemer en dus in de stukken voorkomt – dient door de rechtbank in de gelegenheid te worden gesteld aan het geding deel te nemen op de voet van artikel 8:26 Awb. Dit is een bepaling van openbare orde, die de appelrechter ambtshalve dient toe te passen, zoals de Centrale Raad deed in een uitspraak van 13 december 2005 (JB 2006, 45).

Het bestuursprocesrecht kent niet de formele bewijsopdracht. Partijen moeten uit eigen beweging hun stellingen voldoende aannemelijk maken en spontaan daarvoor de benodigde bewijsmaterialen aandragen. De bestuursrechter kan, als hij daar aanleiding toe ziet, gebruikmaken van de in hoofdstuk 8 van de Awb neergelegde onderzoeksbevoegdheden; dat hoeft hij niet te doen. In casu had betrokkene zijn stellingen niet met enig bewijsmateriaal onderbouwd. Hij had een stelling betrokken en kennelijk gehoopt later gelegenheid te zullen krijgen om die te bewijzen, maar zo werkt het dus niet. Partijen dienen eigener beweging hun standpunten aannemelijk te maken en spontaan daartoe bewijsmateriaal aan te dragen. De rechtbank hoefde geen nader onderzoek in te stellen. Dat is niet in strijd met artikel 6 EVRM, zo oordeelde de Centrale Raad in haar uitspraak van 1 juni 2005 (ABkort 2005, 496 en JB 2005, 237). De Afdeling voegt daaraan toe dat de beslissing om af te zien van het (als ‘bewijsaanbod’ gedaan) horen van getuigen niet in de uitspraak hoeft te worden vermeld (ABRS 26 januari 2005, AB 2005, 374).

Geheimhouding

Een voorbeeld van een niet-gehonoreerde poging om stukken met een beroep op artikel 8:29 Awb geheim te houden, biedt een uitspraak van de Centrale Raad van 29 januari 2004 (JB 2004, 132) in een ambtenarenzaak. Een bestuursorgaan had verzocht om kennisneming te beperken van notulen van vergaderingen, waarin de positie van appellant aan de orde was geweest. Als motief werd aangevoerd dat degenen die aan die vergaderingen deelnemen dat zouden moeten kunnen doen ‘zonder ervoor te hoeven vrezen dat hun persoonlijke opvattingen voor hen gevolgen zullen hebben als het eenmaal tot besluitvorming is gekomen’. Terecht acht de Raad

(AB 2005, 98) handelde het om de aan het geding deelnemende partijen in het kader van artikel 8:26 Awb. De vraag was wanneer derden ingevolge artikel 8:26 Awb door de bestuursrechter kunnen worden uitgenodigd om als partij aan het geding deel te nemen, en wanneer derden daartoe een rechtens te honoreren verzoek kunnen doen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen het recht dat van de belanghebbende in de zin van artikel 1:2 Awb en het recht om op basis van genoemd artikel 8:26 Awb belangen in een procedure naar voren te brengen. In de eerste zaak ging het om een in bezwaar in stand gelaten weigering om op basis van artikel 19 van de Wet ruimtelijk ordening vrijstelling te verlenen. Omwonenden, die het met die weigering eens waren, werden door de voorzieningenrechter wel toegelaten tot de zitting, en mochten daar ook hun zegje doen, maar in de (kortsluitende) uitspraak van de voorzieningenrechter werden ze alsnog als niet belanghebbend, en dus niet als procespartij aangemerkt. Deze omwonenden kwamen tegen de uitspraak van de voorzieningenrechter in beroep bij de Afdeling. De Afdeling overwoog dat het belang van

omwonenden tegengesteld was aan dat van de wederpartij en dat, nu in beroep de voorzieningenrechter het weigeringsbesluit had vernietigd, zij in een nadeliger positie waren komen te verkeren. In zo’n situatie moet de gelegenheid geboden worden de belangen bij het in stand houden van die weigering naar voren te brengen. De omwonenden waren aldus geen belanghebbenden bij het ter rechterlijke toetsing voorliggende besluit (dat immers geheel aan hun belangen tegemoetkwam), maar ze hadden wel belang bij de rechterlijke uitspraak omtrent dat besluit. Ten onrechte had de voorzieningenrechter de omwonenden niet toegelaten als partij. De lijn is voortgezet in ABRS 17 augustus 2005 (JB 2005, 282).

In de tweede zaak ging het om het College van Gedeputeerde Staten, die geen belanghebbende was bij een soortgelijk vrijstellingsbesluit. Het College was evenwel partij van rechtswege en kon zo toch aan het geding deelnemen.

De bekende belanghebbende bij een besluit – zoals de werkgever die in bezwaar is gehoord over een WAO-besluit ten aanzien van zijn

het verdedigingsbelang van de met ontslag bedreigde ambtenaar zwaarder wegen.

Als de rechtbank oordeelt dat een verzoek van het bestuursorgaan tot geheimhouding van stukken op grond van artikel 8:29 Awb moet worden gehonoreerd, staat de appelland voor de moeilijke keus tussen het al dan niet geven van toestemming aan de rechtbank om wél kennis te nemen van die stukken, die hij dus zelf niet te zien krijgt. Weigert hij die toestemming, dan loopt hij de kwade kans dat de rechter ervan uitgaat dat de 'geheime stukken' inderdaad de juistheid van het feitelijke standpunt van verweerder aantonen, zo besliste de Centrale Raad op 7 oktober 2004 (JB 2004, 380). Dat is alleen anders als appelland het tegendeel aannemelijk zou maken. Als daarentegen het bestuursorgaan weigert om de stukken ten aanzien waarvan het een WOB-verzoek afwees in een daaropvolgende procedure bij de rechtbank over te leggen – hetgeen had gekund met verzoek tot toepassing van artikel 8:29 Awb – keert de zaak zich tegen het bestuursorgaan: omdat de rechtbank zo niet kan beoordelen of zich daadwerkelijk de gestelde weigeringsgrond voordoet, wordt het beroep gegrond verklaard en dat is juist, zo leert ABRS 11 februari 2004 (JB 2004, 143). In gelijke zin oordeelde het Hof Den Bosch in een belastingzaak op 22 september 2005 (JB 2005, 315).

Argumentatieve fuik/gronden fuik

De allerscherpste kantjes lijken er af te gaan in de Afdelingsjurisprudentie, maar hoever dat gaat is niet erg duidelijk. In uitspraken van 8 september 2004 (JB 2004, 365) en 12 januari 2005 (AB 2005, 75 met noot Widdershoven) herhaalde de Afdeling dat gronden die niet expliciet in bezwaar waren aangevoerd, maar wel direct verband hielden met hetgeen daar naar voren was gebracht, in beroep alsnog aan de orde konden worden gesteld. In een uitspraak van de vreemdelingenkamer van 15 november 2004 (AB 2005, 26) ging de Afdeling zelfs nog verder en oordeelde dat geen regel er aan in de weg stond om in beroep gronden te betrekken, die in bezwaar in het geheel niet waren aangevoerd, zolang dit maar zo tijdig gebeurt, dat de goede procesorde niet in het gedrang komt.

Het volgende inkomende stuk, mijne heren, is nogal curieus. Kort samengevat: de auteur schrijft basically: 'jullie zijn allemaal klootzakken' en ondertekent met 'een van ons'...

In een zaak die voor de milieukamer van de Afdeling speelde werd in beroep geoordeeld over een punt, dat de appelland weliswaar wel in bezwaar had genoemd, maar bij gelegenheid van de hoorzitting in bezwaar uitdrukkelijk had prijsgegeven. De Afdeling rekende hem dat niet aan en overwoog op 4 januari 2005: 'Ten aanzien van de bezwaarschriftprocedure vloeit immers uit de wet, noch uit enig rechtsbeginsel voort dat de gronden die niet in de bezwaarfase zijn aangevoerd vanwege die enkele omstandigheid buiten de inhoudelijke beoordeling van het beroep zouden moeten blijven' (LJN AU 9049). Deze opvatting lijkt te sporen met die, welke de minister in het kader van de discussie met de Kamer over het nieuwe artikel 6:13 Awb in een brief van 29 oktober 2004 uiteenzette. Onduidelijk is echter nog of deze lijn – die overeenstemt blijkens een uitspraak van 7 september 2004 (JB 2004, 378) met die van de Centrale Raad – nu ook de vaste lijn van de Afdeling is, nu nadien de genoemde uitspraak van 12 januari 2005 werd gewezen, waarin nog wel werd overwogen dat de grond direct verband hield met hetgeen in bezwaar werd aangevoerd.

Zelfs in de appellandfase is er volgens het College

van Beroep voor het Bedrijfsleven ruimte voor een zekere uitbreiding van de argumentatie: grieven die in eerste aanleg te laat waren aangevoerd en daarom door de eerste rechter terecht buiten beschouwing waren gebleven, werden in hoger beroep alsnog aanvaard; CBB 1 april 2004 (JB 2004, 195 en 248). Het CBB volgt hierin de lijn die al eerder door de Centrale Raad was uitgezet (CRvB 29 januari 2002, JB 2002, 100). De Afdeling ziet daarentegen in hoger beroep als regel geen ruimte voor nieuwe grieven (ABRS 9 februari 2005, JB 2005, 97 en 23 november 2005, AB 2006, 3). Dit lijkt slechts uitzondering als een beroep wordt gedaan op artikelen 8 en 14 van het EVRM of als het nieuwe standpunt redelijkerwijs niet reeds bij de rechtbank kon worden ingebracht (ABRS 28 april 2004, JB 2004, 213 en 239).

In ABRS 16 maart 2005 (JB 2005, 138) had het bestuursorgaan aan haar primaire beslissing een deskundigenrapport ten grondslag gelegd. Eerst in beroep stelde de appelland dat dit rapport c.q. het daaraan ten grondslag liggende onderzoek gebrekkig was. Het bestuursorgaan betoogde vergeefs dat dit een niet-toelaatbare beroepsgrond vormde. Vergeefs, omdat het zelf op grond van de

artikelen 3:2 en 7:11 Awb in het kader van de volledige heroverweging bij de beslissing op bezwaar had dienen na te gaan of het onderzoek deugdelijk was geweest en de klacht dat het daarin tekortgeschoten was naar de aard pas in beroep bij de rechtbank kon worden gesteld. Toch een heel ander geluid dan enkele jaren geleden!

De keerzijde van het in beroep nog enigszins mogen uitbouwen van de gronden, zou hebben kunnen zijn dat het bestuursorgaan in beroep zich nog ten verweer op nieuwe rapporten zou kunnen beroepen. Uit een bestemmingsplanuitspraak van 16 februari 2005 (*JB 2005, 111*) blijkt dat dit maar in beperkte mate opgaat. In de zienswijze en bedenkingenfase was geklaagd dat onvoldoende onderzoek was gedaan naar de gevolgen van het plan voor de luchtkwaliteit. In beroep werd dat uitgebouwd naar de stelling dat niet mede was gekeken naar de effecten ervan in het peiljaar 2008 en 2010, maar slechts naar de effecten in het jaar 2020. Gealarmeerd won het bestuursorgaan in de beroepsfase alsnog een advies daarover in en bracht het rapport in het geding. Maar dat was te laat. In een vergelijkbare zaak (13 april 2005, *JB 2005, 151*) oordeelde de Afdeling in gelijke zin, daarbij uitdrukkelijk aangevend dat onderzoeken en rapporten die na het goedkeuringsbesluit zijn uitgevoerd c.q. opgesteld, vanwege het ex tunc-karakter van de toetsing bezwaarlijk een rol kunnen spelen als onderbouwing van de beslissing op bezwaar. In een hierna onder ‘Rechtsgevolgen in stand laten’ te bespreken, recente uitspraak liet de Afdeling in zo’n geval de rechtsgevolgen van het goedkeuringsbesluit wel in stand.

Bij bestemmingsplannen komt het in de regel er op aan of een bepaald onderdeel daarvan al in de voorfase is bestreden. Als dat het geval is, mogen daar tot vrij grote hoogte nieuwe argumenten in beroep aan ten grondslag worden gelegd, zolang dat maar weer niet zo laat gebeurt, dat de goede procesorde wordt geschaad (bijvoorbeeld eerst tijdens de mondelinge behandeling). Onbestreden plandelen kunnen echter in beroep niet alsnog aan de orde worden gesteld (*ABRS 20*

april 2005, *JB 2005, 171*). Maar als het hele plan wordt bestreden, kan in beroep nog als nieuw argument worden aangevoerd dat het plan zich niet verdraagt met het Besluit luchtkwaliteit, ook als dat in de voorfase niet aan de orde is geweest, zo blijkt uit *ABRS 22 maart 2006 (BR 2006, 546)*.

Zelf afdoen

Steeds meer ruimte lijkt te ontstaan om zaken zelf af te kunnen doen; dat past ook in het streven doelmatiger en sneller tot finale geschilbeslechting te komen (zie het wetsvoorstel aanpassing bestuursprocesrecht, hierna onder ‘Wetgeving’).

In een geschil waarin appellant naar het oordeel van de rechtbank ten onrechte niet-ontvankelijk was verklaard in zijn bezwaar, volstond de rechtbank niet met een vernietiging. Het besliste ook hoe op dat bezwaar wel had dienen te worden beslist, te weten met een ongegrondverklaring, en stelde haar uitspraak in de plaats van het vernietigde besluit. In de omstandigheden van het geval – er was echt maar één beslissing mogelijk en op zitting was ook de materiële kant van de zaak aan de orde geweest – billijkte de Afdeling dat in een uitspraak van 30 juni 2004 (*JB 2004, 292*). Het College van Beroep voor het bedrijfsleven trok zelfs de stoute schoenen aan en stelde zelf de schadevergoeding vast die een boer toekwam, nadat zijn rund ten onrechte was afgemaakt, verdacht van BSE-besmetting (CBB 9 augustus 2005, *JB 2005, 272*). Ook de Afdeling maakte een zuiver schadebesluitprocedure af met een eigen oordeel over de hoogte van de schadevergoeding (*ABRS 14 september 2005, JB 2005, 299*).

Maar de rechtbank die in een planschadeprocedure het beroep tegen de afwijzende beslissing van de gemeenteraad vernietigde en toen dacht de zaak zelf af te kunnen doen door de planschadevergoeding zelf vast te stellen, werd door de Afdeling teruggefloten: er was rechtens meer dan één beslissing mogelijk *ABRS 26 oktober 2005 (JB 2006, 10)*. Ook uit de Afdelingsuitspraak van 6 oktober 2004 (*ABkort 2004, 697*) blijkt dat de rechtbank niet zomaar zelf in de zaak mag voorzien; ook als de duur van het geschil er toe noopt en de rechtbank de gemeente meer-

dere keren in de gelegenheid heeft gesteld een motiveringsgebrek te herstellen, moet de rechtbank zich beperken tot vernietiging, indien zich geen situatie voordoet waarin rechtens nog maar één beslissing mogelijk is.

Rechtsgevolgen in stand laten

De rechter mag de rechtsgevolgen van een vernietigd besluit niet in stand laten op een grond waarover partijen zich niet hebben kunnen uitlaten, zo oordeelde de Afdeling in haar uitspraak van 9 juni 2004 (*AB 2004, 408*). In casu baseerde de Rechtbank Groningen zich in haar uitspraak op een lijst van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Deze lijst behoorde niet tot de criteria die het bestuursorgaan bij het opstellen van haar restauratie-uitvoeringsprogramma hanteerde. De lijst was niet ten grondslag gelegd aan het primaire besluit, noch aan de beslissing op bezwaar. Ook ter zitting was de lijst niet ter sprake gekomen, noch nadien had de rechtbank partijen uitgenodigd zich over genoemde lijst uit te laten. In die omstandigheden kon instandlating van de rechtsgevolgen niet op basis van deze lijst worden uitgesproken.

Ook als een beslissing van de rechtbank in strijd met een fundamenteel beginsel van bestuurprocesrecht tot stand is gekomen, wil dat nog niet zeggen dat de materiële uitkomst ervan onjuist was en een instandlating van de rechtsgevolgen niet zou kunnen plaatsvinden, zo leert een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 15 april 2005 (*JB 2005, 178*).

Het feit dat een bouwwerk reeds met gebruikmaking van de vernietigde bouwvergunning was gerealiseerd, brengt naar het oordeel van de Afdeling (28 september 2005, *JB 2005, 321*) niet met zich mee dat reeds daarom de rechtsgevolgen van de vernietigde vergunning in stand gelaten zouden moeten worden.

Terughoudend oordeelde de Afdeling over een uitspraak van de Rechtbank Amsterdam, waarin werd geoordeeld dat een in het bestreden besluit aangedragen grond voor afwijzing van een WOB-verzoek geen stand hield, maar een beroep op een andere wei-

geringgrond, die nog niet was aangedragen, het wél zou houden, zodat de rechtbank de rechtsgevolgen van het vernietigde besluit in stand had gelaten. Dat ging de Afdeling te ver, omdat de rechtbank daarmee buiten het geschil zou zijn getreden (19 oktober 2005, JB 2005, 329). Dat geschil werd dus kennelijk geacht zich te beperken tot de vraag of terecht een beroep werd gedaan op de wel aangedragen grond om inzage te weigeren en zich niet uit te strekken tot de vraag of inzage geboden was of niet; in gelijke zin CRvB 15 november 2005, hierna onder 'Ambtshalve toetsing en de omvang van het geschil'.

Vergelijk dat eens met de uitspraak van de Afdeling van 14 december 2005 (JB 2006, 51), waarin een vrijstellingsbesluit voor de aanleg van een weg werd vernietigd, omdat de gevolgen voor de luchtkwaliteit niet waren onderzocht. Hangende beroep was alsnog zo'n onderzoek uitgevoerd, en op grond daarvan liet de Afdeling de rechtsgevolgen in stand, en passant ook nog eens toetsend aan het hangende hoger beroep tot stand gekomen nieuwe Besluit luchtkwaliteit 2005.

Termijn nieuwe beslissing op bezwaar
Opmerkelijk rekkelijk toonde de Afdeling (26 mei 2004, JB 2004, 259) zich in een zaak waar met het oog op een nieuw te nemen beslissing op bezwaar nader bodemonderzoek nodig was en dus de termijn van artikel 7:10 Awb niet gehaald kon worden. Het bestuursorgaan had de bezwaarde daarvan op de hoogte gesteld en de termijn opgeschort tot het resultaat van die onderzoeken bekend was. Daarop had bezwaarde niet gereageerd. De Afdeling overwoog dat – waar artikel 7:10 lid 4 instemming van de bezwaarde verlangt met een opschorting – die instemming ook stilzwijgend kan worden gegeven en in dit geval kon worden afgeleid uit het niet-reageren op de opschorting. Het beroep tegen het uitblijven van een nieuwe beslissing werd dus ongegrond verklaard. Voor een goed perspectief: tussen de eerste uitspraak van de Afdeling en het instellen van beroep tegen het uitblijven van een nieuw besluit lagen elfenhalve maand en ten tijde van de onderhavige uitspraak was reeds anderhalf jaar verstreken zonder nieuwe beslissing op bezwaar!

Wordt een ambtshalve genomen primair besluit vernietigd, dan kan een nieuw besluit in het geheel achterwege blijven: dan geldt dus ook geen nieuwe termijn aldus de ABRS 27 januari 2005 (JB 2005, 82).

Ambtshalve toetsing en de omvang van het geschil

Het arrest van de Hoge Raad van 28 november 2003 (AB 2004, 339) en de uitspraak van de Afdeling van 2 juni 2004 (AB 2004, 340) maken duidelijk dat de algemene regels omtrent de omvang van het geschil (om grenzen van de rechtsstrijd) van artikel 8:69 Awb ook gelden bij de rechterlijke toetsing van een punitieve sanctie (i.c. een bestuurlijke boete). De omvang van het geschil is beperkt tot de door de appellante aangevoerde gronden. Binnen het aldus beperkte geschil is de bestuursrechter verplicht ambtshalve de rechtsgronden en bevoegd ambtshalve de feiten aan te vullen. Daarbuiten mag slechts ambtshalve getoetst worden aan voorschrif-

ten van openbare orde. In beide zaken hadden de lagere rechters ambtshalve getoetst aan aspecten die hun basis hadden in artikel 6 EVRM; de Hoge Raad en de Afdeling waren evenwel van mening dat de rechtbanken daarmee buiten de omvang van het geschil waren getreden. Volgens de nootschrijver is dit uitgangspunt in overeenstemming met de rechtspraak van het EVRM. Zie ook: CRvB 18 maart 2004 (AB 2004, 373 en JB 2004, 192).

Ook indien de door de rechter ambtshalve getoetste gronden hun grondslag vinden in artikel 6 EVRM is er aldus volgens de hoogste rechtscolleges geen reden om af te wijken van de hoofdregels inzake de omvang van het geschil en ambtshalve toetsing wel toe te staan. Anders de Hoge Raad in een belastingarrest van 22 april 2005 (JB 2005, 166), waarin wel een ambtshalve toetsing wordt voorgeschreven op de lengte van de procedure in het licht van artikel 6 EVRM.

De rechter is niet verplicht ambtshalve te toetsen aan rechtstreeks werkende EG-bepa-

lingen; doet hij dit toch, dan gaat hij 'ultra petita', aldus de Afdeling op 2 maart 2004 (*JB* 2004, 152). Maar dat betekent niet dat als een partij een aantal feitelijke stellingen betreft die een beroep op zo'n bepaling zouden kunnen dragen, zonder dat hij zich uitdrukkelijk daarop beroept, de rechter dat zou mogen passeren; integendeel, dan is hij ambtshalve gehouden tot aanvulling van de rechtsgronden, aldus de Afdeling op 26 juli 2004 (*JB* 2004, 337).

In een geschil omtrent een boete naar aanleiding van een arbeidsongeval verweerde de werkgever zich door te stellen dat de werknemer zelf ook schuld had aan het ongeval, hetgeen tot vermindering van de boete had moeten leiden. Door te oordelen dat het bestuursorgaan niet aannemelijk had gemaakt dat de werkgever ter zake van het ongeval een verwijt trof, was de rechtbank naar het oordeel van de Afdeling buiten het geschil getreden (*ABRS* 2 juni 2004, *JB* 2004, 276).

Ook de rechtbank die zo behulpzaam was zelfstandig te toetsen of wellicht een beroep op een hardheidsclausule appellanten kon baten, trad daarmee buiten het geschil, aldus de Afdeling op 7 juli 2004 (*JB* 2004, 295). Eenzelfde 'misstap' beging de rechtbank die ambtshalve vaststelde dat naar aanleiding van dezelfde gedraging in strijd met artikel 5:36 Awb gelijktijdig een last onder dwangsom en bestuursdwangaanzegging in de lucht waren (*Vz. ABRS* 10 februari 2005, *JB* 2005, 89) en de rechtbank die vaststelde dat een aan het besluit ten grondslag gelegde weigeringsgrond niet, maar een andere weigeringsgrond wel aan de orde was (*CRvB* 15 november 2005, *JB* 2006, 35).

Het College van Beroep voor het bedrijfsleven moest beslissen in een zaak, waarin het stuitte op de vraag of een EG-richtlijn juist was geïmplementeerd. Het probleem was echter, dat appellant niet over een onjuiste implementatie had geklaagd, zodat de vraag rees of het College dat ambtshalve diende te toetsen. Het College kwam onder verwijzing naar het arrest-Eco Swiss/Benetton tot de conclusie dat dit ervan afhing of de betref-

fende richtlijnbevestigingen van openbare orde waren, hetgeen het Hof van Justitie diende vast te stellen. Prejudiciële vragen volgden (*CBB* 17 mei 2005, *JB* 2005, 241).

Uit de Afdelingsuitspraak van 14 januari 2004 (*AB* 2004, 239) blijkt weer eens dat ambtshalve toetsing van een bouwplan aan het bestemmingsplan niet aan de orde is. De Afdeling is gebonden aan de grenzen van het geschil zoals die door appellant in zijn beroepschrift zijn bepaald (zie eerder: *AB* 2003, 324 en *AB* 2004, 50; in de *Kroniek bestuursprocesrecht* uit 2004 behandeld).

De Afdelingsuitspraken van 21 april 2004 (*AB* 2004, 379) en 11 augustus 2004 (*AB* 2004, 380) illustreren echter dat het bestemmingsplan natuurlijk nog wel ambtshalve aan de orde kan komen in het kader van de verplichte ambtshalve aanvulling van de rechtsgronden. Waar dan de grenzen van de rechtstrijd liggen, is lastig. In *AB* 2004, 379 oordeelde de Afdeling dat slechts aan het met zoveel woorden door appellant genoemde bestemmingsplanvoorschrift mocht worden getoetst. De rechtbank begaf zich buiten de grenzen van het geschil door aan een ander voorschrift te toetsen. In de tweede uitspraak moest worden beoordeeld of een bouwvergunning van rechtswege was verleend. Om dat te kunnen beoordelen is van belang te weten of het bouwplan in strijd is met het bestemmingsplan. De rechtbank toetste dat dan ook als voorvraag en trad daarmee volgens de Afdeling niet buiten de grenzen van het geschil.

Zie ook: *ABRS* 28 oktober 2004 (*JB* 2004, 397 en *ABkort* 2004, 759). Annotator Stroink legt uit wat de lijn is: het komt er op neer dat als strijd met het bestemmingsplan in het geheel niet aan de orde was gesteld deze dus geen deel uitmaakte van de omvang van het geschil. Is eenmaal strijd met het bestemmingsplan als beroepsgrond gesteld, dan moet de rechter ambtshalve de rechtsgronden van zo'n beroep aanvullen, maar als appellant zich min of meer uitdrukkelijk tot een bepaald bestemmingsplanvoorschrift beperkt, mag dat weer niet.

Als de Afdeling de zaak na vernietiging terugverwijst naar de rechtbank, zijn geen

nieuwe beroepsgronden toegelaten: de rechtbank behoort te beslissen met inachtneming van de in voorliggende instanties reeds vastgestelde omvang van het geding (*ABRS* 23 maart 2005, *JB* 2005, 143).

Voorlopige voorziening

Sinds een rechtbank bij uitspraak in eerste aanleg middels een voorlopige voorziening op grond van artikel 8:72, lid 5 Awb 'over haar graf heen kan regeren', speelt de vraag welke rechter zo'n voorziening kan wijzigen. De Voorzitter van de Afdeling oordeelde dat zij als beroepsrechter de aangewezen instantie was, ook in het geval het hoger beroep zelf ongegrond was (19 februari 2004, *JB* 2004, 148). Annotator Stroink toont aan dat dit niet voor de hand ligt.

De rechtbank kan overigens zonder enig verzoek van partijen tot het treffen van zo'n voorziening overgaan en hoeft partijen ook niet ter zitting te wijzen op de mogelijkheid daartoe, zo bevestigde de Voorzitter van de Afdeling in een uitspraak van 13 oktober 2003 (*JB* 2005, 330). Aanleiding was een verzoekschrift tot het wijzigen van zo'n – voor partijen althans – verrassingsbeslissing. Het lijkt verstandig dat een procespartij zich tevoren het bestaan van deze mogelijkheid realiseert en zelfstandig eventuele bezwaren tegen toepassing ervan ter zitting naar voren brengt.

Een bijzondere voorziening trof de Rechtbank Rotterdam, die een beslissing op bezwaar van de OPTA vernietigde, maar in dezelfde uitspraak de termijn voor het nemen van een nieuwe beslissing opschortte tot drie maanden nadat haar uitspraak onherroepelijk zou zijn geworden. In beroep betwistte de Voorzitter van het CBB of dit wel kon, maar ook weer niet zo sterk, dat hij het aangewezen achtere bij voorlopige voorziening een kortere beslistermijn te stellen (*Voorzieningenrechter CBB* 8 maart 2005, *JB* 2005, 161).

Van een voorlopige voorziening is geen appel mogelijk. Onder omstandigheden kan dit appelverbod echter worden doorbroken. Met name als in de behandeling iets zodanig fout

gegaan is, dat geen sprake meer was van *een eerlijk proces*. Pikant is de uitspraak van de Afdeling in een vreemdelingenzaak, waar de minister degene was die in hoger beroep zich met succes beriep op schending van dat beginsel tijdens de zitting bij de Voorzieningenrechter in eerste aanleg, het appelverbod doorbroken kreeg en de vernietiging van de voorlopige voorzieningsuitspraak wegens ernstige schending van de goede procesorde en fundamentele rechtsbeginselen bewerkstelligde. De annotator wijst er op dat de woorden *een eerlijk proces* refereren aan artikel 6 EVRM, waarvan tot dusver werd aangenomen dat het niet door overheidsorganen kon worden ingeroepen (ABRS 11 februari 2005, AB 2005, 181).

Artikelen 6:18 en 6:19

Hoe lastig is het leerstuk van de artikelen 6:18 en 6:19 Awb (onder andere onderwerp van de reeds gememoreerde voorgestelde wijzigingen in het bestuursprocesrecht). Indien hangende beroep het bestreden besluit wordt gewijzigd zijn – zo zou je snel denken – de artikelen 6:18 en 6:19 Awb aan de orde. In ABRS 30 juni 2004, (AB 2004, 407) meende de Afdeling dat, nu de grondslag van het nieuwe besluit, een vermindering van de aanvankelijk toegekende vergoeding voor schade door zware regenval, een andere was dan die van het oorspronkelijke besluit, de rechtbank ten onrechte zich bevoegd achtte om in het kader van artikel 6:19 Awb over het nieuwe besluit te oordelen. Daarmee schoot de aanvrager natuurlijk niets op. Annotator Verheij is kritisch.

De appelrechters nemen nieuwe, ter uitvoering van de uitspraak van de rechtbank genomen, beslissingen op bezwaar in hoger beroep graag mee op de voet van artikel 6:18 Awb. Dat lijkt echter niet mogelijk te zijn, als het besluit moet worden aangemerkt als een veroordeling voor een strafbaar feit in de zin van artikel 14, lid 5 IVBPR, omdat in dat artikel een recht op hoger beroep ligt besloten. Als het nieuwe besluit in eerste en enige instantie door de appelrechter zou worden beoordeeld, zou dit niet tot gelding gebracht kunnen worden. In zo'n geval zou de appelrechter de beoordeling van het nieuwe besluit dus toch naar de rechtbank moeten

verwijzen, zo waarschuwt de Centrale Raad in een uitspraak van 9 juni 2005 (JB 2005, 261).

HOGER BEROEP

Grievensfuik

Hiervoor is onder het kopje 'Argumentatieve fuik' al aan de orde geweest dat de Afdeling, anders dan beide andere administratieve appelrechters, in beginsel geen ruimte ziet voor nieuwe beroepsgronden in hoger beroep. Centraal staat de uitspraak waarvan appel en de grieven in beginsel dáárop betrekking moeten hebben. Slechts bepaalde aan het EVRM ontleende beroepsgronden of standpunten ten aanzien van het besluit waarvan beroep, die appellants redelijkerwijs niet eerder bij de rechtbank naar voren had kunnen brengen, komen er bij de Afdeling nog door.

Brummen

Zoals bekend is de Afdeling in de uitspraak van 6 augustus 2003 (AB 2003, 355) inzake Brummen omgegaan op het punt van de binding van de latere rechter aan uitdrukkelijk door eerdere rechter verworpen beroepsgronden. Voorheen werd die binding niet aangenomen, hetgeen bijvoorbeeld betekende dat een partij die in eerste aanleg enkele argumenten verloor, maar de slag wel won, geen hoger beroep hoefde in te stellen om die verloren argumenten later opnieuw aan de rechter voor te leggen. Dat is nu anders. Uitdrukkelijk door de rechter verworpen gronden kunnen – als tegen de uitspraak waarbij dat is gebeurd geen beroep is ingesteld – nadien niet meer aan de rechter worden voorgelegd.

De Afdeling heeft overigens overgangsrecht gecreëerd voor zaken, waarin op basis van de oude jurisprudentielijn besloten mocht worden te berusten. Een voorbeeld van de toepassing daarvan vormt de – hierboven al in het kader van de verruiming van het belanghebbendenbegrip besproken – uitspraak van 14 september 2005 (JB 2005, 319).

Hoe subtiel moet worden gekeken of ook na een gewonnen procedure in eerste aanleg

hoger beroep nodig is, leert een beslissing van de Centrale Raad inzake een aansprakelijkstelling van een bestuurder van een vennootschap wegens onbehoorlijk bestuur. In eerste aanleg kwam hij daartegen op met onder meer het argument dat hij niet de gehele periode waarop de aansprakelijkstelling sloeg, bestuurder was geweest. Dat werd verworpen, andere argumenten niet en de aansprakelijkheidstelling werd vernietigd. Er kwam een nieuw besluit, waartegen hij opnieuw opkwam met onder meer genoemd argument. Dat mocht niet meer. Maar hij mocht nog wel betogen dat niet de gehele periode waarop de aansprakelijkheidstelling sloeg, sprake was geweest van onbehoorlijk bestuur. *Taste the difference*, in CRvB 27 mei 2004 (JB 2004, 270).

Indien de rechtbank een deel van de beroepsgronden honoreert en het bestreden besluit om die reden vernietigt maar de andere beroepsgronden niet bespreekt, is het wél 'veilig' om het nieuwe besluit op bezwaar af te wachten. Wanneer het nieuwe besluit opnieuw ongunstig uitpakt, kunnen de destijds onbesproken gelaten gronden in beroep wederom worden; geen Brummen-gevaar (ABRS 19 januari 2005, AB 2005, 115 en JB 2005, 79).

Lastig wordt het als naar aanleiding van een vernietiging in eerste aanleg niet alleen een nieuw besluit wordt genomen, maar tegelijk ook hoger beroep wordt ingesteld en dit doel treft, zonder dat de Afdeling zich uitlaat over het nieuwe besluit. De Rechtbank Den Haag (Zutphen) komt op 28 mei 2004 (JB 2004, 273) tot de conclusie dat in dat geval toch de grondslag aan het nieuwe besluit is komen te ontvallen en dat dit om deze reden niet kan worden beschouwd als een besluit in de zin van artikel 1:3 Awb, zodat zij zich onbevoegd verklaart.

In een handhavingsgeschil had de rechtbank geoordeeld dat een bepaalde bouwwerk, een tredmolen, zich niet verdroeg met het ter plaatse geldende bestemmingsplan. Hoger beroep werd niet ingesteld. Vervolgens werd een bouwvergunning voor eveneens een tredmolen, maar wel een andere, gevraagd,

Is deze voor
alle soorten
onderdelen?

die werd geweigerd. In het daaropvolgende geschil meende de rechtbank dat er op basis van de eerdere uitspraak van moest worden uitgegaan dat sprake was van strijdigheid met het bestemmingsplan. Maar dat ging de Afdeling te ver, omdat een ander besluit en een ander geschil aan de orde waren. Geen rechtskracht dus in een opvolgend geding (13 juli 2005, *JB* 2005, 255 en *AB* 2005, 320). In gelijke zin oordeelde de Afdeling in een geval waarin jaarlijks besluiten werden genomen, en na enige jaren de begunstigde zich opnieuw tegen de – al jaren gebruikelijke en ook al in voorgaande jaren al eens bestreden – voorwaarden ging verzetten: dat mocht (*ABRS* 31 augustus 2005, *JB* 2005, 286).

De Brummen-jurisprudentie neemt tot uitgangspunt dat geen incidenteel appel, dat wil zeggen appel ingesteld door de gedaagde in hoger beroep nadat de beroepstermijn verstreken is, mogelijk is. Een uitspraak van de Centrale Raad van 3 november 2005 (*JB* 2006, 60), illustreert dat dit uitgangspunt ook weer niet zonder uitzondering is. De rechtbank had een besluit vernietigd wegens een gebrek in de voorbereiding ervan, maar de rechtsgevolgen in stand gelaten. De oorspronkelijke appellante stelde op dit laatste punt appel in, waarop het bestuursorgaan in haar verweerschrift inging op het zijns inziens onjuiste oordeel van de rechtbank dat het besluit niet zorgvuldig was voorbereid. De Raad constateerde een sterke verwevenheid tussen de beroepsgronden van appellante en het verweer

van het bestuursorgaan, waarin hij aanleiding zag tevens in te gaan op dat verweer. Dat bracht de Raad tot het oordeel dat er in het geheel geen gebrek aan het besluit kleefde. Hoewel de rechtbank dus de zaak verkeerd had beoordeeld, werd haar uitspraak niet vernietigd, maar werd het oorspronkelijke ('principale') appel ongegrond verklaard en de rechtbankuitspraak bevestigd.

Voorlopige voorziening in appel

De toets bij een verzoek om een voorlopige voorziening in hoger beroep wijkt af van die in eerste aanleg. Als regel vindt geen voorlopig rechtmatigheidsbeoordeling plaats, maar eerst en vooral een – strenge – beoordeling van de spoedeisendheid van de gevraagde voorziening. Wel erg ver daarin ging de Voorzitter van de Centrale Raad, in een zaak waarin een WIK-lening werd teruggevorderd van een kunstenaar. De beslissing op bezwaar werd vernietigd door de rechtbank. Het bestuursorgaan was het daar niet mee eens en stelde hoger beroep in. Tegelijkertijd werd schorsing van de rechtbankuitspraak gevraagd, omdat er anders voorlopig ook in vergelijkbare gevallen overeenkomstig de rechtbankuitspraak zou moeten worden beslist. Dat verzoek werd afgewezen bij gebrek aan spoedeisend belang. Opvallend daarbij was de overweging dat de vernietiging van de beslissing op bezwaar niet aan de uitvoering van het primaire terugvorderingsbesluit in de weg zou staan. Opvallend, omdat zonder schorsing toch een nieuw

besluit zou moeten worden genomen met inachtneming van die uitspraak, waarbij een herroeping van het primaire besluit niet ondenkbaar is (*CRvB* 10 mei 2005, *JB* 2005, 224).

ONTWIKKELINGEN/WETGEVING

Per 1 juli 2005 is – zo is al gememoreerd – de regeling van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure in werking getreden. Veel jurisprudentie heeft het nog niet opgeleverd, maar naar verwachting zal op niet al te lange termijn wel een kleine hausse van uitspraken de daarmee opkomende procesrechtelijke vragen gaan beantwoorden. Ook over de onderdelenfuk die daar min of meer mee samenhangt zal naar verwachting veel jurisprudentie ontstaan. Voer voor een volgende kroniek. Van belang voor de procespraktijk is het wetsvoorstel inzake beroep tegen niet-tijdig beslissen. Bovendien wordt in 2007 de inwerkingtreding verwacht van een Wet aanpassing bestuursprocesrecht, waarvan het voorontwerp in mei jl. werd gepresenteerd. Dat ziet – naast een concentratie in de Awb van de nu nog over onder meer de Wet op de Raad van State en de Beroepswet verspreide regels voor het hoger beroep – met name op verruiming van de mogelijkheden tot definitieve geschilbeslechting, zoals de uitbreiding van de mogelijkheid om vormgebreken te passeren en de zogenoemde bestuurlijke lus.

Geblesseerde werknemer

Astrid Helstone

advocaat te Amsterdam¹

Stond onlangs niet in de krant dat het Arnhemse hof had uitgemaakt dat een werkgever geen loon hoeft te betalen als de werknemer ziek werd door riskante privé activiteiten? Dat stond wel hier en daar, maar het klopt niet, tenzij iemand willens en wetens ziek wordt. Astrid Helstone maakt duidelijk dat het arrest geen revolutie maakt in het arbeidsrecht maar dat er in opvalt dat er nadere voorwaarden kunnen worden gesteld aan de gebruikelijke aanvulling van het wettelijk minimum van 70% tot 100% van het loon. Maar of bijvoorbeeld roken daaronder valt?

Op 27 juni 2006 heeft het Arnhemse hof een arrest² gewezen dat in de afgelopen periode in diverse dagbladen als een revolutie in het arbeidsrecht is gepresenteerd: voortaan zouden werknemers die in hun vrije tijd geblesseerd raken door risicovolle sporten of andere gevaarlijke hobby's, hard kunnen worden aangepakt door hun werkgever. Ten onrechte wordt hiermee gesuggereerd dat werknemers vanaf nu het risico lopen hun recht op loon bij ziekte te verliezen en dat zij dus maar beter niet meer kunnen gaan (zaal)voetballen, zoals in deze uitspraak het geval was, of skiën. Dat is zeker niet het geval: ook na dit arrest houdt een werknemer nog steeds recht op het wettelijk minimum van 70% van zijn loon. Dat recht vervalt alleen als de werknemer tijdens het sporten opzettelijk zijn ziekte heeft veroorzaakt. Het mag duidelijk zijn dat dit in de praktijk zelden het geval is en dat de werkgever bovendien moeilijk zal kunnen bewijzen dat de werknemer het oogmerk had om ziek te worden tijdens het sporten.

Wel staat het de werkgever vrij om via een CAO of in de individuele arbeidsovereenkomst nadere voorwaarden te stellen aan de contractuele aanvulling boven het wettelijke minimum van 70%. In het arrest was sprake van een CAO waarin dergelijke voorwaarden waren opgenomen.

Daarnaast deed zich hier een bijzondere situatie voor: de werkgever had de werknemer diverse malen gewaarschuwd en verzocht een andere sport dan (zaal)voetbal te gaan beoefenen. Dat maakt het feitencomplex bijzonder.

Zelfs als er dus nadere voorwaarden zijn

gesteld, betekent dit nog niet dat een enkel beroep hierop al leidt tot verval van het recht op de loonaanvulling. Ook dan zal de werkgever steeds de nodige zorgvuldigheid in acht moeten nemen en de werknemer er op moeten wijzen dat sancties zullen volgen indien hij opnieuw door sportblessures ziek wordt. Dit zorgvuldigheidsvereiste is overigens in overeenstemming met het beginsel van goed werkgeverschap en is dus niets nieuws in het arbeidsrecht.

ZIEKTE RISKEREN

Hoofddregel tijdens ziekte is dat de werknemer gedurende de eerste twee jaar van zijn ziekte recht heeft op doorbetaling van een wettelijk minimum van 70% van zijn loon (artikel 7:629 lid 1 BW).³ Alleen wanneer sprake is van opzet komt deze wettelijke loondoorbetalingsverplichting te vervallen. Uit de wetsgeschiedenis van art. 7:629 BW⁴ blijkt dat risicovol gedrag in de privé tijd van werknemers, zoals voetballen en skiën, in beginsel niet tot verlies van het recht op het wettelijk minimum van 70% leidt. Met andere woorden: het moet dan echt gaan om het willens en wetens veroorzaken van ziekte. Het slechts riskeren van ziekte is dus niet voldoende. Ook de rechter stelt zich terug-

Niet eerder heeft de rechter zo expliciet uitgesproken dat aan de contractuele aanvulling tot 100% op het loon tijdens ziekte, nadere voorwaarden kunnen worden gesteld.

niet buitenspel

houdend op bij het aannemen van opzet in geval van ziekte. Dit geldt niet alleen ten aanzien van sporten maar ook voor andere vormen van risicovol gedrag in de privé-tijd van werknemers die ziekte veroorzaken. In de rechtspraak is eerder uitgemaakt dat sterilisaties, cosmetische operaties en alcoholmisbruik in het verkeer in beginsel niet als opzettelijk gedrag kunnen worden aangemerkt.⁵ Ook in die gevallen houdt de

werknemer dus steeds recht op het wettelijk minimum.

In de praktijk vullen de meeste werkgevers het wettelijk minimum (gedurende het eerste ziektejaar) aan tot 100%. Die aanvulling is dan geregeld in de individuele arbeidsovereenkomst of bij CAO.

In de zaak die leidde tot het arrest van het Arnhemse hof waren in art. 12 van de CAO van de werkgever,⁶ een transportbedrijf,

nadere voorwaarden opgenomen voor het recht op deze aanvulling. Deze voorwaarden bepalen dat een werknemer geen recht heeft op een aanvulling tot 100% indien hij door zijn 'schuld of toedoen' arbeidsongeschikt is geraakt.

EIGEN SCHULD OF TOEDOEN

Dan nu de feiten. De werknemer, een vrachtwagenchauffeur, was sinds 2000 regelmatig ziek vanwege blessures als gevolg van (zaal)voetbal. In de periode van 2000 tot 2003 heeft de werkgever de werknemer er diverse malen op gewezen dat hij diende te stoppen met (zaal)voetbal omdat hij vaker dan gemiddeld ziek was als gevolg van blessures en omdat dit een onevenredige belasting voor zijn bedrijf tot gevolg had. In 2002 laat de werkgever weten dat, indien de werknemer toch doorgaat met (zaal)voetbal, de werkgever gaat onderzoeken of daar juridische en financiële gevolgen aan zijn te verbinden.

Ondanks deze waarschuwingen ging de werknemer door met (zaal)voetbal en viel hij begin 2003 opnieuw uit wegens ziekte. Hij verrichtte nauwelijks meer zijn eigen werkzaamheden. Hierdoor moet de werkgever de nodige maatregelen nemen om hem in aangepaste functies te reïntegreren op arbeidstherapeutische basis. De werkgever stopt daarom met de doorbetaling van de contractuele aanvulling met een beroep op de voorwaarden uit de Vervoer CAO.

De volgende twee vragen zijn in hoger beroep bij het hof aan de orde, namelijk of sprake is van opzet in de zin van art. 7:629 lid 3 BW en of sprake is van eigen schuld en toedoen in de zin van art. 12 Vervoer CAO. De eerste vraag wordt door het hof ontken-

- 1 Astrid Helstone is arbeidsrechtadvocaat bij Stibbe te Amsterdam.
- 2 Hof Arnhem 27 juni 2006, L/JN A45993 (www.rechtspraak.nl, nog niet gepubliceerd).
- 3 Voor zover het loon minder bedraagt dan het maximum dagloon, houdt de werknemer gedurende twee jaar recht op 70% van zijn loon (ten minste het wettelijke minimum in het eerste ziektejaar). Voor zover het loon meer bedraagt dan het

- maximum dagloon, heeft de werknemer slechts recht op 70% van dit maximum dagloon. Per juli 2006 bedraagt het maximum dagloon € 170,33.
- 4 Kamerstukken II 1995/96, 24 439, nr. 6, p. 74 (Nota naar aanleiding van het verslag).
- 5 Zie hiervoor onder meer: Ktr. Leiden 18 augustus 1999, JAR 1999, 199 (sterilisatie), Ktr. Maastricht 31 augustus 2005, JAR 2005, 226 (cosmetische ingreep), Ktr. Tilburg 18 mei 2005, JAR 2006, 77

- (alcoholmisbruik en motorongeval).
- 6 CAO voor het beroepsgoederenvervoer over de weg en de verhuur van mobiele kranen 2001-2003 (hierna: 'Vervoer CAO').

nend beantwoord, onder verwijzing naar de wetsgeschiedenis van art. 7:629 BW. Zoals hiervoor al is uiteengezet, volgt hieruit dat arbeidsongeschiktheid die ontstaat door voetbal niet kan worden aangemerkt als opzettelijk veroorzaken van ziekte. Dit leidt tot het oordeel van het hof dat de werknemer ook onder deze omstandigheden recht houdt op de wettelijke doorbetaling van 70% van zijn loon.

De tweede vraag wordt door het hof bevestigend beantwoord. In dit verband stelt het hof voorop dat 'schuld of toedoen' en 'opzet' niet dezelfde betekenis hebben. Voor 'schuld of toedoen' bij arbeidsongeschiktheid is naar het oordeel van het hof vereist dat de werknemer een (rechtens) relevant verwijt voor het ontstaan van zijn arbeidsongeschiktheid kan worden gemaakt. Tevens is vereist dat de werknemer redelijkerwijs had moeten voorzien dat het sporten tot arbeidsongeschiktheid zou kunnen leiden en hij heeft nagelaten om voorzorgsmaatregelen te nemen om zijn arbeidsongeschiktheid te voorkomen. Dat is hier volgens het hof het geval. Daarvoor acht het hof de volgende omstandigheden van belang:

- de werknemer is herhaaldelijk en langdurig arbeidsongeschikt geweest als gevolg van (zaal)voetballen;
- de werknemer is vaker dan de gemiddelde sporter geconfronteerd met blessures door (zaal)voetballen;
- de werknemer wist dat het (zaal)voetballen in zijn geval een groter dan normaal risico op ziekte tot gevolg zou kunnen hebben;
- de werkgever heeft de werknemer herhaaldelijk gewaarschuwd en verzocht om te stoppen met (zaal)voetballen en een

minder blessuregevoelige sport te gaan uitoefenen; hierop heeft de werknemer steeds afwijzend gereageerd;

- de werkgever heeft de werknemer gewaarschuwd voor eventuele nadelige financiële consequenties als hij toch door zou gaan met (zaal)voetballen; ook ondanks deze dreiging is de werknemer doorgedaan met (zaal)voetballen.

Dit alles leidt het hof tot de conclusie dat de werknemer op grond van de Vervoer CAO geen recht heeft op de aanvulling tot 100% van zijn loon.

NADERE VOORWAARDEN

Het arrest van het hof is in overeenstemming met de wetsgeschiedenis van art. 7:629 BW en de vaste rechtspraak dat opzet niet snel wordt aangenomen bij risicovolle sporten. Hoewel de uitkomst van het arrest geen revolutie in het arbeidsrecht betekent, is wel opvallend dat nadere voorwaarden kunnen worden gesteld aan de contractuele aanvulling tot 100% op het loon tijdens ziekte. Voor zover valt na te gaan is dit niet eerder zo expliciet in de rechtspraak aan de orde gekomen.

Het arrest is om twee redenen van belang voor de arbeidsrechtpraktijk. In de eerste plaats is duidelijk dat werkgevers die onder de Vervoer CAO vallen in beginsel een beroep kunnen doen op de voorwaarden van art. 12. In de tweede plaats is duidelijk dat werkgevers in het algemeen nadere voorwaarden kunnen stellen aan betaling van de contractuele aanvulling op het loon. Die voorwaarden kunnen worden overeengekomen in de individuele arbeidsovereenkomst of bij CAO. Een vereiste voor een beroep op deze voorwaarden is dan wel dat de werknemer

steeds gewaarschuwd is voor de sancties wanneer hij doorgaat met het beoefenen van risicovolle sporten of ander gevaarlijk gedrag in privé-tijd. Met andere woorden: het moet wel redelijk *voorzienbaar* voor de werknemer zijn geweest dat bij herhaling de loonaanvulling zal worden stopgezet. Voor 'schuld of toedoen' is dus vereist dat de werknemer zich bewust was van de risico's. De bewijslast rust dan op de werkgever. Een beroep op de voorwaarden is op zichzelf dus onvoldoende voor het stopzetten van de loonaanvulling.

Navraag leerde dat de vrachtwagenchauffeur waarschijnlijk in cassatie zal gaan. Gezien het voorgaande zal de kans op succes niet erg groot zijn.

HOE RUIM?

De gevolgen van het arrest lijken dus vooralsnog beperkt. Een interessante vraag is nu hoe de rechter voortaan zal omgaan met ruimer geformuleerde voorwaarden voor het recht op aanvulling tijdens ziekte dan in deze zaak het geval was. Te denken valt bijvoorbeeld aan de voorwaarde dat de ziekte niet mag zijn veroorzaakt door 'een in de privé sfeer van de werknemer veroorzaakte omstandigheid'. Dat is een ruimer criterium dan 'schuld of toedoen'. Dan zullen immers alle vormen van risicovol gedrag in de privé-tijd van werknemers, zoals roken, onder de voorwaarde vallen. Het is onwaarschijnlijk dat de werkgever zich ook in dat geval met succes zal kunnen beroepen op een dergelijke voorwaarde. In ieder geval is duidelijk dat de geblesseerde werknemer niet gemakkelijk buitenspel kan worden gezet: hij houdt ook dan in beginsel aanspraak op het wettelijk minimum en zal niet snel het recht op loonaanvulling verliezen. ●

(advertentie)

Voor mensen met ambitie

WWW.ADVOCATSUPPORT.NL

• • • • • • • • • • *For the perfect match* •

Het pleidooi voor Movir?

Inkomens- zekerheid als het erop aankomt.

Movir is dé arbeidsongeschiktheidsverzekeraar voor mensen met een vrij beroep. Dat merkt u aan de uitstekende voorwaarden en de dekking die zeer ruim is. En aan onze bewezen preventie- en re-integratieaanpak. Maar dat merkt u vooral wanneer het er echt op aankomt. Als u door omstandigheden arbeidsongeschikt bent. Dan blijkt hoe goed u af bent met een arbeidsongeschiktheidsverzekering van Movir. Hoe persoonlijk de begeleiding is en hoe stevig u financieel staat. Want juist bij arbeidsongeschiktheid wilt u geen hoofdpijn hebben over uw inkomen. Voor meer informatie kunt u terecht bij uw verzekeringsadviseur of kijk op www.movir.nl.

De goeie ouwe rolzitting

L. van Heijningen
advocaat te Den Haag

In september gaan de rechtbanken over op een schriftelijke rol. Ter gelegenheid daarvan beschrijft advocaat L. van Heijningen het ‘geraas en beweging’ maar ook de gemoedelijkheid tijdens rolzittingen in vroeger tijden.

In het volgende nummer meer over de voorbereiding van de afschaffing van het procuraat.

Tot voor de Tweede Wereldoorlog was de rolzitting een trefpunt der balie. Na afloop placht men zich met een praatje aan de koffie over te geven. Een verlate voortzetting van het roefje in de trekschuit.

Op de bekende 17de eeuwse gravure, voorstellende de pleitrol van het Hof van Holland in de nog bestaande Rolzaal op het Haagse Binnenhof, staat het publiek op de voorgrond. Achter een hek bevinden zich drie banken voor de advocaten en procureurs, op verre afstand de gerechtelijke zetels, en in het midden de veelal onbezette, sierlijk geborduurde zetel voor de Stadhouder. Deze was bevoegd ter zitting te verschijnen maar deed dit alleen bij bijzondere zittingen. Uit die traditie stamt misschien het gebruik om in de rechtszaal een afbeelding van het staatshoofd te hangen.

MET STOCKEN IN DE HANDT

Art. 24 Rv (oud) verbood ‘geraas en beweging’ ter zitting. Jonge advocaten bezetten zonder respect voor de ouderen de banken, zonder toga’s, ja, zij lenen somtijds de ‘tabbaerden’ van anderen. Zij schelden de wederpartijen en hun advocaten uit. Procureurs zitten niet ordelijk, sturen vaak hun klerken. De rol wordt zeer ‘verachterd’ door het nemen van lange mondelinge lange conclusies. Men komt te laat, er lopen klerken in en uit. Door dit alles wordt ‘de haert van de audientie seer gepertubeert’.

Het Hof gaf daarom strenge voorschriften.¹ De plaatsen van de advocaten, procureurs, fiscalen, deurwaarders en suppoosten werden per zitplaats aangegeven. Onderlinge voorrang werd naar leeftijd van

inschrijving geregeld. Lenen van toga’s werd verboden. Conclusies moesten kort zijn of anders schriftelijk worden ingediend.² Men moest op tijd komen, beledigingen waren niet toegestaan, en men mocht de rolzitting niet voortijdig verlaten.

Ter zitting van de Hoge Raad moet het nog erger zijn geweest. Naast de door het Hof gesignaleerde misdragingen verschenen daar, blijkens de ordemaatregel van 10 september 1680, advocaten en procureurs niet alleen zonder ‘mantels en dickwils in gekleurde kleederen ende met grauwe hoesden strijdende tegen de oude gewoonte’. Ze gedroegen zich ook onbetamelijk jegens de suppoosten en waren zelfs voorzien van een ‘zijd-geweel, ofte met stocken in de handt’. Dit alles werd verboden.

De straf die op misdragingen werd gesteld was ‘non admisssie’ en een ‘Ypocras’. Dit laatste was ook een heilzaam geachte geurige morgenwijn, waarvan de naam verwees naar geneesheer Hippocrates.

Maar ter zitting ging geen wijnfles rond, het ging om de vaststelling van een boete naar waardevaste normen. Het hof stelde de waarde van een Ypocras op 16 stuivers (1655), de Hoge Raad op 24 stuivers voor advocaten en op 12 stuivers voor procureurs (1680). Deze bedragen moesten terstond door de deurwaarder worden ingevorderd en in de armenbus gedaan.³

WINNENDE DE KOSTEN

De 17de eeuwse Haagse advocaat mr. Simon van Beaumont beschrijft de rommeligheid ter rolzitting van het Hof van Holland aldus:

‘wel een deftig Advocaet, de slechtste niet (...) [maar] die niet en weet te spreucken.

En blijft soo dick, verwert, in ’t pleyten steecken [waar een ander] de Rol met onbesuystheyte stoort Daer ander geldt om haer welspreucken krijghen Verdient hij geldt, omdat hy still sou swijghen’.
(*Tyt-Snipperingen*, 1640)

Ook de jurist mr. Cornelis Bijckershoek, advocaat, later president van de Hoge Raad van Holland en Zeeland, schreef over het gedrag der pleiters tijdens de rolzitting. Bij het voorlezen van de uitspraak ‘representeren velen de dood’ en worden anderen ‘hemelsblauw, sommigen groen’. De praktizijns (procureurs) houden ‘met een bijzondere standvastigheid haer originele verw, winnende de kosten, schoon ze de Processen verliezen’ (*De Nieuwe Oprechte Haegsche Mercurius*, 1699).

MARKT

De dagen voor de rolzittingen vielen veelal samen met marktdagen, met name in provincieplaatsen. Boeren en buitenlui plachten zich op marktdagen stadwaarts te begeven. In een moeite door kon men zo zijn advocaat

1 De Orde ‘in’t staen van de Advocaten in de Banken van de Audiëntie van de Rolle’, werd door het Hof van Holland op 12 maart 1655 uitgevaardigd.

2 Conclusies moesten strikt genomen mondeling ter rolle worden voorgedragen. De artikelen 140-141 Rv (oud) gingen daar, letterlijk genomen, nog steeds van uit. Conclusies worden ‘voorgedragen’ ofschoon alles schriftelijk ging.

3 De Republiek kende geen munteenheid; men redde zich door uitdrukking van periodieke betalingsverplichtingen in natura.

Om deze houten rol in de voormalige rechtszaal in het oude stadhuis van Kampen werden (in de tweede helft van de 16e en een groot deel van de 17e eeuw) de documenten gerold, dat wilde toen zeggen: de uitgeschreven pleidooien van advocaten. De advocaten lazen die voor. Bij deze rol zat ook het publiek. Verderop in de zaal stond het schepengestoelte, voor de 'burgemeesters' (rechters). De overige 22-34 schepenen zaten daaromheen.

treffen, die dan makkelijk bereikbaar was, en zo nodig zelf zittingen bijwonen. Comparaties en verhoren werden veelal terstond na de rolzittingen geagendeerd; het geringere aantal rechtsgedingen maakte dit mogelijk.

Vaak werd de oproeping om te verschijnen bij procureur, misverstaan. Kwam men in persoon, dan trof men bij het gerechtsgebouw wel een procureur aan die zijn diensten aanbood. Ongevraagd! Nu wordt dit onbehoorlijk geacht, voorheen werd daar minder zwaar aan getild.

TIJD IN GELD

In Groningen was het gebruik dat de advocaten elkaar ter rolle troffen. Na de rol werd in de advocatenkamer koffie geschonken uit een antieke tinnen kraantjeskoffiekan op drie pootjes. In de kleinere rechtbanken placht de president zelf als een vereerde vaderfiguur de rolzittingen voor te zitten.

In Den Haag savouereerden de rolbezoekers na afloop van de rol koffie, in het

voormalige Paleis van Prins Frederik der Nederlanden op het Korte Voorhout, in het nabij gelegen Paviljoen Wachtje. Beide stijlvolle gebouwen zijn bij het bombardement van 3 maart 1945 vernietigd.

Over de 's-Gravenhaagse Eet- en Drinkinrichting waar de stagiaires in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw napraatten over de rolzitting van de Hoge Raad, schreef mr. Ynzonides in het *Advocatenblad* (december 2000). Ook die Inrichting is inmiddels verdwenen.

Mr. Star Busmann noemde de rolzitting al in 1955 een 'verspilling van rechterlijke werkkraft' (*Hoofdstukken van Burgerlijke Rechtsvordering*). Ruim vijftig jaar later zijn de goeie ouwe tijd en de gemoedelijkheid definitief verdwenen. Tijd wordt de mens om niet gegeven; tegenwoordig zet hij die om in geld. En dat verdraagt geen gemoedelijk koffiegeleut. ●

Schat de gezondheidsrisico's

Tom Mutsaerts

bedrijfsarts Haags Centrum voor Arbeid en
Gezondheid

Sinds 1 juli 2005 stelt de Arbeidsomstandighedenwet nog wat striktere eisen aan het in kaart brengen en het beperken van de veiligheids- en gezondheidsrisico's op het werk. Voor advocatenkantoren gelden minstens vier redenen om dat te doen. De Orde heeft voor de kantoren een speciaal instrument ontwikkeld.

Foto: Chris Pennarts

Een Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E) is een schriftelijk vastgelegde opsomming van de risico's op het gebied van veiligheid en gezondheid binnen een organisatie, met een plan voor het hanteren van die risico's. In de advocatuur gaat het vooral over mentale belasting en beeldschermwerk, het type gezondheidsrisico's waardoor klachten als overspanning en burn-out en nek-/schouderklachten op de loer liggen. De Nederlandse Orde van Advocaten heeft nu een branchespecifiek instrument ontwikkeld, waarmee snel en eenvoudig een RI&E kan worden opgesteld.

VIER REDENEN

Er zijn verschillende overwegingen om een RI&E uit te voeren. Allereerst is er een juridi-

sche reden. De Arbeidsomstandighedenwet verplicht elke werkgever een RI&E uit te voeren (zie kader).

De RI&E legt bovendien zwakke plekken in de organisatie van het werk bloot; versterking van deze zwakke plekken kan de productiviteit ten goede komen en het ziekteverzuim reduceren. Aansturing van het secretariaat, waarneming bij ziekte of verlof, de verdeling van het werk, afspraken over (het begrenzen van) overwerk, het voeren van functioneringsgesprekken: dit alles zijn elementen die hierbij een rol spelen.

Ook economische belangen spelen een rol. Als een medewerker een beroepsziekte claimt, zoals nek-/schouderklachten in relatie tot een slecht uitgeruste werkplek, en geen RI&E is uitgevoerd, dan zit de werk-

gever in een lastig parket. Een goede RI&E reduceert de kans op claims van werknemers met de daaraan gekoppelde schadelast.

Een vierde motief voor een RI&E ligt op het sociale vlak: het beschermen en bevorderen van veiligheid, gezondheid en welzijn.

WAT IS VERPLICHT?

Per 1 juli 2005 is de Arbeidsomstandighedenwet van 1998 gewijzigd. De wijziging betreft keuzemogelijkheden in deskundige ondersteuning, het toetsen van de RI&E en het aanstellen van een preventiemedewerker.

Een organisatie kan kiezen voor standaard- of de maatwerkregeling. De standaardregeling omvat een contract met een arbodienst, de maatwerkregeling biedt ruimte om deskundige ondersteuning in

ARTIKEL 5 ARBEIDSMOMSTANDIGHEDENWET 1998 INVENTARISATIE EN EVALUATIE VAN RISICO'S

1. Bij het voeren van het arbeidsomstandighedenbeleid legt de werkgever in een inventarisatie en evaluatie schriftelijk vast welke risico's de arbeid voor de werknemers met zich brengt. Deze risico-inventarisatie en -evaluatie bevat tevens een beschrijving van de gevaren en de risicobeperkende maatregelen en de risico's voor bijzondere categorieën van werknemers.
2. De risico-inventarisatie en -evaluatie bevat een lijst van arbeidsongevallen waarop de aard van het ongeval en de datum waarop het ongeval zich heeft voorgedaan wordt geregistreerd.
3. Een plan van aanpak, waarin is aangegeven welke maatregelen zullen worden genomen in verband met de bedoelde risico's en de samenhang daartussen een en ander overeenkomstig artikel 3, maakt deel uit van de risico-inventarisatie en -evaluatie. In het plan van aanpak over de uitvoering waarvan jaarlijks schriftelijk wordt gerapporteerd, wordt tevens aangegeven binnen welke termijn deze maatregelen zullen worden genomen. De werkgever voert over de jaarlijkse rapportage vooraf overleg met de ondernemingsraad, de personeelsvertegenwoordiging, of, bij het ontbreken daarvan, met de belanghebbende werknemers. Bij dit overleg komt in ieder geval aan de orde het al dan niet meer actueel zijn van de risico-inventarisatie en -evaluatie.
4. De risico-inventarisatie en -evaluatie wordt aangepast zo dikwijls als de daarmee opgedane ervaring, gewijzigde werkmethode of werkomstandigheden of de stand van de wetenschap en professionele dienstverlening daartoe aanleiding geven.
5. De werkgever zorgt ervoor dat iedere werknemer kennis kan nemen van de risico-inventarisatie en -evaluatie, met inbegrip van de lijst van arbeidsongevallen bedoeld in het tweede lid.
6. Indien de werkgever arbeid doet verrichten door een werknemer die hem ter beschikking wordt gesteld, verstrekt hij tijdig voor de aanvang van de werkzaamheden aan degene, die de werknemer ter beschikking stelt, de beschrijving uit de risico-inventarisatie en -evaluatie van de gevaren en risicobeperkende maatregelen en van de risico's voor de werknemer op de in te nemen arbeidsplaats, opdat diegene deze beschrijving verstrekt aan de betrokken werknemer.

te kopen of intern te organiseren. Aan deze maatwerkregeling zijn drie voorwaarden verbonden: goedkeuring door de personeelsvertegenwoordiging, het afsluiten van een overeenkomst met een geregistreerde bedrijfsarts en het voorleggen van de RI&E aan een van de vier kerndeskundigen (veiligheidskundige, arbeidshygiënist, bedrijfsarts en arbeids- en organisatiedeskundige).

Overigens is het RIE-instrument niet erkend door werkgevers en werknemers op brancheniveau – een erkenning die vrijstelling van toetsing door een arbo-deskundige mee zou brengen – om de simpele reden dat er in deze branche geen vakbonden zijn.

Vanaf 15 werknemers moet iedere werkgever bovendien een of meer interne preventie-medewerkers aanwijzen, die belast wordt/worden met preventietaken (bijvoorbeeld voorlichting geven). In de RI&E moet de organisatie aangeven hoeveel preventiemedewerkers er nodig zijn en wat ze moeten doen. Bij organisaties met 15 of minder werknemers mag de werkgever zelf deze taken op zich nemen.

SNELLE RI&E

Een branchespecifieke RI&E heeft als voordeel dat de RI&E beter, gemakkelijker en goedkoper kan worden uitgevoerd. Beter, omdat de specifieke risico's behorend bij de branche zeer nadrukkelijk aan de orde

komen. Gemakkelijker, omdat de risico's die binnen de branche niet of minder relevant zijn slechts summier aan bod komen, geen onnodig werk dus. Goedkoper, omdat dit instrument tijdswinst oplevert voor diegene die de RI&E opstelt, of u dat nu zelf doet als werkgever of uitbesteedt aan een arbodeskundige.

RI&E-INSTRUMENT OP BALIENET

Het RI&E-instrument is te vinden op BalieNet, op de website van de Orde (www.advocatenorde.nl), rubriek Praktijkondersteuning, voor leden toegankelijk met het gratis en tegenwoordig eenvoudig aan te vragen BalieNet-certificaat. Het instrument kan worden gedownload en geïnstalleerd op de pc. Door het beantwoorden van een aantal vragen zijn de belangrijke risico's in het bedrijf te inventariseren en te beoordelen. Vervolgens kunnen met een Plan van Aanpak risico's worden weggenomen. ●

(advertentie)

Als u kwaliteit verwacht

WWW.ADVOCAATSUPPORT.NL

• • • • • • • • • • *For the perfect match* •

FORTIS

cadeau²

Getting you there.

FORTIS

Sluit nú een hypotheek af en ontvang € 2.000,-* op uw rekening!

Wilt u meer weten over dit aanbod? Maak dan snel een afspraak voor een hypotheekgesprek met een accountmanager vrije beroepen bij u in de regio. Kijk op www.fortisbank.nl of bel 0900 - 8870 (lokaal tarief). Voor een adviesgesprek kunt u óók buiten kantooruren terecht. Bepaal samen met uw accountmanager welk moment het beste uitkomt.

* Vraag naar de voorwaarden

Bankzaken

Over: Management & organisatie binnen de professionele juridische dienstverlening

Management en organisatie van het advocatenkantoor

Maarten de Haas

organisatieadviseur te Weesp, RaymakersvdBruggen

Onlangs verscheen bij Boom Juridische uitgevers *Management & Organisatie binnen de professionele juridische dienstverlening* van Rob van Otterlo en Jelle Dijkstra. Volgens het voorwoord is het boekje – de honderd pagina's tekst heeft u in een avond gelezen – vooral bedoeld voor studenten in het hoger onderwijs die in hun studie of latere beroep met managementvraagstukken in de professionele juridische dienstverlening te maken krijgen. De auteurs sluiten elk hoofdstuk af met enkele vragen, ik neem aan ter verhoging van het leereffect. Maar zij vermoeden, blijkens het voorwoord, dat het boek ook interessant is voor juridische professionals (lees: advocaten) en managers die in organisaties in de juridische dienstverlening werken. Vandaar dat de redactie van het *Advocatenblad* mij vroeg iets te schrijven over de bruikbaarheid van deze publicatie voor advocaten en managers in advocatenkantoren.

ACCENT OP HRM IN ADVOCATENKANTOREN

De auteurs denken bij 'professionele juridische dienstverlening' aan advocatuur, rechterlijke macht, Openbaar Ministerie en notariaat. Bijna alle uitwerkingen en voorbeelden gaan echter over advocatenkantoren. De andere juridische beroepen komen nauwelijks in beeld.

Bij de behandeling van de verschillende aandachtsgebieden van het management leggen de auteurs het accent op human resource management. Zij vinden dit in de professionele dienstverlening het meest dominante managementthema. Omdat de kwaliteit van de professionals cruciaal is voor het succes van een advocatenkantoor, valt daar iets voor te zeggen. Hoofdstuk 6 over HRM is verreweg het langste hoofdstuk, maar ook in de inleiding en het hoofdstuk over management van professionals nemen HRM-onderwerpen, zoals competentie management en professionele ontwikkeling, de meeste ruimte in.

ALGEMENE BEDRIJFSKUNDE

Niettemin vinden de auteurs het nodig om ook de andere managementthema's de revue te laten passeren. Dat gebeurt in de hoofd-

stukken 3 (Marketing management), 4 (Financieel Management) en 5 (Operationeel Management). Deze hoofdstukken komen niet veel verder dan een korte introductie van algemene modellen en theorieën uit de bedrijfskunde, waarvan tenminste een deel relevanter is voor een meer traditionele organisatie dan voor een advocatenkantoor. Pogingen om algemene modellen zoals de 5 P's van marketing, de BCG-matrix, financieel en algemeen procesmanagement, kostenbatenanalyse toe te passen op het advocatenkantoor doen gewrongen aan: de praktijk is er moeilijk in herkenbaar. Typerend is dat de aardigste stukken uit deze hoofdstukken (cliëntgerichtheid bij marketing, aansturing van medewerkers bij operationeel management) weer erg dicht tegen de HRM-onderwerpen aan liggen.

Erg nuttig voor de advocaat of manager lijken me deze hoofdstukken echter niet.

Het hoofdstuk over financieel management

had van mij achterwege mogen blijven: dat gaat volledig voorbij aan de thema's die in de praktijk van het advocatenkantoor het meest relevant zijn. Soms missen de auteurs de eigen voorzetten voor open doel om de onderwerpen naar de advocatenpraktijk te vertalen. Zo begint de paragraaf over het herinrichten van organisaties met het aanhalen van een advocaat die veel tijd besteedt aan het delegeren van werk naar het meest passende niveau. Dat spreekt aan, denk je, maar de paragraaf gaat dan door met klassieke organisatie modellen in plaats van de specifieke mogelijkheden en moeilijkheden van *leverage*, taakverdeling en procesmanagement in de advocatenpraktijk – nog steeds een overwegend individuele aangelegenheid – te bespreken.

ACTUELE HRM-THEMA'S

De hoofdstukken 1, 2 en 6 (accent HRM) sluiten beter aan bij de praktijk én bij de laatste inzichten over het (HR-)management van professionele organisaties. Herkenbaar is dat de expertise van de auteurs vooral op dit gebied ligt. Deze hoofdstukken bieden een aardige inleiding van thema's die te maken hebben met het management en de ontwikkeling van de professional. Soms is de presentatie van deze

thema's tamelijk persoonlijk en voor discussie vatbaar, maar dat mag. Ik stip er een paar aan.

Het boek beschrijft een trend naar een driedeling van advocatenkantoren: 'kleine, regionale algemene praktijken, grotere, landelijk opererende zeer gespecialiseerde praktijken en zogenoemde full service kantoren, nationaal en internationaal opererend.' Deze indeling miskent dat 'full service' geen onderscheidend criterium meer is. Er zijn kleine tot middelgrote full service kantoren en zeer grote gespecialiseerde kantoren die het full service concept al enige tijd verlaten hebben. Ook mis ik in deze indeling de trend naar specialisatie en concentratie van steeds meer (niche)kantoren.

Het boek staat uitgebreid stil bij de verschillen tussen 'organisaties van professionals' en 'professionele organisaties'. De eerste term duidt op het meer klassieke kantoor van zelfstandige professionals, de tweede op de professioneel geleide, grotere organisatie waarin het management gescheiden is van de beroepsuitoefening. Sommige verschillen die het boek noemt hebben echter geen betrekking op verschillende managementkwaliteiten, maar horen bij inhoudelijk verschillende praktijksoorten (meer persoonlijke advisering versus meer productgebonden processen). Dat geldt onder andere voor de aspecten visie en strategie. Het belang van het marktaandeel of het full service concept is net zo typerend voor de 'professionele organisatie' als het belang van reclame voor een advocatenkantoor, namelijk voor het ene wel en voor het andere niet.

De auteurs brengen – zonder veel uitleg – het onderscheid van Wegeman tussen Innovatieve en Repetitieve professionals te berde. R-profs zouden vooral bij professionele organisaties voorkomen. Dat valt moeilijk te rijmen met de (juiste) opmerking, enkele regels verderop, dat veruit de meeste beroepsbeoefenaars als R-profs te typeren zijn. Een dergelijke behandeling van een thema is, vrees ik, nogal kenmerkend voor het boek.

Zowel in hoofdstuk 2 als in 6 neemt het Ontwikkelingsmodel van professionals met achtereenvolgens de imitatie-, exploratie-, creatie- en inspiratiefase een prominente plaats in. We kennen dit al uit eerdere publicaties van Van Otterlo, maar het blijft een inspirerend en nuttig denkmodel.

Competenties krijgen eveneens in de HRM-gedeelten veel aandacht. In hoofdstuk 1 is het competentiemodel van de Nederlandse Orde van Advocaten beschreven. Competenties worden opgevoerd als begrippen die de ontwikkeling van een professional kunnen sturen en ondersteunen (akkoord) én een belangrijke rol bij de beoordeling en beloning spelen. Bij dat laatste heb ik, anders dan Van Otterlo en Dijkstra, grote reserves. Ik kan me in de praktijk namelijk weinig voorstellen bij de beloning van professionals op basis van diens competenties. Meer salaris vanwege een bovenmatige stressbestendigheid? Of minder omdat er nog wat aan de overtuigingskracht gewerkt moet worden?

KORTOM

Management en HRM in advocatenkantoren zou een titel zijn die de inhoud van het boek beter dekt. Het boek had voor de praktijk aan waarde gewonnen als de auteurs zich tot dat thema hadden beperkt en daardoor meer ruimte hadden gehad voor de kwaliteit van de uitwerking en de samenhang van de thema's. Het eerste doel, een introductie voor studenten, zal daaraan in de weg staan, maar misschien zien de auteurs nog kans op een meer praktijkgerichte versie. Intussen is kennisname van de hoofdstukken 1, 2 en 6, en enkele passages daartussenin, geen verspilde tijd en geeft het een aardig beeld van enkele belangrijke HRM-thema's. Méér mag de lezer niet verwachten, en veel meer hebben de auteurs ook niet beloofd.

BINNEN-EPIDEMIE

Er moet me nog één ding van het hart. Al in de titel verschijnt het voorzetsel 'binnen' en in de eerste acht regels van het voorwoord staat het nog vier keer, terwijl 'in', 'bij' of 'op' de bedoeling beter, exacter, zouden hebben aangegeven. Ik heb de neiging om het totaalaantal 'binnens' in het boek te tellen onderdrukt. Wat is er toch mis met onze vertrouwde voorzetsels?

Het boek staat allerm minst alleen. Er dreigt in Nederland een ware 'binnen-epidemie'. Werkstukken van studenten, adviezen van adviseurs en beleidsnota's van beleidsmedewerkers zijn al vergeven van de binnens. Sluipenderwijs dreigen ook de media geïnfecteerd te worden. In mijn kantoor heb ik inmiddels zware sancties verbonden aan ongepast binnengebruik. Ik roep de lezers van het *Advocatenblad* bij dezen op om mij te volgen. ●

SNELLER BETALENDE KLANTEN IN ROTTERDAM

ÉN IN DE REST VAN DE RANDSTAD

Allround creditmanagement-organisatie Groenewegen en Partners Gerechtsdeurwaarders heeft zich gestaag uitgebreid over de héle randstad. Ons doel is bereikt: overal zijn waar úw debiteuren zitten – zodat we u ter plekke onze snelheid, expertise en daadkracht kunnen bieden. En daarbij onze universele methode combineren met de korte lijnen en de knowhow van een plaatselijke vestiging. Het resultaat: beter betalende klanten, sneller betalende klanten.

De ‘methode Groenewegen’ is doeltreffend: een resolute aanpak met oog voor respect en fatsoen, optimale snelheid, een transparante kostenstructuur en een heldere rapportage. U kunt bij ons

terecht voor het hele traject – van verwerking van uw facturen tot executie van een gerechtelijk vonnis. Alles in één hand, met één belang voor ogen: het uwe.

Groenewegen en Partners Gerechtsdeurwaarders werkte al succesvol voor u in Amsterdam, Hilversum en Utrecht. Nu zijn daar Rotterdam, Den Haag, Dordrecht, Gorinchem en Harderwijk bijgekomen. Zodat u overal in de randstad beter betalende klanten hebt!

Maakt u nog geen gebruik van onze diensten, maar wilt u óók graag zulke klanten? Kijk dan op www.groenewegen.com of bel voor een gratis afspraak 020 - 515 00 05.

GROENEWEGEN
EN PARTNERS

GERECHTSDEURWAARDERS

NEEM BIJ DEBITEUREN MET EEN ACHTERSTAND METEEN EEN VOORSPRONG!
WWW.GROENEWEGEN.COM

Gijs Heutink

Welke boeken lezen advocaten eigenlijk buiten de juridische literatuur, als ze dan nog lezen? Zien ze graag opera, bezoeken ze bioscopen, concerten, galleries? Gaan ze naar toneel? En wat betekent die cultuur voor hen en, misschien, voor hun werk? Gijs Heutink (47, woont samen, twee kinderen; advocaat ruimtelijk bestuursrecht in Amsterdam) schildert zelf en houdt van schilderijen die ruimte laten voor interpretatie.

Jan Pieter Nepveu
journalist

‘Realisme dwingt niet’

“ Ik heb veel schilderijen gemaakt waar het object belangrijk is en de omgeving er weinig toe doet. Het uitvergroten van het onderwerp van een schilderij vind ik vergelijkbaar met het benadrukken van argumenten in de advocatuur. Als advocaat maak je je argumenten soms zo groot dat ze wel helder voor het voetlicht moeten komen.

Ik ben erg gehecht aan mijn schilderij *El Toro*. De omgeving is niet herkenbaar, maar je weet dat die stier de corrida binnenstormt, en dat hij de matador zoekt. Je ziet zijn ingehouden, pure kracht. Er is een merkwaardige balans tussen de oerkracht van dat lichaam en de dood die hij tegemoet gaat. Ik heb veel van het stierengevecht geschilderd. Ik vind dat een fenomenale traditie, niet in de laatste plaats omdat de torero's weten dat ze er ook zelf aan kunnen gaan. Of je nu vindt dat de strijd oneerlijk is of niet, het is een hard gevecht, erop of eronder.

In ons rechtsbestel heb je als rechtzoekende ook weleens het gevoel dat je met ongelijke wapens de arena betreedt. Maar zelfs dan valt een gevecht te winnen. Je zou voor de torero in zijn elegante pak geen dubbeletje geven als zo'n beest op hem afstormt. Maar het gaat om de finesse tegenover oerkracht, om de inzet van de juiste wapens op het juiste moment. Meestal legt de stier het af en is de strijd ongelijk. Toch zijn er, net als in de rechtszaal altijd verrassingen, en het kan dramatisch aflopen. Als de torero even niet oplet, gaat hij op de hoorns.

Mijn schilderijen hebben een eenvoudige vlakverdeling, met rustige kleurstellingen, altijd op grote doeken. Ik maak ook graag kleine portretten, een gezicht van heel dichtbij op een klein doek. Hoe rustiger een schilderij is, hoe kleiner de kans dat het gaat vervelen. Als er een gebrek aan eenvoud is, omdat de vlakverdeling niet vanzelf spreekt,

of omdat er te veel kleurstellingen zijn, dan vraagt het doek voortdurend aandacht, net als een zeurend kind.

Als het gaat om eenvoud, vlakverdeling en beleving, vind ik Edward Hopper geweldig. Hij heeft mij zeer geïnspireerd. De beperking in zijn kleuren en de verstilling zijn fenomenaal. Ik zit ook altijd ademloos te kijken naar oude meesters als Velázquez, Caravaggio, Rembrandt en Vermeer; om te leren hoe je eigenlijk moet schilderen.

Er zijn een paar hedendaagse Nederlandse kunstenaars van wie ik het werk heel mooi vind, dat zijn mensen die echt puur realistisch schilderen. Wat ik maak is weliswaar realistisch, je kunt zien wat het onderwerp is, maar de omgeving is abstract. Dat maakt het realisme virtueel, en dat geeft een ander evenwicht dan bijvoorbeeld het werk van iemand als Henk Helmantel. Helmantel is een technisch fantastische schilder, met een feilloos gevoel voor vlakverdeling en kleur. Dan ben ik voor mijn gevoel toch een aardige knoeyer. Emilio Kruithof of een commerciële man als Peter Donkersloot vind ik ook erg goed. Donkersloot niet zozeer om z'n varkentjes, want die vind ik stierlijk vervelend, maar zijn landschappen van Amsterdam zijn haast breiteriaans.

De betekenis van een schilderij moet niet opgelegd zijn. Ook al zijn bijvoorbeeld de zelfportretten van Rembrandt een realistische weergave van de werkelijkheid, toch wordt de toeschouwer niet gedwongen tot een bepaalde interpretatie.

Schilders die beweren dat realisme uit de tijd is en saai, verdenk ik er weleens van dat ze geen penseel kunnen vasthouden, dat ze liever abstract gaan omdat je dan nooit betrappt kunt worden op technische fouten. Maar ik vind het ook een echte denkfout, want juist dingen schilderen zoals ze zijn,

Gijs Heutink voor zijn schilderij El Toro

laat ruimte voor wat je er over wilt denken. Realisme dwingt niet.

Met name politieke of ideologische schilderijen kunnen afschuwelijk zijn om te zien, ook al zijn ze schitterend door hun zeggingskracht. De Guernica van Picasso bijvoorbeeld vind ik als schilderij een drama. Ik ben niet kapot van een ideologische boodschap in de kunst, en daar valt de Guernica even goed onder als de arbeiderskunst van Breker in het interbellum en de Tweede Wereldoorlog, en in het Rusland onder Stalin. Hoe minder ruimte je laat aan de toeschouwer om zelf te beleven wat hij ziet, en hoe meer een schilderij dus een *statement* is, hoe moeizamer het wordt. Malevich brengt met zijn zwarte vlak iets revolutionairs, maar wat kan ik er uiteindelijk mee? Niets.

Ik geef toe dat ook ik argumenten opblaas omdat ik graag wil dat anderen ze overnemen. Maar het is de kunst om dat zo te doen dat iedereen denkt ze zelf te hebben bedacht. ”

Het Amsterdamse restaurant Zuid-Zeeland (Herengracht 413) exposeert in november en december schilderijen van Gijs Heutink.

Foto: Jessica Hooghiemstra

Waardebepaling van aandelen en schadeclaims

Talanton Corporate Finance is hét onafhankelijke adviesbureau gespecialiseerd in waardebeoordeling.

TALANTON
CORPORATE FINANCE

Onze medewerkers treden regelmatig op in juridische procedures als:

- door de rechtbank benoemd deskundige
- onafhankelijk deskundige
- partijdeskundige

*Register Valuators Register Accountants Gerechtigd Deskundigen
Beëdigd Taxateurs in Bedrijfsbelangen Economen Adjunct-Professor
Business Valuation Lid Raad voor de Jaarverslaggeving*

Waardebepaling onder andere bij:

- aanbiedingsplicht
- boedelscheiding
- fusie en overname
- schadeclaims
- surseance en faillissement
- uitkoop- en participatieregelingen

TALANTON

Biezenvijver 5

3297 GK Puttershoek

Tel. 078 - 676 42 44

Fax 078 - 676 48 57

www.talanton.nl

info@talanton.nl

Sectie 2

Bureau Sectie 2 Proof & Technology

Digitaal Onderzoek

Forensisch
ICT-onderzoek

Deskundig in
aanvullend of
tegenonderzoek

Postbus 1620
1200 BP Hilversum

www.bureau-sectie2.nl

Vergunning Ministerie van Justitie nr POB 1030

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

RECHTSORDE®
SCHEPT ORDE IN RECHTSINFORMATIE

Nieuw
www.rechtsorde.nl
één betrouwbare bron, alle rechtsinformatie,
verrassend aantrekkelijk geprijsd

- Alle Nederlandse wet- en regelgeving, zowel centraal als decentraal
- Jurisprudentie, officiële publicaties en CAO's
- EU-recht en internationaal recht
- Dagelijks geactualiseerd
- Overzichtelijk geordend en alle verwante documenten onderling gekoppeld onder toezicht van juridisch deskundigen
- Razendsnel zoekresultaat
- Bijzonder attractief geprijsd

Gefundeerd op meer dan 17 jaar ervaring met elektronische juridische publicaties.

Rechtsorde b.v., tel. 073 52 860 52, e-mail: contact@rechtsorde.nl

Meld u aan voor
1 maand gratis
proefabonnement

ZIJN RECHTERS NIET ECHT GEÏNTERESSEERD IN DE WAARHEID?

Reactie op interview met prof. Willem Wagenaar, *Advocatenblad* 2006-11, p. 484-486
(Jan Leijten, Nijmegen)

Bijna alles wat het driemanschap Crombag, Van Koppen en Wagenaar op het gebied van het strafrecht heeft gedebiteerd sinds hun *Dubieuze Zaken. De psychologie van strafrechtelijk bewijs* in 1992 het licht zag, was en is voor strafrechtjuristen en zeker ook voor rechters die zich met strafrecht bezighouden, van eminent belang. Ik besef dat in het bijzonder vele strafrechters het daarmee niet eens zullen zijn. Rechters waren in een langzaam aan ver verleden voor en in de buitenwereld onaantastbaar. Daar is door het optreden van de drie psychologen enigszins de klad in gekomen. (autoriteit is ook op andere terreinen geen zaak meer van functie maar van overtuigingskracht). Zij hebben met name de zwakke plek in het strafrecht: de bewijskwestie bij ontkennende verdachten, waartoe ook behoren de verdachten die na aanvankelijke bekentenis daarop later zijn teruggekomen, aangepakt.

Ik hoorde onlangs een rechter erover klagen dat veel van zijn collega's deze critici als hun vijanden beschouwen, die zoveel mogelijk buiten de perken van het strafrecht moeten worden gehouden. Hij zag dat anders want hij wilde wat van hen leren. En hij was beslist niet de minste onder zijn collega's. Een andere 'dissidente' ex-rechter hoorde ik zeggen dat zijn (vroegere) collega's lui waren. Ik maakte daar bezwaar tegen aanvoerd dat rechters de laatste jaren eerder te hard (moeten) werken en dat juist dat niet ten goede komt aan de kwaliteit van hun werk. Hij (het was weer een man) repliceerde daarop met de opmerking dat hij bedoelde dat hij het had over psychische luiheid. En dat strafzaken, waarin de verdachte ontkent, veel en veel langer zouden duren als alles tot in de puntjes zou worden uitgezocht.

Dat dat nogal vaak niet gebeurt, is overigens in niet-geringe mate de schuld van justitie, die met een stok achter de rechters aan zit, omdat zij vooral productie moeten maken en daarom vooral geen zaken moeten aanhouden voor nader onderzoek. Want een

aangehouden zaak is een zaak die niet 'afge-maakt' is en die de productie ondermijnt. Daar sluit bij aan dat ons strafproces nog veel te veel een zaak van papieren is en dat de openbare zitting voor een groot deel bestaat uit het voorlezen uit die papieren. Het zal in de toekomst toch veel meer zo moeten zijn dat alle nadruk valt op de zitting zelf. Het is ook daarom dat men kan denken aan een jury die oordeelt over de bewijsvraag, want die leest niet van tevoren de papieren waarin staat dat de verdachte het gedaan heeft.

BIJNA ALLES

Als ik in het begin van deze notitie ervan gewaagde dat *bijna* alles wat mensen als Wagenaar binnen het strafrecht als probleem opwerpen, waard is beluisterd te worden door hen tot wie hij en zijn 'bondgenoten' zich richten, dan had ik daarbij de bedoeling duidelijk te maken dat zijn one-liner: rechters zijn niet echt geïnteresseerd in de waarheid, zoals het merendeel van one-liners, eerder bedoeld zal zijn om aandacht te trekken, dan om een waarheid aan het licht te brengen. Ik kan met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zeggen, dat strafrechters naast een fatsoenlijke procesgang (zowel bij opsporing, vervolging als ter zitting) juist alleen belangstelling hebben voor het vinden van de waarheid. Wat Wagenaar met dat afvinken bedoelt, weet ik niet. Ik heb het nooit een rechter zien doen en ik kende het woord zelfs niet totdat het mij door allerlei onderzoekers, onder wie veel psychologen, door de strot werd geduwd.

Het is zoiets als poneren dat artsen geen interesse hebben in gezondheid, dat een tuinman niets om een tuin geeft en dat onderwijzers en leraren – ze vallen tegenwoordig samen – geen belangstelling hebben voor overdracht van kennis. Het is dus gewoon onzin en dat weet Wagenaar ook.

Iets heel anders is kritiek die erop neerkomt dat artsen op een verkeerde manier bezig zijn met de gezondheid van hun patiënten, dat tuinlieden op een verkeerde manier tuinen aanleggen of bewerken en dat het onderwijzend personeel een verkeerde opvatting heeft over de manier waarop ken-

nis moet worden overgedragen of zelfs niet moet worden overgedragen. Zo kan het, in het bijzonder wat het bewijs betreft, en met name inzake de betrouwbaarheid van getuigen en de deskundigheid van deskundigen, zo zijn dat rechters verkeerd bezig zijn, te gemakkelijk aannemen wat getuigen à charge beweren en te gemakkelijk verwaarlozen wat getuigen à decharge poneren. Al het werk van Wagenaar en ook de rest van zijn interview in het *Advocatenblad* betreft deze vragen en alles wat hij buiten die eigenlijk beledigende one-liner opmerkt, verdient aandacht. Meer aandacht dan tot op heden daaraan wordt geschonken.

Het is waar dat onze strafvonnissen, als ze al uitgewerkt zijn, meer van een legpuzzel weg hebben dan van een verhaal. Voor niemand buiten het veld van het recht bezitten zij de overtuigingskracht die een goed verhaal heeft. En inderdaad heeft het Duitse strafvonnis veel voor op het onze. Als juristen de buitenwereld willen overtuigen – een buitenwereld die bij hun uitkomsten altijd het grootste belang heeft omdat haar vrijheid of haar geld op het spel staat – zullen ze geen feiten moeten opsommen maar verhalen componeren.

TWIJFEL

Bij bewijslevering is ook van het grootste belang dat de 'reasonable doubt', die als zij aanwezig is, tot vrijspraak moet leiden, een volstrekt subjectief begrip is. Er zijn mensen die nooit aan niets twijfelen en er zijn er die wegens twijfel zelfs niet tot de beslissing kunnen komen wat zij vandaag zullen eten en wat zij morgen zullen lezen. Bij de verharding van de criminaliteit die een evenredige verharding van het strafproces heeft opgeleverd, is nog iets anders veranderd: het begrijpelijke verlangen vanuit de samenleving om zware misdaden niet onbestraft te laten, heeft de neiging doen ontstaan veel minder snel wegens twijfel vrij te spreken dan vroeger het geval was. Dat vroeger bij hantering van het reasonable doubt-beginsel nogal eens schuldigen werden vrijgesproken (het soort dwaling dat van oudsher als een sieraad van de rechtspraak is beschouwd)

moge waar zijn, maar even waar is dat nu de dreiging bestaat dat niet-schuldigen tot (vaak zeer ware) straffen worden veroor-

deeld, het soort dwaling dat van alle tijden als rechterlijke misdaad is beschouwd.

NAKOSTEN

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de discussie tussen mrs. W. Heemskerk en G.J. Knijp over de nakosten (*Advocatenblad* 2006-9 en 2006-11). In de discussie is ook de vraag aan de orde of de rechter in het dictum van de uitspraak een voorwaardelijke veroordeling kan uitspreken om wettelijke rente te betalen over de proceskosten vanaf de dag van dāgtekening van de uitspraak. Volgens mr. Knijp is het niet de taak om de veroordeelde te sommeren om het vonnis binnen veertien dagen na te leven. In zijn naschrift verwijst mr. Heemskerk naar artikel 3:296 lid 2 BW.

In het naschrift van mr. Heemskerk komt naar mijn mening niet goed tot uitdrukking dat mr. Knijp ten onrechte aansluiting zoekt bij artikel 6:82 BW. De voorwaardelijke rechterlijke veroordeling om wettelijke rente over proceskosten te betalen, is niet het gevolg van een ingebrekestelling. In zijn arrest van 7 april 2000, NJ 2000, 499 (B/Gem. Haren) heeft de Hoge Raad beslist dat een rechterlijke uitspraak een bron kan zijn van een fatale termijn in de zin van artikel 6:83 sub a BW. Door een partij te veroordelen in de proceskosten, creëert de rechter een verbintenis tot het betalen van een geldsom.

Bij zijn uitspraak kan de rechter bepalen dat deze verbintenis binnen een bepaalde termijn moet worden nagekomen. Deze termijn is een fatale termijn in de zin van artikel 6:83 sub a BW. Als de veroordeelde partij de verbintenis niet binnen deze termijn nakomt, is hij van rechtswege in verzuim en dus wettelijke rente over de proceskosten verschuldigd. Tot betaling van die wettelijke rente kan de verliezende partij voorwaardelijk (artikel 3:296 lid 2 BW) worden veroordeeld. Met een ingebrekestelling heeft dit allemaal niets te maken.

(A.C. van Schaick, advocaat te Tilburg)

ADVOCATEN ZIJN GEEN 'GEWONE DIENSTVERLENERS'

(in reactie op *Van de deken*, *Advocatenblad* 2006-11, p. 491)
Advocaten hebben een maatschappelijke opdracht, die te maken heeft met het onderhouden van de rechtsstaat en de instandhouding van een juridisch integere omgeving. Andere dienstverleners kunnen gewoon centjes verdienen zonder zich te bekommeren om de vele problemen die de instandhouding van de rechtsstaat betreffen. Zij hebben dus niet de beperkingen die wij wel hebben.

Het één, de bijzondere taak, kan niet zonder meer bestaan in het ander, de commercie en marktwerking. Om het eens in een dialectische formule te stoppen, waarbij ik mijn formule vergelijk met die van de deken:

1. these: de advocatuur is de onafhankelijke poortwachter van de rechtsstaat (de deken zegt hier: de advocaat is een gewone dienstverlener met privileges);
2. antithese: de advocatuur is een gewoon commercieel beroep (de deken zegt hier hetzelfde);
3. synthese: de onafhankelijke poortwachter mag op commerciële basis werken, zolang dat geen afbreuk doet aan de toebedachte taken

(de deken ziet in feite als onontkoombare synthese dat alle gewone dienstverleners deze privileges kunnen hebben).

Onze deken heeft ons beroep met haar dekencommentaar in de verkeerde etalage gezet, in die van de gewone dienstverleners en daarmee de overheid een geducht wapen in handen gegeven om de advocatuur de exclusief aan haar toevertrouwde bijzondere

taken te ontnemen en dientengevolge de rechtsstaat nog verder uit te hollen. Want hoe zijn dan nog privileges – als je ze al zo wilt zien – exclusief voor de advocatuur te verdedigen?

Deze benadering van de deken namens de beroepsgroep is ongekend in de geschiedenis van de rechtsstaat en naar mijn mening vanuit maatschappelijk oogpunt riskant.

(Rob Geene, advocaat te Assen)

(advertentie)

Ergonomisch adviseur, jaren gespecialiseerd in beoordeling van beeldschermwerkplekken.
Beoordeling aan de hand van checklijst.
Aandachtsgebieden: inrichting, werkhouding, werkwijze.
Doelstelling: voorkomen of beperken van RSI- gerelateerde klachten (KANS) en rugklachten.
Tarieven € 95 per beeldschermwerkplek, inclusief rapportage en adviezen.
Voorlichting met betrekking tot RSI - en rugpreventie aan de hand van een videofilm en een powerpointpresentatie € 250 per groep van maximaal 10 deelnemers.
Tarieven exclusief BTW inclusief reiskosten.
Werkgebied provincie Zuid-Holland.
www.grootergonomischadvies.nl
grootergad@tele2.nl

Leg hier uw
duim

VOOROORDELEN CHRYSLER 300C

- Hij is groot
- Hij lijkt duur
- Hij valt op
- Hij maakt reacties los

A brand of DaimlerChrysler

DE CHRYSLER 300C. NET EVEN ANDERS.

Er bestaan een paar vooroordelen omtrent de Chrysler 300C. Misschien hebt u ze ook wel, of anders mensen in uw omgeving. Maar als u uw duim op de kopregel van deze advertentie legt, blijken die vooroordelen opeens vóórdelen te zijn. De rest is een kwestie van durven. Ook als anderen daar anders over denken. Bent u zo'n ondernemer met lef? Durf dan te kiezen voor de Chrysler 300C. De dealer verwelkomt u graag voor een proefrit. Of ga naar www.chrysler.nl en maak kans op een week rijden in de Chrysler 300C. Inclusief chauffeur en VIP-treatment.

INSPIRATION COMES STANDARD

Leasetarief vanaf € 899,- per maand excl. BTW, op basis van Operationele Service Lease, 60 mnd, 20.000 km p.j. Gem. verbruik: 8,1 - 12,0 l/100 km (12,3 - 8,9 km/l). CO₂-uitstoot: 215 - 220 g/km. Wijzigingen voorbehouden, augustus 2006.

Voortgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding

In deze rubriek het cursusaanbod in het kader van de Permanente Opleiding (PO) en het cursusaanbod voor de Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO). Per 1 januari 2005 kunnen de door de Orde erkende opleidingsinstellingen naast PO-cursussen tevens VSO-cursussen voor advocaat-stagiaires organiseren.

VOORTGEZETTE STAGIAIRE OPLEIDING

OVERIGE RECHTSGEBIEDEN

Levensmiddelenrecht voor de praktijk

02-11-2006 09:30 - 16:30

16-11-2006 09:30 - 16:30

23-11-2006 09:30 - 16:30

07-12-2006 09:30 - 16:30

Plaats Utrecht

Doelgroep VSO/PO

Niveau **

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) mr. P.W. de Best, H. van Buuren, drs. J. Jeuring, ir. J.D. Kluijffoort,

ir. J.A. van Kooij, F. Köster, prof. mr.

B.M.J. van der Meulen, dr. J.A.G. van

de Wiel

Cursusprijs € 1.995 exclusief BTW

Opleidingspunten

22 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

22 Totaal

OVERIGE VAARDIGHEDEN

Snellezen voor juristen

30-11-2006 09:45 - 16:30

14-12-2006 09:45 - 16:30

Plaats Utrecht

Doelgroep VSO/PO

Niveau **

Instelling OSR Juridische Opleidingen,

tel. 030-2315314

Docent(en) drs. M. Talens

Cursusprijs € 1.045 geen BTW

Opleidingspunten

– Juridisch

10 Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10 Totaal

PERMANENTE OPLEIDING

AMBTENARENRECHT

Basiscursus Ambtenarenrecht

03-11-2006 12:30 - 17:30

Plaats Amsterdam

Doelgroep PO

Niveau *

Instelling PAO Eggens Instituut UvA,

tel. 020-5253407

Docent(en) mr. P.C. Krekel, mr. S. Pront-

van Bommel

Cursusprijs € 360 n.v.t. BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

Ontslag wegens disfunctioneren en wangedrag

04-10-2006 10:00 - 16:30

15-11-2006 10:00 - 16:30

14-12-2006 10:00 - 16:30

Plaats Bilthoven/Hilversum

Doelgroep PO

Niveau **

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) mr. D.J. Buijs, mr. V.

Disselkoe, mr. E. Franssen, P.J. Ijfs, mr.

E. Knipschild, mr. M.M. Koevoets, mr. I.J.

de Laat, mr. J. Meijer, mr. J. Oster, mr.

D.J. Rutgers, mr. A.E. Thijssen, mr. drs.

D.W.M. Weesie, prof. mr. W.A. Zondag

Cursusprijs € 645 exclusief BTW

Opleidingspunten

15 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

15 Totaal

Tussentijdse wijziging

van het arbeidscontract

01-11-2006 09:30 - 16:00

Plaats Utrecht

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) mr. dr. S.F.H. Jellinghaus, mr.

P.G. Vestering, prof. dr. T. Wilthagen,

prof. mr. W.A. Zondag

Cursusprijs € 645 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

Veilig werken en de nieuwe Arbowet

08-11-2006 10:00 - 16:45

Plaats Scheveningen

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Studiecentrum voor Bedrijf &

Overheid,

tel. 040-2974889

Docent(en) P. Booster, H. ter Heine,

T. van 't Hek, mr. M. Kremer, dr. R.

Meertens, V. Roggeveen, mr. P. ter Wal

Cursusprijs € 849 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

Het sociaal Plan

28-11-2006 10:00 - 16:30

Plaats Utrecht

Doelgroep PO

Niveau **

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) mr. dr. J. van Drongelen,

mr. dr. S.F.H. Jellinghaus

Cursusprijs € 645 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

BESTUURS (PROCES) RECHT

Subsidierecht

23-11-2006 09:30 - 17:30

Plaats Rotterdam

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Elsevier Congressen,

tel. 070-4415745

Docent(en) mr. J.P. Heinrich, mr. S. van

Heukelom-Verhage, mr. R.J.M. van den

Tweel

Cursusprijs € 695 exclusief BTW

Opleidingspunten

06 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

06 Totaal

Publiek Private Samenwerking (PPS):

Gebiedsontwikkeling

29-11-2006 09:30 - 17:15

06-12-2006 09:30 - 17:15

13-12-2006 09:30 - 17:15

Plaats Rotterdam

Doelgroep PO

Niveau ** Actualiteiten

Instelling ORP Erasmus Universiteit

Rotterdam,

tel. 010-4081597

Docent(en) mr. J.M. Gerritsen, drs. F.J.M.

ten Have, prof. mr. J.M. Hebly, mr. M.

Moolhuizen, mr. P.H. Oussoren, ir. L.F.M.

Rompelberg

Cursusprijs € 1.190 geen BTW

Opleidingspunten

18 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

18 Totaal

Het niveau van de opleidingen is als volgt weergegeven:

* Basisniveau (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; weinig tot geen voorkennis aanwezig).

** Verdiepingsniveau (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

*** Specialisatieniveau (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

ONROERENDGOEDRECHT

Civilrechtelijke aspecten van het vastgoedrecht

07-11-2006 12:30 - 17:30
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Juridisch PAO Utrecht,
tel. 030-2537022/7032
Docent(en) mr. J.J.A. de Groot, prof. mr. H.W. Heyman
Cursusprijs € 450 geen BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

Bestuursrechtelijke aspecten van het vastgoedrecht

14-11-2006 12:30 - 17:30
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Juridisch PAO Utrecht,
tel. 030-2537022/7032
Docent(en) prof. mr. P.J.J. van Buuren,
mr. A.G.A. Nijmeijer
Cursusprijs € 450 geen BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

Fiscaalrechtelijke aspecten van het vastgoedrecht

21-11-2006 12:30 - 17:30
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Juridisch PAO Utrecht,
tel. 030-2537022/7032
Docent(en) mr. P.N. Wessel
Cursusprijs € 450 geen BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

OVERIGE RECHTSGEBIEDEN

Hard en zacht bewijs van het vermoeden van kindermishandeling

05-10-2006 13:00 - 17:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Rechtbank Amsterdam,
tel. 020-5412372
Docent(en) W. Duijst, Nog niet bekend,
J. Schoonenberg
Cursusprijs n.n.b.
Opleidingspunten
03 Juridisch
– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie
03 Totaal

Complexe aanbestedingsvraagstukken

19-10-2006 09:30 - 16:30
Plaats Rotterdam
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling Elsevier Congressen,
tel. 070-4415745
Docent(en) ir. A. Arsath Rois, mr. ing. J. Eikelboom, D.T. Geelen M.Sc. MBA, mr. D.C. Orobio de Castro, drs. R.C. Plu, mr. R.B. Schnepfer, ir. S.M. Vos, drs. L.R.L. de Vries
Cursusprijs € 699 exclusief BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05 Totaal

Pensioenrecht diner 2006

01-11-2006 17:00 - 20:45
Plaats Amstelveen
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling VU Law Academy,
tel. 020-5986255
Docent(en) A. van Hulst, mr. S.Y.T. Meijer
Cursusprijs € 295 geen BTW
Opleidingspunten
01 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
01 Totaal

Levensmiddelenrecht voor de praktijk

02-11-2006 09:30 - 16:30
16-11-2006 09:30 - 16:30
23-11-2006 09:30 - 16:30
07-12-2006 09:30 - 16:30
Plaats Utrecht
Doelgroep VSO/PO
Niveau **
Instelling Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789896
Docent(en) mr. P.W. de Best, H. van Buuren, drs. J. Jeuring, ir. J.D. Kluijthoof, ir. J.A. van Kooij, F. Köster, prof. mr. B.M.J. van der Meulen, dr. J.A.G. van de Wiel
Cursusprijs € 1.995 exclusief BTW
Opleidingspunten
22 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
22 Totaal

Toegangsbeheer

21-11-2006 09:30 - 16:45
22-11-2006 09:30 - 16:45
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Euroforum,
tel. 040-2974889
Docent(en) drs. R. van den Biggelaar M.A., mr. drs. J. de Lange, H. Neddermeijer M.Sc., mr. F. Olijslager
Cursusprijs € 1.699 exclusief BTW
Opleidingspunten
09 Juridisch
– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie
09 Totaal

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Praktijkmiddag Echtscheiding en Pensioen

21-11-2006 13:00 - 18:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling KSU Studie,
tel. 020-4496420
Docent(en) prof. dr. G.J.B. Dietvorst, mr. M.M.A. van der Veeken
Cursusprijs € 360 geen BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

Internationale Kinderontvoering

22-11-2006 09:45 - 16:45
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) mr. drs. A.C. Olland, mr. A. van Traa, mr. C.L. Wehrung
Cursusprijs € 450 geen BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05 Totaal

STRAF (PROCES) RECHT

Voorkom dat de stoute 12- en criminele 18+ wordt

02-11-2006 14:00 - 20:45
Plaats Den Haag
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789896
Docent(en) Hoppenbrouwers (mr. M., M. Kroezen, mr. E.M. Mijnaerends, mr. S.B. de Pauw Gerlings, R.P.), dr. M. Traas
Cursusprijs € 645 exclusief BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05 Totaal

VERBINTENISSEN- EN CONTRACTENRECHT

Verbintenissenrecht Onderweg

16-11-2006 16:00 - 21:30
Plaats Capelle aan den IJssel
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling KSU Studie,
tel. 020-4496420
Docent(en) mr. A.V.T. de Bie, mr. J. Dammingh, mr. F.T. Oldenhuis, mr. H.J. Vetter, mr. G.J.P. de Vries
Cursusprijs € 360 exclusief BTW

Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

VREEMDELINGENRECHT

De Definitierichtlijn (2004/83/EG): een revolutie in het Nederlands asielrecht?

22-11-2006 12:30 - 17:00
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau *** Actualiteiten
Instelling CPO Radboud Universiteit Nijmegen,
tel. 024-3612022
Docent(en) mr. H. Battjes, dr. K.M. Zwaan
Cursusprijs € 485 geen BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04 Totaal

Actualiteiten vrijheidsontneming vreemdelingen

30-11-2006 09:45 - 16:30
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau ** Actualiteiten
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) mr. P.J.A.M. Baudoin, mr. J.F.M.J. Bouwman
Cursusprijs € 450 geen BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05 Totaal

ADR/ MEDIATION

Juridische aspecten van mediation voor niet-juristen

30-10-2006 09:30 - 17:00
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Amsterdams ADR Instituut,
tel. 020-5253749
Docent(en) mr. E. Schutte, mr. J. Spierdijk
Cursusprijs € 505 geen BTW
Opleidingspunten
03 Juridisch
03 Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
06 Totaal

ARGUMENTEREN

Persoonlijke overtuigingskracht

21-11-2006 09:30 - 17:30
Plaats Amsterdam
Doelgroep PO
Niveau ***
Instelling Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789896
Docent(en) P. van der Geer

Cursusprijs € 645 exclusief BTW
Opleidingspunten
– Juridisch
06 Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
06 Totaal

OVERIGE VAARDIGHEDEN

Snellezee voor juristen

30-11-2006 09:45 - 16:30

14-12-2006 09:45 - 16:30

Plaats Utrecht

Doelgroep VSO/PO

Niveau **

Instelling OSR Juridische Opleidingen,

tel. 030-2315314

Docent(en) drs. M. Talens

Cursusprijs € 1.045 geen BTW

Opleidingspunten

– Juridisch

10 Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10 Totaal

ALGEMEEN MANAGEMENT

Rechten & Plichten van de BVE-instelling

21-11-2006 09:30 - 17:15

Plaats Rotterdam

Doelgroep PO

Niveau * Actualiteiten

Instelling Studiecencentrum voor Bedrijf &

Overheid,

tel. 040-2974889

Docent(en) H. Beurskens, J.W. van

Bruggen, mr. drs. H. Delnooz, A. de

Jong, M. Tamerus, mr. L. de Wit, prof.

mr. dr. J.J.P. Zootjens, mr. drs. P. slier

Cursusprijs € 799 exclusief BTW

Opleidingspunten

– Juridisch

– Beroepsvaardigheden

05 Management/Organisatie

05 Totaal

PERSONEELSBELEID

Work life balance

20-11-2006 09:30 - 17:15

Plaats Utrecht

Doelgroep PO

Niveau **

Instelling OSR Juridische Opleidingen,

tel. 030-2315314

Docent(en) drs. P. de Vilder

Cursusprijs € 625 geen BTW

Opleidingspunten

– Juridisch

– Beroepsvaardigheden

06 Management/Organisatie

06 Totaal

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Akkerman, mr. T., Nipkowitzweg 17 (8501 XH) postbus 120 (8500 AC) Joure, tel. 0513-415655, fax 0513-415696, e-mail info@aldersebaas.nl

Alphen, mw. mr. M. van, Julianalaan 1 (4819 AB) postbus 2090 (4800 CB) Breda, tel. 076-5253535, fax 076-5148356, e-mail alphen@khsadvocaten.nl

Bakker, mr. G., Stedumermeer 8 (9735 AC) Groningen, tel. 050-5134750, fax 050-3138586

Beeck Calkoen, mw. mr. I.C. van, Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 070-3651856, e-mail vbeeck@barenskrans.nl

Beekman, mw. mr. B., Boekerslootlaan 3-a (2201 BT) postbus 6 (2200 AA) Noordwijk, tel. 071-3615878, fax 071-3616000, e-mail info@kokottensminderhoud.nl

Bergen, mw. mr. S.J.L.M. van, van Schaeck Mathonsingel 4 (6512 AN) postbus 55 (6500 AB) Nijmegen, tel. 024-3813131, fax 024-3222074, e-mail info@dirkzwager.nl

Bisseur, mr. A.R., Grotewaard 1 (2716 XP) Zoetermeer, tel. 079-3521516, fax 079-3521982

Boer, mr. E.A. de, Robijnstraat 3 (1812 RB) postbus 366 (91800 A) Alkmaar, tel. 072-5411103, fax 072-5411105, e-mail info@pesman.nl

Boessenkool, mw. mr. M., Agro busieness Park 91-b (6708 PV) postbus 150 (6700 AD) Wageningen, tel. 0317-425300, fax 0317-421922, e-mail wag@aens.nl

Bont, mr. M.G.M. de, Noordeinde 33 (2514 GC) postbus 305 (2501 CH) Den Haag, tel. 070-3023538, fax 070-3023577, e-mail k.de.bont@houthoff.com

Both, mr. K., Herculesplein 213 (3584 AA) postbus 85299 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2523520, fax 030-2512741, e-mail info@atmadvocaten.nl

Boukhanissa mw. mr. N., Heuvel 5-7 (4901 KB) postbus 4068 (4900 CB) Oosterhout,

tel. 0162-453811, fax 0162-426514, e-mail boukhanissa@rijppaer-peeters.nl

Braam, mr. A.Z. van, Stedumermeer 8 (9735 AC) Groningen, tel. 050-3134750, fax 050-3138586

Brouns, mw. mr. A.M.M., Claudius Prinsenlaan 130 (4818 CP) postbus 4620 (4803 EP) Breda, tel. 076-5223677, fax 076-5149403, e-mail abrouns@houbenadvocaten.nl

Christe, mw. mr. M., Ramstraat 31-33 (3507 LB) postbus 13086 (3507 LB) Utrecht, tel. 030-2122800, fax 030-2520244, e-mail kbs@kbs.netlaw.nl

Dam van Isselt, mr. C.I. van, Klepperheide 29 (6651 KM) postbus 88 (6650 AB) Druten, tel. 0487-512181, fax 0487-516060, e-mail voetsadvocaten@planet.nl

Dam-Ouwens, mw. mr. S.N.W. van, Zandvoortweg 60 (2111 GX) Aerdenhout, tel. 023-5248412, fax 023-5248698, e-mail info@kochheim.nl

Dávila Talavera, mw. mr. L.R., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042149, fax 010-4042061, e-mail charito.davila@simmons-simmons.com

Devillers, mw. mr. L.W.B., Noordeinde 2-a (2311 CD) postbus 2020 (2301 CA) Leiden, tel. 071-5124443, fax 071-5120481, e-mail l.devillers@gl-advocaten.nl

Geel, mw. mr. J.M.A. van, Graafseweg 243 (6532 ZJ) postbus 637 (6500 AP) Nijmegen, tel. 024-3781621, fax 024-3781852, e-mail info@delft-willemsen-advocaten.nl

Geurts, mr. M.A.C., Wilhelminapark 15 (4818 SL) postbus 4810 (4803 EV) Breda, tel. 076-5202010, fax 076-5203433, e-mail m.geurts@vil.nl

Gielkens, mw. mr. L.L., Stadsring 59 (3811 HN) Amersfoort, tel. 033-4627920, fax 033-4638063, e-mail lg@vlaskampvanloo.nl

Glijnis, mr. A., Kennemerstraatweg 2 (1815 LA) postbus 1035 (1810 KA) Alkmaar, tel. 072-5121300, fax 072-5121133, e-mail alkmaar@vandiepen.com

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Gobbens, mr. C.A., Nieuwe Prinsenkade 6 (4811 VC) postbus 1869 (4801 BW) Breda, tel. 076-5310393, fax 076-5310394, e-mail gobbens@raetsluy.nl

Groenewold, mr. R.H.W., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail info@houthoff.com

Haddouch, mw. mr. R., Hoge Rijndijk 306 (2314 AE) postbus 11051 (2301 EB) Leiden, tel. 071-5815300, fax 071-5815381, e-mail info@declercq.com

Heiden, mw. mr. S.H.M. van der, Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153000, fax 070-5153100, e-mail info@pelsrijcken.nl

Hoeven, mw. mr. M.A.A. van den, Maliestraat 10-a (3581 CA) postbus 14033 (3508 SB) Utrecht, tel. 030-2364600, fax 030-2364192, e-mail utrecht@vandiepen.com

Holland, mr. R.F.J., Jansbuitensingel 30 (6811 AE) postbus 560 (6800 AN) Arnhem, tel. 026-3538211, fax 026-4430943, e-mail arnhem@cms-dsb.com

Janse-Velema, mw. mr. J.W., Oosteinde 14 (2271 EJ) postbus 907 (2270 AX) Voorburg, tel. 070-3481148, fax 070-3694722, e-mail jjansen@besturenraad.nl

Kanhai, mr. S., Middellandplein 2-a (3021 BR) Rotterdam, tel. 010-4250280, fax 010-4250281, e-mail info@advokaat.net

Kerkdijk, mr. M.A., Wiardaplantage 9 (8939 AA) postbus 17 (8900 AA) Leeuwarden, tel. 058-2347347, fax 058-2347380, e-mail m.kerkdijk@triplaw.nl

Langen, mw. mr. J.M.E., Van Schaeck Mathonsingel 4 (6512 AN) postbus 55 (6500 AB) Nijmegen, tel. 024-3813128, fax 024-3233419, e-mail langen@dirkzwager.nl

Lejeune, mr. H.C., Sint Pieterskade 26 (6212 AD) postbus 131 (6200 AC) Maastricht, tel. 043-3216640, fax 043-3254301, e-mail advocaten@paulussen.nl

Loo, mw. mr. C.E.B.M. van de, Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem,

tel. 026-3538346, fax 026-3538396, e-mail vandelo0@dirkzwager.nl

Maaré, mw. mr. M. de, Claudius Prinsenlaan 130 (4818 CP) postbus 4620 (4803 EP) Breda, tel. 076-5223677, fax 076-5149403, e-mail mdmaare@houbenadvocaten.nl

Meer, mr. M.C.A.M. van der, Willem-II-Straat 70 (5038 BJ) postbus 760 (5000 AT) Tilburg, tel. 013-5426093, fax 013-5433131, e-mail m.vandermeer@mvd-k-advocaten.nl

Middelkoop, mw. mr. A.H., Van Dedemstraat 5 (1624 NN) postbus 2300 (1620 EH) Hoorn, tel. 0229-212815, fax 0229-217620, e-mail info@schenkeveldadvocaten.nl

Nijpels, mw. mr. E., Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760694, fax 070-3651856, e-mail nijpels@barenskrans.nl

Passel, mr. P.J.L.R. van, Oranjesingel 63 (6511 NR) postbus 1008 (6501 BA) Groningen, tel. 024-3225370, fax 024-3240678, e-mail advocaten@dmz.nl

Pool, mr. D.C.J., Terweeweg 22 (2341 CR) Oegstgeest

Prop, mw. mr. F.J., Weerdjesstraat 70 (6811 JE) postbus 9218 (6800 HX) Arnhem, tel. 026-3522805, fax 026-3522892, e-mail f.prop@dekempenaar.nl

Revier, mw. mr. L.H.A., Hoge Rijndijk 306 (2314 AM) postbus 11051 (2301 EB) Leiden, tel. 071-5815320, fax 071-5815322, e-mail l.revier@declercq.com

Roij-de Bruijn, mw. mr. Y.H. de, Takenhofplein 2 (6538 SZ) postbus 7150 (6503 GR) Nijmegen, tel. 024-366639, fax 024-3666553

Schneider, mw. mr. M.A., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153768, fax 070-5153341, e-mail ma.schneider@pelsrijcken.nl

Scholz, mw. mr. L.E.H., Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail lisette.scholz@debrauw.com

Sprengers, mw. mr. N., Oostdam 1 (3441 EM) postbus 155 (3440 AD) Woerden, tel. 0348-

418780, fax 0348-420185, e-mail email@lagrolaw.nl

Staal-Olislaegers, mw. mr. J.A.M., Stedumermaar 8 (9735 AC) Groningen, tel. 050-3134750, fax 050-3138586, e-mail j.staal@rechtshulpnoord.nl

Strooboscher, mr. E., Weerdjesstraat 70 (6811 JE) postbus 9218 (6800 HX) Arnhem, tel. 026-3522877, fax 026-3522890, e-mail e.strooboscher@dekempenaer.nl

Sueters, mw. mr. M., Takenhofplein 2 (6538 SZ) postbus 7150 (6503 GR) Nijmegen, tel. 024-3666639, fax 024-3666553

Terlouw, mr. V., Bijster 1 (4817 HX) postbus 4714 (4803 ES) Breda, tel. 076-5256539, fax 076-5602035, e-mail vterlouw@akd.nl

Tersteeg, mw. mr. J.A., Prins Bernhardlaan 35 (2404 NE) postbus 155 (2400 AD) Alphen a/d Rijn, tel. 0172-503250, fax 0172-503200, e-mail jtersteeg@lagrolaw.nl

Uitman, mr. J., Lingedijk 58 (4002 XL) postbus 124 (4000 AC) Thiel, tel. 0344-677188, fax 0344-677190, e-mail info@baw.nl

Vaal, mw. mr. S. de, Studemermaar 8 (9735 AC) Groningen, tel. 050-3134750, fax 050-3138586

Velde, mr. R. van der, Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 070-3651856, e-mail vdvelde@barenskran.nl

Velde, mr. T.M. ten, Korenbloemstraat 86 (5025 PT) postbus 297 (5000 AG) Tilburg, tel. 013-4636395, fax 013-4674986, e-mail advocatencollectiefilburg@home.nl

Veldhof, mw. mr. M.J., Wassenaarseweg 80 (2596 CZ) postbus 90636 (2509 LP) Den Haag, tel. 070-3286480, fax 070-3248389, e-mail marlous.veldhof@hollandlaw.nl

Verhaart, mr. C.J., Oosteinde 114 (2271 EJ) postbus 907 (2270 AX) Voorburg, tel. 070-3481148, fax 070-3694722, e-mail jjanse@besturenraad.nl

Verstuijff, mr. M., Spuiboulevard 100-e (3311 GR) postbus 907 (3300 AX) Dordrecht, tel. 078-6311220, fax 078-6131752, e-mail info@gihhuis2.nl

Vuurens, mr. R., Oranjestraat 6 (2514 JB) postbus 9 (2501 CA) Den Haag, tel. 070-3603151, fax 070-3603422, e-mail rvuurens@vandiepen.com

Waninge, mw. mr. M.P., Paterswoldseweg 802 (9728 BM) postbus 1100 (9701 BC) Groningen, tel. 050-5214391, fax 050-5214396, e-mail waninge@plasbossinade.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Besten, mr. M. den Zutphen 18-07-2006

Bongers, mr. G. Den Haag 01-03-2006

Dijk, mw. mr. S.L. van Amsterdam 15-07-2006

Dijkman, mr. M.R. Zutphen 01-06-2006

Goumans, mw. mr. D. Utrecht 01-07-2006

Hof, mw. mr. M.H. van 't Delft 01-06-2006

Hollander, mr. D. van Rotterdam 31-07-2006

Hooft, mw. mr. drs. A.J. van Paris/Frankrijk 10-04-2006

Hoogh, mr. M.E. de Amsterdam 19-05-2006

Jager, mr. O.M. de Breda 13-07-2006

Mierlo, mr. P. van Utrecht 24-07-2006

Overbosch, mr. J.J. Utrecht 21-06-2006

Phillips, mw. mr. C. Rotterdam 01-07-2006

Roelofs, mw. mr. L.C. Amsterdam 19-01-2006

OVERLEDEN

Boekholt, mr. F.A.M. Amsterdam 12-04-2006

Standhardt, mr. R.G. Utrecht 16-06-2006

KANTOORVERPLAATSING

Beurden, mr. R.R.G.M. van (Rotterdam): Wassenaarseweg 65 (2596 CL) Den Haag

Boer, mr. J.J. de: Grote Oost 6 (1621 BW) postbus 2380 (1620 EJ) Hoorn, tel. 0229-287000, fax 0229-287050, e-mail hoorn@vandiepen.com

Bruijntjes, mw. mr. H. (Pijnacker): Oudelandstraat 1 (2691 CB) postbus 317 (2690 AH) 's-Gravenzande, tel. 0174-444880, fax 0174-444180

Buul, mr. P.A.C.: St. Annastraat 125-127 (6524 EM) postbus 63 (6500 AB) Nijmegen, tel.

024-3239680, fax 024-3229954, e-mail info@wildenberghalder.nl

Engering, mw. mr. N.G.: Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785492, fax 020-5785800, e-mail natalie.engerling@loyensloeff.com

Harlequin, mw. mr. N. (Amsterdam): Oudegracht 92 (3511 AV) postbus 1055 (3500 BB) Utrecht, tel. 030-2310310, fax 030-2316458, e-mail doedens@planet.nl

Huijzer, mr. M.W.: Rozenlaan 115 (3051 LP) postbus 35105 (3005 DC) Rotterdam, tel. 010-2110160, fax 010-2110166, e-mail huijzer@dkr-advocaten.nl

Jansen, mr. E.A.S.: St. Canisiusweg 19-f (6511 TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3810810, fax 024-3810820, e-mail info@hogegevangenen.nl

Koops, mw. mr. H.C.: Droogbak 1-a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 020-7119999

Kruis, mr. F.G.J. van der: Beukenlaan 46 (5651 CD) postbus 63 (5600 AB) Eindhoven, tel. 040-2380612, fax 040-2380666, e-mail fvanderkruis@hollapoelman.nl

Looten, mw. mr. D.M. (Amsterdam): Ananasstraat 146 (2564 ST) postbus 61021 (2506 AA) Den Haag, tel. 070-8882929, fax 070-8885751

Ludwig-Hendriks, mw. mr. A. (Maarssen): Velperweg 10 (6824 BH) postbus 9220 (6800 KA) Arnhem, tel. 026-3575757, fax 026-4424942, e-mail info@nysingh.nl

Lunter, mw. mr. C.P. (Amsterdam): Kennemerstraatweg 2 (1815 LA) postbus 1035(1810 KA) Alkmaar, tel. 072-5121300, fax 072-5121133, e-mail alkmaar@vandiepen.com

Melchers, mr. T.G.J.M.: Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 020-6741111

Meyst-Michels, mw. mr. J. (Rotterdam): Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595959, fax 030-2595500, e-mail vanbenthenenkeulen@vbk.nl

Mooijman, mr. J.M.A. (Lelystad): Nieuwe Steen 50 (1625 HV) postbus 2041 (1620 EA) Hoorn, tel. 0229-211922, fax 0229-274355, e-mail appelmanadvocaten@hetnet.nl

Nieuwenhuizen-Spijk, mw. mr. L. van (Rotterdam): Haarlemmerweg 333 (1051 LH) postbus 58188 (1040 HD) Amsterdam, tel. 020-5506666, fax 020-5506777, e-mail lara.van.nieuwenhuizen@kvdl.nl

Osch, mr. P.J.H.M. (Amsterdam): Boulevard du Regent 43-44 (1000) Brussel/België, e-mail pieter.vanosch@lw.com

Otterloo, mr. M.A.R.C. (Rotterdam): Marconilaan 20 (4622 RD) postbus 205 (4600

AE) Bergen op Zoom, tel. 0164-295332, fax 0164-294404, e-mail marc.otterloo@pminl.com

Plaat, mr. C.C.W. (Lelystad): van Lawick van Pabstlaan 10 (3453 EB) postbus 246 (3454 ZL) De Meern, tel. 030-6661765, fax 030-6661049, e-mail info@booijenpartners.nl

Prasing-Remmé, mw. mr. A.C.M. (Lelystad): Arthur van Schendelstraat 650 (3511 MJ) postbus 2845 (3500 GV) Utrecht, tel. 088-7971306, fax 088-7971499, e-mail a.prasing-remme@cdr.rws.minvenw.nl

Sanden, mw. mr. M.M.C. van der: Parkstraat 4 (3016 BD) postbus 23156 (3001 KD) Rotterdam, tel. 010-4400506, fax 010-2250709, e-mail vandersanden@dvvdw.nl

Straathof, mw. mr. D.J. (Den Haag): De Lairessestraat 111-115 (1075 HH) Amsterdam, tel. 020-3053200, fax 020-3053201, e-mail dirk.straathof@brinkhof.com

Terhorst, mw. mr. M.E. (Amsterdam): Haya van Somerenstraat 32 (1862 DB) Bergen

Tupamahu, mw. mr. R.J. (Arnhem): Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 070-3746333, e-mail d.tupamahu@ekelmansenmeijer.nl

Vorst, mw. mr. C.A.P. (Rotterdam): Orteliuslaan 1041 (3528 BE) postbus 3267 (3502 GG) Utrecht, tel. 030-2995555, fax 030-2995506, e-mail info@akd.nl

Vries, mr. F. de (Roden): van Harenspad 48 (8442 CD) postbus 225 (8440 AE) Heerenveen, tel. 0513-433433, fax 0513-433421, e-mail heerenveen@dommerholt.nl

Vries, mr. P. de (Amsterdam): Piekstraat 2 (3071 EL) postbus 5072 (3000 AB) Rotterdam, tel. 010-4869257, fax 010-4844022, e-mail p.devries@hde.nl

NAAMSWIJZIGING

Westerhuis & Van der Baan te Lelystad:
Westerhuis cs Advocaten

BEZOEKADRES/POSTBUS/ TEL./FAX/E-MAIL

Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam: Claude Debussylaan 54 (1082 MD) Amsterdam

Damsté Advocaten te Enschede: Hengelosestraat 571 (7521 AG) Enschede, fax 053-4840099, e-mail damste@damste.nl

Gresnigt & Van Kipperluis te Utrecht: Westdam 3-e (3441 GA) Woerden, e-mail info@gvk-advocaten.nl

Pfeil Heuts advocaten en procureurs te Heerlen: Akerstraat 88 (6411 HC) Heerlen, tel. 045-5606000, fax 045-5606001

Het Bureau van de Orde

ONDERWERP	TELEFOONNUMMER	E-MAILADRES
Algemene informatie (w.o. Advocatenpaspoort)	070 - 335 35 35	info@advocatenorde.nl
N.a.w.-gegevens advocatuur	070 - 335 35 29	info@barbeheer.nl
Auditbureau (kwaliteitszorg)	070 - 335 35 71 / 82	audit@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070 - 335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070 - 335 35 23	finorg@advocatenorde.nl
Communicatie (brochures, Vademecum)	070 - 335 35 52	pr@advocatenorde.nl
BalieNet-certificaten	070 - 335 35 71 / 86	certificaat@advocatenorde.nl
Overige (praktijk)vragen van advocaten	070 - 335 35 71 / 86	helpdesk@advocatenorde.nl
Opleiding		
• Beroepsopleiding (BO) (vragen van stagiaires inzake BO)(09.00-12.00 uur)	070 - 335 35 55	opl@advocatenorde.nl
• Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO) (vragen van stagiaires inzake VSO en erkende opleidingsinstellingen)	070 - 335 35 58 / 78	vso-po@advocatenorde.nl
• Permanente Opleiding (PO) (vragen van erkende opleidingsinstellingen en advocaten inzake PO-punten)	070 - 335 35 58 / 78	vso-po@advocatenorde.nl
• Permanente Opleiding (PO) (ontheffingen PO)	070 - 335 35 41 / 89	jz@advocatenorde.nl
• Vrijstellingen BO en VSO	070 - 335 35 41 / 89	jz@advocatenorde.nl

Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
Telefoonnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 35
Faxnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 31

Gids Rechterlijke Macht online

Actueel, compleet en
betrouwbaar

Nog sneller vinden met Gids Rechterlijke Macht online!

Op de Google-manier zoeken door meer dan 34.000 voor u relevante (juridische) personen, organisaties en diensten

(met contactpersonen, telefoon, fax, e-mail, website etcetera)

- alle advocaten met hun beëdigingsjaar en specialisaties
  - notarissen, deurwaarders, juridische (specialisatie)verenigingen
  - beëdigd vertalers, gerechtstolken, schriftexperts
  - gerechtshoven, rechtbanken, sect. kanton met zittingsroosters
  - arrondissementsindeling, reglementen, rolrichtlijnen
  - kvk's, cwi's, svb's, kadaster, juridische factuliteiten
  - gevangeniswezen, jeugdzorg en nog veel veel meer
- en alles volledig doorklikbaar!**

Overtuig uzelf en meld u aan voor 2 maanden gratis toegang via gidsrm@kluwer.nl

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en *BalieNet*
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

NIET-TIJDIG VOLTOOIEN BEROEPSOPLEIDING

Hof van Discipline, 17 juni 2005

(*mrs. Goossens, Van Voorst van Beest, Vermeulen, Kiers-Becking en Gründemann*)

Het verzet van de Raad van Toezicht tegen inschrijving die verzocht wordt door iemand die is geschrapt op grond van het niet-tijdig voltooien van de beroepsopleiding. Het stond de raad vrij om van het middel van verzet gebruik te maken.

Beroep op overmacht wordt verworpen.

– Artikel 4 lid 2, sub c *Advocatenwet* (verzet tegen verzoek tot inschrijving)

Feiten

Klaagster is op 3 december 1999 ingeschreven als advocaat en procureur bij de rechtbank te X. De inschrijving is voorwaardelijk in de zin van artikel 1 sub 5 van de *Advocatenwet*. Klaagster is per 1 december 2000 in deeltijd gaan werken, zodat haar stageperiode met 18 maanden is verlengd tot 3 juni 2004.

Bij brief van de Nederlandse Orde van Advocaten van 28 januari 2004 is klaagster erop gewezen dat in juni van 2004 aan de griffie van de rechtbank zal worden kennisgegeven dat klaagster zes maanden later, derhalve per 3 december 2004 van het tableau dient te worden geschrapt, tenzij zij voordien het bewijs dat zij het in artikel 9c van de *Advocatenwet* bedoelde examen met gunstig gevolg had afgelegd zou hebben overgelegd; tegen deze kennisgeving heeft klaagster geen bezwaar ingediend.

Klaagster heeft het bedoelde examen niet afgelegd; schrapping van het tableau heeft per 3 december 2004 plaatsgevonden.

Reeds daaraan voorafgaand (op 22 november 2004) dient klaagster bij de rechtbank te X een verzoek in tot (opnieuw) voorwaardelijke inschrijving.

In haar verzoekschrift heeft zij verwezen naar de aanstaande schrapping en gesteld dat zij deze niet kon aanvechten omdat de *Advocatenwet* geen mogelijkheid biedt tot verlenging van de in artikel 8 lid 3 van de *Advocatenwet* bedoelde termijn.

De Raad van Toezicht heeft bij beslissing van 23 december 2004 verzet gedaan tegen de verzochte inschrijving. Daartegen richt zich het beklag.

Klaagster stelt daartoe dat haar beklag gegrond moet worden verklaard, omdat zij ten gevolge van een val van haar paard op 21 juli

2002 ernstig letsel heeft bekomen, waardoor zij niet in staat is geweest binnen de haar toegemeten stageperiode vorenbedoeld examen met goed gevolg af te leggen, zodat zij met recht een beroep op overmacht kan doen.

Daarnaast heeft zij aangevoerd dat de Raad van Toezicht niet verplicht is verzet te doen tegen de hernieuwde inschrijving en daartoe in het licht van de omstandigheden van het geval in redelijkheid ook niet had mogen besluiten.

Beslissing

Het hof verwerpt het beklag.

De in deze zaak door het hof te beantwoorden vraag is of de Raad van Toezicht in redelijkheid had mogen besluiten verzet te doen tegen de inschrijving.

Voorop dient te worden gesteld, dat er grote belangen zijn gediend met goedopgeleide advocaten. Zowel de persoonlijke belangen van de cliënten zijn hierbij in het geding als die van een goede rechtspleging in haar algemeenheid. Die rechtvaardigen de opleidingsvoorschriften, en deze voorzien erin dat stagiaires een opleiding kunnen volgen, die met gunstig gevolg moet worden afgerond binnen een door de wet bepaalde termijn, bij gebreke waarvan schrapping van het tableau volgt (artikel 8 lid 3 *Advocatenwet*).

Artikel 4 lid 2 sub c *Advocatenwet* bepaalt voor het geval een hernieuwd verzoek tot inschrijving wordt gedaan nadat een stagiaire er niet in geslaagd is binnen de gestelde termijn de examens te halen, dat de Raad van Toezicht tegen dat nieuwe inschrijvingsverzoek verzet kan doen.

Juist dat in de wet voorziene geval doet zich hier voor.

Het hof is van oordeel dat de door klaagster aangevoerde omstandigheden en belangen onvoldoende zwaarwichtig zijn om van dit in de wet vastgelegde uitgangspunt af te wijken.

Het hof neemt daarbij in aanmerking dat de stage van klaagster niet geschorst is geweest vanwege het ongeval en dat zij de raad nooit heeft bericht om die reden niet in staat te zijn haar praktijk te blijven uitoefenen. Een bezwaar tegen de kennisgeving van schrapping om langs die weg een verlenging van een stage te verkrijgen is bewust achterwege gelaten omdat zulks, aldus klaagster, geen kans van slagen had. Niet valt in te zien waarom klaagster dan wel een vergelijkbaar resultaat zou kunnen bereiken door een hernieuwde inschrijving als advocaat.

Klaagster heeft ook wel erkend dat het bij haar schortte aan een kwali-

tatief goed niveau aangezien zij een aanzienlijke kennis- en ervaringsachterstand had opgelopen.

Het hof stelt vast dat uit de toelichting van klager voorts blijkt dat zij zich in haar stageperiode vooral heeft beziggehouden met advisering en mediation, zodat ook niet valt in te zien dat zij haar werkzaamheden niet kan voortzetten als juridisch medewerkster op het kantoor waar zij werkzaam is.

Volgt

Ongegrondverklaring van het beklag van klager.

TEGENSTRIJDIGE BELANGEN BIJ VOORGENOMEN ONTSLAG

Raad van Discipline Arnhem, 13 juni 2005

(mrs. Vergunst, Maissan, Van Halder, Dam en De Vlieger)

In een situatie van een voorgenomen ontslag is al snel sprake van tegenstrijdige belangen, zeker in een geval waarin de consequenties van het ontslag verstrekkend zijn. Een advocaat die de werkgever adviseert om met de werknemer in overleg te treden en die in dat overleg zelf een actieve rol vervult, dient zich hiervan terdege bewust te zijn en dient er de werknemer op te wijzen dat hij er goed aan doet zich door een eigen onafhankelijke adviseur te laten bijstaan dan wel het resultaat van het overleg door een dergelijke adviseur te laten toetsen.

- *Advocatenwet artikel 46 (2.4 het vermijden van belangenconflicten; 3.4 jegens tegenpartij in acht te nemen zorg)*
- *Gedragsregel 7 lid 1 en lid 29*

Feiten

Klager wordt door zijn werkgever op staande voet ontslagen omdat hij op het terrein van een klant een acculader zou hebben willen ontvreemden. De werkgever neemt contact op met mr. X die het bedrijf eenmaal eerder in een arbeidskwestie heeft geadviseerd. Vervolgens bespreken de werkgever en mr. X met klager de mogelijkheid om het dienstverband te beëindigen zonder dat klagers WW-aanspraak in gevaar komt, te weten door middel van een ontbindingsprocedure bij de kantonrechter. Tijdens dit gesprek legt mr. X aan klager een pro-formaverzoekschrift en een pro-formaverweerschrift voor en hij geeft deze stukken aan klager mee voor beraad. De volgende dag neemt mr. X telefonisch contact op met klager. De lezingen over wat er dan besproken wordt lopen uiteen. Volgens klager heeft hij aangegeven dat er in elk geval twee dingen uit het verweerschrift moesten, maar heeft hij vooralsnog niet ingestemd met indiening. Hij had de zaak voorgelegd aan de FNV en het zogenaamde ontslagformulier ingevuld naar de FNV teruggestuurd met daarbij een aantal stukken waaronder het verzoekschrift en het verweerschrift. Volgens mr. X heeft klager in het telefoongesprek wél ingestemd met indiening van het verweerschrift.

Mr. X is niet op de hoogte van klagers contact met de FNV.

Het verzoekschrift staat op naam van de werkgever en wordt nog diezelfde dag door deze zelf ingediend. In het verweerschrift staat mr. X als de gemachtigde van klager vermeld.

Er vindt geen mondelinge behandeling plaats. De kantonrechter ontbindt de arbeidsovereenkomst kort daarop per de voorgestelde datum. Bij de keuze voor die datum heeft mr. X rekening gehouden met de fictieve opzegtermijn zodat de WW-uitkering van klager zou kunnen ingaan direct aansluitend aan het einde van zijn dienstverband. Er wordt geen ontslagvergoeding aangeboden of vastgesteld. Klager is ongeveer dertien jaar bij de werkgever in dienst geweest.

Klacht

Mr. X heeft namens klager een pro-formaverweerschrift ingediend in de door klagers werkgever aanhangig gemaakte ontbindingsprocedure, zonder dat klager daarvoor toestemming had verleend; althans mr. X heeft tegenstrijdige belangen behartigd door tevens voor klagers werkgever op te treden.

Verweer

Er is geen sprake van onbevoegde vertegenwoordiging omdat klager telefonisch te kennen heeft gegeven dat het verweerschrift zo kon.

Mr. X heeft bij de voorbereiding van de procedure en in de bespreking met klager zowel de belangen van de werkgever als die van klager op het oog gehad. In die bespreking heeft klager de verduistering niet ontkend. Het voorstel om de weg van een pro-forma-ontbindingsprocedure te volgen heeft klager gebaat. Mr. X heeft ervoor gezorgd dat de fictieve opzegtermijn in acht is genomen en er was zo geen enkel risico dat klager een WW-uitkering zou mislopen.

Naar de mening van mr. X hadden de werkgever en klager volledige consensus bereikt en was er op het moment van indiening van het verweerschrift geen sprake meer van tegenstrijdige belangen.

Overwegingen van de raad

In een situatie van een voorgenomen ontslag is al snel sprake van tegenstrijdige belangen, zeker in een geval als het onderhavige waarin de consequenties van het ontslag verstrekkend zijn. Een advocaat die de werkgever adviseert om terzake met de werknemer in overleg te treden en die in dat overleg zelf een actieve rol vervult, dient zich daarvan terdege bewust te zijn en dient er de werknemer op te wijzen dat hij er goed aan doet zich door een eigen onafhankelijk adviseur te laten bijstaan dan wel het resultaat van het overleg te laten toetsen alvorens aan dat resultaat vervolg te (laten) geven. Mr. X heeft dat nagelaten. In plaats daarvan heeft hij klager vanuit een evidente overwichtpositie bewogen akkoord te gaan met de door hem voorgestelde beëindigingsprocedure en is hij naar buiten toe als zijn gemachtigde opgetreden, daarmee de kans dat de kantonrechter de partijen nog ter zitting zou willen horen tot een minimum reducerend. Het moge zo zijn dat mr. X de intentie heeft gehad ook de belangen van klager te dienen door rekening te houden met de fictieve opzegtermijn en zijn aanspraken op een WW-uitkering, dat neemt niet weg dat diverse andere aandachtspunten geen, althans onvoldoende, bespreking hebben gehad. Daarbij moet gedacht worden aan de ontslaggrond zelf, de matige gezondheidssituatie van klager en het WW-risico wanneer na een zo lang dienstverband als dat van klager in het geheel geen ontbindingsvergoeding wordt afgesproken. Ook al zou zijn komen vast te staan dat klager met de pro-formaprocedure en indiening van het verweerschrift heeft ingestemd, dan nog is de raad van oordeel dat

mr. X zo niet had mogen opereren. Klager is immers door deze gang van zaken verstoken gebleven van onafhankelijk advies.

Mr. X kan niet worden gevolgd in zijn redenering dat op het moment van indiening van het verweerschrift, gezien de bereikte overeenstemming, geen sprake meer was van tegenstrijdige belangen. Die tegenstrijdigheid bestond nog steeds; die lag immers besloten in de omstandigheden die aanleiding hadden gegeven tot het ontslag en het ontslag zelf.

De raad is dan ook van oordeel dat de klacht gegrond is. Gezien de ernst daarvan en gezien het feit dat mr. X er ter zitting geen blijk van heeft gegeven in te zien dat hij jegens klager – die niet zijn cliënt was – niet heeft gehandeld zoals een behoorlijk advocaat betaamt, acht de raad oplegging van na te noemen maatregel op zijn plaats.

Volgt

Gegroundverklaring met berisping.

ENE DEKEN BINDT ANDERE

Raad van Discipline Amsterdam, 27 juni 2005

(mrs. Van Bennekom, Breederveld, De Regt, Romijn en Verviers)

Klager en deken niet-ontvankelijk in klacht respectievelijk dekenbezwaar wegens tijdsverloop.

Uitlatingen van een deken binden in casu ook de deken in een ander arrondissement waarbinnen klager zich vervolgens vestigt.

– *Advocatenwet artikel 46 (Tuchtprocesrecht)*

Feiten

Klager treedt tot begin 1996 op als advocaat voor de besloten vennootschap A waarvan Y bestuurder en enig aandeelhouder is.

Mr. X treedt in diezelfde periode op als advocaat voor de besloten vennootschap B waarvan Z bestuurder en enig aandeelhouder is.

Tot 1992 was B.V. A houdster van alle geplaatste aandelen in het kapitaal van de besloten vennootschap C, die een onderneming dreef gericht op facilitaire dienstverlening aan producenten van televisieprogramma's.

In 1992 verkocht B.V. A aan B.V. B 30% van haar aandelen in B.V. C.

Van 1992 tot 1995 waren Y en Z beiden statutair directeur van B.V. C.

Na het vertrek van Z als bestuurder van B.V. C biedt B.V. B haar aandelen in B.V. C aan B.V. A aan conform statutaire regeling.

Vervolgens ontstaat een geschil over – kort gezegd – de waarde van deze aandelen en over daaraan gerelateerde kwesties.

Bij vonnis van 11 juli 1995 bepaalt de president van de Rechtbank Utrecht onder meer het volgende: 'veroordeelt (B.V. A) en (Y) om zich na verloop van vijf werkdagen na de dag van betekening van dit vonnis te onthouden van activiteiten die concurrerend zijn of kunnen zijn met de activiteiten van (B.V. C) en dergelijke activiteiten gestaakt te houden (...)', zulks op straffe van verbeurde van dwangsommen.

Eind september 1995 laat mr. X executoriala beslag leggen namens zijn cliënte B.V. B op het door B.V. A gehouden belang in B.V. C, onder aanzegging dat één dwangsom is verbeurd uit hoofde van het vonnis van 11 juli 1995. Daarop vordert B.V. A in kort geding opheffing van

dit beslag, althans opschorting van de executie. Deze vordering wordt bij vonnis van de president van de Rechtbank Utrecht d.d. 9 november 1995 afgewezen. Dit vonnis wordt door het Gerechtshof Amsterdam bij arrest d.d. 7 december 1995 bekrachtigd.

Bij dagvaarding d.d. 24 november 1995 heeft B.V. A dan al een bodemprocedure bij de Rechtbank Utrecht aanhangig gemaakt waarin zij onder meer een verklaring voor recht vordert, inhoudende dat zij niet in strijd heeft gehandeld met het vonnis in kort geding d.d. 11 juli 1995 en waarin zij opheffing van het executoriale beslag, subsidiair staking van de executie, vordert.

Op verzoek van B.V. B geeft de Rechtbank Utrecht op 6 december 1995 een beschikking waarin is bepaald dat de deurwaarder binnen zes maanden zal overgaan tot onderhandse verkoop en overdracht van de in beslag genomen aandelen (van B.V. A in B.V. C) met inachtneming van de wettelijke en statutaire bepalingen ter zake van de vervreemding van in beslag genomen aandelen, behoudens voor zover inachtneming daarvan de executoriale verkoop onmogelijk zou maken.

Bij faxbericht d.d. 8 december 1995 bericht mr. X dan aan klager onder meer het volgende: 'Inmiddels zult u ook kennis hebben genomen van de beschikking van de Arrondissementsrechtbank te Utrecht d.d. 6 december jl., waarbij de rechtbank verlof heeft verleend tot de executoriale verkoop van de door (B.V. A) gehouden aandelen in het kapitaal van (B.V. C). In verband daarmee leek het mij juist om u op de hoogte te stellen van het feit dat dezerzijds thans de onderhandse verkoop daadwerkelijk in gang zal worden gezet.'

Bij brief van 22 december 1995 schrijft klager onder meer het volgende aan mr. X: 'Uw brief (van) 8 december berust in verschillende opzichten op een misvatting. Allereerst ziet u eraan voorbij dat de beschikking van de Utrechtse Rechtbank d.d. 6 december jl. niet uitvoerbaar bij voorraad is verklaard. Aan het door cliënte in te stellen appel komt schorsende werking toe (art. 429p Rv). In verband met het vorenstaande zijn de in de uw brief d.d. 8 december aangekondigde besprekingen prematuur. Tevens (doch in verband met het vorenstaande, ten overvloede) wijs ik erop dat slechts het deurwaardersexploot d.d. 18 september 1995 kan gelden als betalingsbevel in de zin van artikel 439-1 Rv, zodat het beslag maximaal kan dienen tot verhaal van een bedrag van f 252.962,20.'

Voorts schrijft klager in deze brief: 'Tevens bericht ik u dat ik van 27 december t/m 5 januari 1995 (bedoeld zal zijn: 1996 – *bew.*) afwezig ben; gelet op de omvang van het dossier en de complexiteit van de onderscheiden tussen onze respectieve cliënten aanhangige procedures zal de zaak gedurende mijn afwezigheid niet door één van mijn kantoorgenoten waargenomen kunnen worden; ofschoon ik niet inzie welke (spoedeisende) ontwikkelingen zich vóór 8 januari voor zouden kunnen doen vertrouw ik dat u rekening zult houden met het vorenstaande.'

Op 28 december 1995 wordt door de (fgd.) president van de Rechtbank Utrecht op verzoek van de cliënte van mr. X, in verband met een dezelfde dag uit te brengen betalingsbevel – voor in de visie van die cliënte door de cliënte van klager verbeurde dwangsommen op grond van het vonnis d.d. 11 juli 1995 ten bedrage van f 1.480.000 toegestaan de termijn van art. 439 lid 1 Rv te stellen op nihil. Dit betalingsbevel wordt nog diezelfde dag aan de cliënte van klager betekend

door daarvan een afschrift in een gesloten enveloppe achter te laten ten woonhuize van Y, bestuurder van B.V. A, waar toen niemand aanwezig was. Op diezelfde dag om 15.20 uur wordt ten verzoeken van de cliënte van mr. X cumulatief executoriaal beslag gelegd op het aandelenpakket van de cliënte van klager in B.V. C voor genoemd bedrag van f 1.480.000. Ook op diezelfde dag, om 16.00 uur, verkoopt de deurwaarder het gehele pakket aandelen van de cliënte van klager in B.V. C voor f 2.800.000 aan de besloten vennootschap D.

Bij dagvaarding d.d. 11 september 1997 stelt – onder meer – Y een procedure in tegen klager waarin Y vordert dat klager zal worden veroordeeld tot betaling van een schadevergoeding. Y voert in dat kader aan dat klager in november en december 1995 als advocaat fouten heeft gemaakt waardoor de vijandige overname van de aandelen heeft plaatsgevonden. Deze procedure leidt tot een arrest van de Hoge Raad d.d. 7 maart 2003 waarin het beroep in cassatie tegen het oordeel van het Gerechtshof dat de vorderingen van Y c.s. moeten worden afgewezen, wordt verworpen.

Klager heeft dan jaren daarvoor, bij brief van 1 juli 1996, bij de deken te Utrecht reeds een klacht ingediend tegen mr. X met betrekking tot diens handelwijze in de onderhavige kwestie op en na 22 december 1995. Nadat klager aan de deken aanvullende informatie heeft verstrekt en mr. X op de klacht heeft gereageerd heeft klager bij brief van 10 oktober 1996 aan de deken als volgt bericht: ‘De feiten en verwijten die in mijn brief van 1 juli jl. zijn genoemd zullen onderwerp vormen van binnenkort te entameren civiele procedures, in verband waarmee ik de klacht tegen (mr. X) hierbij intrek.’

Bij brief van 11 oktober 1996 schrijft de deken aan klager en mr. X onder meer het volgende: ‘Onder verwijzing naar de brief van 10 oktober 1996 van (klager), waarvan (mr. X) rechtstreeks een afschrift heeft ontvangen, kan ik u mededelen dat ik de zaak als afgedaan beschouw en heden heb gearhiveerd.’

Nadat de Hoge Raad op 7 maart 2003 arrest heeft gewezen in de beroepsaansprakelijkheidsprocedure die B.V. A tegen klager had aangespannen, wendt klager zich in deze zaak (kennelijk met zijn oorspronkelijke klacht – *bew.*) weer tot de deken maar dat is dan de deken te Amsterdam omdat mr. X inmiddels binnen dat arrondissement kantoor houdt.

Naast de klacht brengt de Amsterdamse deken ook een dekenbezwaar ter kennis van de Raad van Discipline.

Klacht

De klacht houdt – zakelijk weergegeven – in dat mr. X in strijd met artikel 46 Advocatenwet heeft gehandeld door:

- zich tot de rechter te wenden bij brief van 28 december 1995 zonder gelijktijdige verzending aan klager van een afschrift van deze brief en zulks in weerwil van de bij brieven van 18 december 1995 en 21 december 1995 (door mr. X) gewekte verwachting dat een regeling op komst was en de – niet-beantwoorde – brieven van klager van 22 december 1995;
- bij brief van 28 december 1995 de President onjuist te informeren althans te misleiden door – zonder aannemelijke grond – de ver-

beurde dwangsom op het vijfvoudige te stellen, kennelijk met het doel te proberen te voldoen aan het vereiste van proportionaliteit en de termijn waarbinnen betaling zou moeten plaatshebben te stellen op nihil;

- over te gaan tot het nemen van executiemaatregelen voor een vijfvoudigde dwangsom zonder klager daarvan op de hoogte te hebben gesteld, althans na klager onvolledig op de hoogte te hebben gesteld bij brief van 8 december 1995 en in weerwil van de bij brieven van 18 december 1995 en 21 december 1995 (door mr. X) gewekte verwachting dat een regeling op komst was en de – niet-beantwoorde – brieven van klager van 22 december 1995.

Dekenbezwaar

Het dekenbezwaar houdt – zakelijk weergegeven – in dat mr. X er door de in de klacht omschreven handelwijze, bij welke omschrijving de deken zich aansluit, geen blijk van heeft gegeven met open vizier te strijden. Het aanzien van de balie en het vertrouwen in de advocatuur en in de rechtsgang zijn door die handelwijze ernstig geschaad, respectievelijk in ernstige mate geschokt.

Behandeling door de raad

Met instemming van klager, de deken en mr. X beperkt de raad het onderzoek vooralsnog tot de vraag in hoeverre de klacht en het dekenbezwaar ontvankelijk zijn (kennelijk is door mr. X bij de deken ook inhoudelijk verweer gevoerd – *bew.*).

Overwegingen van de raad

De raad stelt vast dat de, met de klacht verweten, handelwijze van mr. X ziet op zijn gedragingen eind 1995. Eerst nadat de Hoge Raad op 7 maart 2003 arrest had gewezen in de beroepsaansprakelijkheidsprocedure die de voormalige cliënte(n) van klager tegen hem had (den) aangespannen, heeft klager zich opnieuw tot de deken gewend. Tussen de, met de klacht verweten, handelwijze en het (opnieuw) indienen van de klacht door klager is een periode van bijna acht jaar verstreken. Rekening houdend met dit als uitzonderlijk lang aan te merken tijdsverloop is de raad van oordeel dat klager niet-ontvankelijk is in zijn klacht. Daartoe is redengevend dat het ook in het advocatentucht recht geldende rechtszekerheidsbeginsel met zich mee brengt dat een advocaat er in beginsel op mag vertrouwen dat zijn handelen en nalaten na verloop van een redelijke termijn niet meer aan tuchtrechtelijke beoordeling zullen worden onderworpen. Dit uitgangspunt komt grotere betekenis toe naarmate sprake is van een langer tijdsverloop. Dit samenstel van regels is mede ingegeven door de omstandigheid dat het na ommekomst van een redelijk te achten termijn voor de beklagde advocaat veelal niet meer mogelijk zal zijn zich adequaat te verweren. Het in de onderhavige zaak voorliggende samenstel van feiten en omstandigheden, waaronder met name de lengte van het tijdsverloop, is van dien aard dat de raad onvoldoende aanleiding heeft gevonden klager, met voorbijgaan van de hiervoor genoemde uitgangspunten, toch in zijn klacht te ontvangen.

Het feit dat klager destijds op advies van zijn (beroepsaansprakelijkheids)verzekeraar de klacht heeft ingetrokken acht de raad in dit kader reeds hierom niet relevant, nu klager destijds niet te kennen heeft gegeven dat hij zich het recht voorbehield om op het tuchtrecht-

telijke aspect van de handelwijze van mr. X terug te komen nadat de civiele procedure zou zijn afgerond. Nu dat niet is gebeurd kunnen de gevolgen daarvan naar het oordeel van de raad in rechte niet ten laste van mr. X worden gebracht.

De raad vindt ten slotte aanleiding op te merken dat hij zich niet ontveinst dat de gewraakte handelwijze van mr. X op ernstige feiten ziet. Bij een zodanig lang tijdsverloop als waarvan in de onderhavige zaak sprake is, kan naar het oordeel van de raad aan de ernst van de klacht echter geen doorslaggevende betekenis worden toegekend. Bij een andersluidend oordeel zou aan de werking van het rechtszekerheidsbeginsel immers te zeer afbreuk worden gedaan.

Uit de brief van de deken te Utrecht d.d. 11 oktober 1996 leidt de raad af dat de deken de zaak destijds als afgedaan beschouwde en kennelijk toen ook zelf geen aanleiding heeft gezien om op eigen titel een bezwaar tegen mr. X in te dienen. Voor zover dit al van belang zou zijn kan de raad uit de thans ter beschikking van de raad gestelde stukken en de toelichting die daarop door partijen ter zitting is verstrekt, niet afleiden dat – zoals de deken heeft gesteld – de deken te Utrecht destijds uitsluitend een ‘postbusfunctie’ heeft gehad.

Het feit dat de deken te Amsterdam, in wiens arrondissement mr. X inmiddels is ingeschreven, eerst door het arrest van de Hoge Raad met de zaak bekend is geraakt, doet daaraan niet af. Mr. X mocht er immers van uitgaan, gelet op de inhoud van de brief van de deken te Utrecht van 11 oktober 1996, dat niet alsnog ter zake van dezelfde feiten een dekenbezwaar tegen hem zou worden ingesteld. Ook het dekenbezwaar is gelet op hetgeen hiervoor is overwogen naar het oordeel van de raad niet-ontvankelijk.

Volgt

Niet-ontvankelijkverklaring van zowel de klacht als het dekenbezwaar.

ADVOCAAT LAAT CLIËNT ILLEGAAL BELLEN

Raad van Discipline Amsterdam, 27 juni 2005
(*ms. Van Bennekom, Breederveld, De Regt, Romijn, Verviers*)

Een advocaat schendt het vertrouwen in de advocatuur in ernstige mate wanneer hij ondanks verbodsborden zijn mobiele telefoon meeneemt in een cellencomplex, en zijn cliënt daarmee laat bellen.

- *Advocatenwet artikel 46*
- *Gedragsregel 1 (2.1 wat in het algemeen niet betaamt; 2.3 gedragingen in strafzaken)*

Feiten

Mr. X heeft op 24 november 2003 in het kader van de piketdienst een bezoek gebracht aan een verdachte in cellencomplex Z. Bij de ingang van het cellencomplex zijn diverse borden opgehangen waaruit blijkt dat mobiele telefoons en het gebruik daarvan niet zijn toegestaan in het cellencomplex.

Mr. X heeft zijn mobiele telefoon meegenomen in het cellencom-

plex. Hij heeft zijn mobiele telefoon vervolgens aan de door hem bezochte verdachte gegeven. Mr. X heeft in gebarentaal geprobeerd aan de verdachte duidelijk te maken dat de telefoon gebruikt kon worden om kleding te komen (laten? *bew.*) brengen. In een taal die mr. X niet verstond heeft de verdachte vervolgens met die telefoon een gesprek gevoerd. Naar later bleek heeft verdachte in dat gesprek de aangeefster van het feit waarvoor hij was aangehouden onder druk gezet haar aangifte in te trekken.

Door het gebruik van de mobiele telefoon ging in het cellencomplex een alarm af. Mr. X heeft vervolgens aan de dienstdoende agent toegegeven dat de verdachte met zijn mobiele telefoon had gebeld.

Klacht

De klacht wordt ingediend namens de politiedienst, belast met het politionele toezicht in het cellencomplex. De klacht luidt dat mr. X in strijd met verbodsborden zijn telefoon mee heeft genomen het cellencomplex in en vervolgens de verdachte de gelegenheid heeft gegeven om vanuit het cellencomplex met die mobiele telefoon te telefoneren.

Beoordeling door de raad

De raad stelt voorop dat met privileges die aan de advocatuur zijn toegekend in het kader van bijstand aan in verzekering gestelde verdachten buitengewoon zorgvuldig moet worden omgegaan. De raad is voorts van oordeel dat aan mr. X voldoende kenbaar moet zijn geweest dat het mee naar binnen nemen van het toestel niet is toegestaan. Hieraan doet niet af dat de raad niet heeft kunnen vaststellen dat mr. X persoonlijk om afgifte van zijn mobiele telefoon is gevraagd voor hij het cellencomplex binnen ging.

Los van het vorenstaande is het een advocaat niet toegestaan om een in verzekering gestelde verdachte in de gelegenheid te stellen zelf ongecontroleerd contact te hebben met derden. Dit zou het opsporingsonderzoek immers (ernstig) kunnen frustreren en kan bovendien het ongewenste gevolg hebben dat zich hier heeft voorgedaan.

Ter zake van de strafmaat wordt overwogen dat mr. X weliswaar zijn excuses aan klaagster heeft aangeboden, maar dat dat niet afdoet aan het oordeel van de raad dat mr. X door zijn handelwijze het vertrouwen dat de politie in de advocatuur moet kunnen hebben, ernstig heeft geschaad. In dat licht acht de raad de maatregel van berisping op zijn plaats.

Volgt

Gegronde verklaring van de klacht; oplegging van de maatregel van berisping.

ZONDER TOESTEMMING WEDERPARTIJ ZICH TOT RECHTER WENDEN

Raad van Discipline Amsterdam, 27 juni 2005
(*ms. Markx, Gaasbeek-Wielinga, De Meyere, Rigters en Voorhoeve*)

De regel dat het de advocaat niet geoorloofd is zich zonder toestemming van de wederpartij tot de rechter te wenden geldt niet alleen

wanneer vonnis is gevraagd, maar ook wanneer ambtshalve vonnis is bepaald.

- *Advocatenwet artikel 46 (5.1 regels die betrekking hebben op de juridische strijd)*
- *Gedragsregel 15 lid 2*

Feiten

Een procedure tussen partijen staat op de rolzitting van 25 augustus 2004 voor repliek aan de zijde van de cliënt van mr. X. Er is niet geconcludeerd noch om uitstel verzocht, waarna de zaak voor vonnis werd verwezen naar de rolzitting van 8 september 2004. Op 31 augustus 2004 bemerkte mr. X dat hij de conclusie van repliek, die wel gereed was, niet had ingediend op de rolzitting van 25 augustus 2004. Na daarover op 31 augustus 2004 telefonisch contact te hebben gehad met de griffie van de Sector Kanton heeft mr. X op diezelfde datum een fax gezonden naar de griffie met het verzoek de conclusie alsnog te mogen nemen. Bij die fax heeft mr. X de bewuste conclusie van repliek gevoegd. Mr. X heeft geen contact opgenomen met klager, advocaat van de wederpartij, alvorens dit verzoek te doen, noch heeft hij een afschrift van zijn fax of conclusie aan klager gezonden. Op 2 september 2004 heeft de griffier mr. X verzocht om klager te vragen toestemming te verlenen voor het alsnog indienen van de conclusie van repliek. Op dezelfde dag heeft mr. X klager een fax verzonden met dit verzoek, zonder daarin te vermelden dat hij de Kantonrechter op 31 augustus 2004 reeds met dit verzoek had benaderd en zonder te vermelden dat hij het processtuk op 31 augustus 2004 al had toegezonden aan de Kantonrechter. Klager heeft in een fax van 2 september 2004 aan mr. X bericht geen toestemming te verlenen.

Mr. X heeft de kwestie vervolgens nogmaals telefonisch besproken met de griffie, zonder klager daarvan op de hoogte te stellen. Op 9 september 2004 heeft de Kantonrechter klager en mr. X bericht dat deze mr. X toestond de conclusie van repliek in te dienen.

Overwegingen van de raad

De raad stelt vast dat mr. X zich zonder toestemming van klager tot de Kantonrechter heeft gewend op het moment dat de zaak al voor vonnis stond. Ingevolge artikel 15 lid 2 van de Gedragsregels had mr. X klager om toestemming moeten vragen alvorens zich tot de Kantonrechter te wenden. Deze regel geldt immers niet alleen wanneer vonnis is gevraagd, maar ook indien, zoals in het onderhavige geval, ambtshalve vonnis is bepaald. De regel geldt voor alle gevallen waarin de zaak in staat van wijzen is. Toen mr. X vervolgens op aanwijzing van de Kantonrechter alsnog toestemming heeft gevraagd aan klager heeft hij daarbij de feitelijke gang van zaken – dat hij de Kantonrechter daarvoor al had benaderd en daarbij de conclusie al had toegezonden – niet vermeld. Nadat klager deze toestemming geweigerd had heeft mr. X de Kantonrechter nogmaals telefonisch benaderd met een poging de conclusie van repliek alsnog aanvaard te krijgen, wederom zonder klager daarvan op de hoogte te stellen. Mr. X heeft derhalve voormelde Gedragsregel bij herhaling overtreden. Hij heeft geen (afdoende) verklaring kunnen geven voor deze gang van zaken. De raad rekent mr. X ook aan dat hij niet direct openheid van zaken heeft gegeven aan klager.

Volgt

- de raad verklaart de klacht gegrond en
- legt aan mr. X de maatregel van enkele waarschuwing op.

METEEN CONTROLEREN OP TEGENSTRIJDIGE BELANGEN

Raad van Discipline 's-Hertogenbosch, 11 juli 2005

(mrs. Raab, De Bont, Peeters, Luchtman en Teeuwen)

De regel dat een rechtzoekende erop moet kunnen vertrouwen dat zijn advocaat of een van diens kantoorgenoten niet ook de tegenstrijdige belangen van zijn tegenpartij behartigt of in een later stadium gaat behartigen, is zo essentieel dat daarop geen uitzonderingen zijn toegestaan.

Van een behoorlijk advocaat mag worden verwacht dat de organisatie van zijn kantoor dusdanig is ingericht dat direct bij binnenkomst van een nieuwe zaak kan worden nagegaan – en ook daadwerkelijk wordt nagegaan – of de wederpartij een cliënt (van het kantoor) van de advocaat is of is geweest.

- *Advocatenwet artikel 46 (2.4 het vermijden van belangenconflicten)*
- *Gedragsregel 7*

Feiten

Mr. A is advocaat van klager in een procedure betreffende een omgangsregeling. Hij sluit zijn dossier op 13 juli 2004. Diezelfde maand spant klager een procedure in kort geding aan tegen zijn voormalige werkgever W. Op 28 juli 2004 richt W tot mr. X het verzoek om hem in die procedure als advocaat bij te staan. Nadat een bespreking tussen mr. X en W heeft plaatsgevonden laat mr. A aan mr. X weten dat hij een omgangsregeling voor klager heeft behandeld. Mr. A en mr. X zijn kantoorgenoten.

Binnen het kantoor vindt overleg plaats waarbij wordt besloten dat de zaak van mr. A is afgehandeld en dat mr. X dus kan optreden voor W.

Op 2 september 2004 stuurt klager een brief aan genoemd kantoor met daarin de mededeling dat het aan het kantoor niet vrijstaat om namens W tegen klager op te treden omdat mr. A van datzelfde kantoor voor hem was opgetreden in het kader van een omgangsregeling.

Naar aanleiding van deze brief vraagt mr. X om uitstel van de behandeling van het kort geding. Klager gaat hiermee niet akkoord. Mr. X staat vervolgens W bij tijdens de behandeling van het kort geding op 7 september 2004. Daags daarop wendt klager zich tot de deken waarin hij zich beklagt over het optreden van mr. X en het optreden van mr. Y die aan hetzelfde kantoor verbonden is en kennelijk (uit de tekst van de beslissing wordt dat niet duidelijk – bew.) ook werkzaamheden heeft verricht voor W.

Klacht

Het stond mrs. X en Y niet vrij om in een procedure voor de voormalige werkgever van klager tegen hem op te treden aangezien mr. A voor klager was opgetreden in een eerdere zaak.

Verweer

Er was geen sprake van belangenverstremming. De reeds enige tijd

geëindigde bemoeienis van mr. A had betrekking op een procedure die in geen enkele relatie stond met de arbeidsverhouding tussen klager en zijn voormalige werkgever en de specifieke problematiek die in de kortgedingprocedure aan de orde was. Bovendien had mr. A zijn werkzaamheden al enige tijd daarvoor beëindigd.

Op het moment dat de brief van klager bij het kantoor van mr. X binnenkwam was hij op vakantie. Hij heeft vervolgens getracht om vanaf zijn vakantieadres het kort geding uit te stellen zodat zijn cliënt de gelegenheid had om een andere advocaat in de arm te nemen. Toen klager daarmee niet akkoord ging vond mr. X dat hij zijn cliënt niet in de steek kon laten. Het betrof een complexe zaak. Primair uitgaande van de onjuistheid van de stellingen van klager en subsidiair rekening houdende met de gerechtvaardigde zware belangen van zijn cliënt heeft mr. X de brief van klager naast zich neergelegd en heeft hij het kort geding bijgewoond. Tijdens de zitting is ook op geen enkele wijze gebleken van een belangenverstrengeling.

Mr. Y heeft in deze zaak als advocaat-stagiair onder verantwoordelijkheid van mr. X niet anders gehandeld dan overeenkomstig diens aanwijzingen zodat een eventueel verwijtbaar handelen van mr. Y geheel en al voor verantwoordelijkheid van mr. X komt.

Overwegingen van de raad

De raad stelt voorop dat de regel dat een rechtzoekende erop mag en moet kunnen vertrouwen dat zijn advocaat of één van diens kantoorgenoten niet ook de tegenstrijdige belangen van zijn tegenpartij behartigt of in een later stadium gaat behartigen – ook niet als de rechtzoekende intussen geen cliënt meer is van het kantoor – is een zo essentiële regel dat daarop geen uitzonderingen zijn toegestaan. De raad zal de klacht met inachtneming van dit uitgangspunt beoordelen.

Mr. X heeft te kennen gegeven dat het hem, naar zijn mening, vrijstond om voor de ex-werkgever van klager op te treden aangezien de zaak waarin mr. A klager had bijgestaan op dat moment was afgedaan en de beide zaken bovendien niets met elkaar te maken hadden.

Mr. X heeft hiermee naar het oordeel van de raad de strekking van Gedragsregel 7 miskend. De regel dat een advocaat of één van diens kantoorgenoten niet voor de wederpartij van zijn cliënt mag optreden geldt immers ook indien de rechtzoekende geen cliënt meer is van het kantoor. Zulks geldt temeer indien de periode tussen beëindiging van een zaak en het moment waarop de wederpartij zich tot die advocaat of één van diens kantoorgenoten wendt, slechts kort is, zoals in de onderhavige klachtzaak het geval was.

Daarnaast overweegt de raad dat tussen beide zaken bovendien inhoudelijk wel raakvlakken aanwezig waren. De kantoorgenoot van mr. X had klager bijgestaan in een kwestie betreffende een omgangsregeling. In kwesties als deze zijn bij de advocaat van de rechtzoekende veel gegevens over het privéleven van diens cliënt alsmede over de persoon van de cliënt zelf bekend. Voormelde gegevens kunnen bij de behandeling van een arbeidsrechtelijk geschil voor de wederpartij een rol spelen. Reden waarom het een advocaat in een dergelijk geval nu juist niet vrijstaat voor de wederpartij op te treden.

Voorts is komen vast te staan dat mr. X mondeling door zijn kan-

toorgenoot mr. A op de hoogte is gebracht van de omstandigheid dat hij voor klager recent een zaak had behandeld en dat mr. X door klager bij brief d.d. 2 september 2004 erop is gewezen dat het hem niet vrijstond in die zaak op te treden. Het argument van mr. X, dat hij zijn cliënt niet een dag vóór de zitting in de steek kon laten, treft geen doel nu mr. X al geruime tijd op de hoogte was van het feit dat klager was bijgestaan door een kantoorgenoot. Dat mr. X op vakantie was op het moment dat de brief van klager bij zijn kantoor binnenkwam betreft een omstandigheid die voor zijn risico komt.

Daarnaast overweegt de raad dat van een behoorlijk advocaat verwacht mag worden dat hij de organisatie van zijn kantoor dusdanig inricht dat direct bij binnenkomst van een nieuwe zaak kan worden nagegaan of de wederpartij cliënt (van het kantoor) van die advocaat is of is geweest. De raad constateert dat dit in deze zaak niet, dan wel onvoldoende adequaat, is gebeurd hetgeen eveneens een omstandigheid betreft die voor risico van mr. X komt.

De raad acht de klacht jegens mr. X dan ook gegrond.

Mr. Y heeft in deze zaak uitsluitend in opdracht en op aanwijzing van mr. X gehandeld. De raad overweegt dat het optreden van een advocaat-stagiair zelfstandig ter beoordeling aan de raad kan worden voorgelegd. In deze zaak is de raad van oordeel dat de beslissing of het kantoor van mrs. X en Y vrij stond om voor de wederpartij van klager op te treden echter geheel aan mr. X is toe te rekenen. Op grond hiervan acht de raad de klacht tegen mr. Y ongegrond.

De raad is van oordeel dat mr. X zich ernstig tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gedragen. Niet alleen heeft mr. X ten onrechte overwogen dat het hem vrijstond om tegen de wederpartij van een (voormalige) cliënt van een van zijn kantoorgenoten op te treden, mr. X is door die (voormalige) cliënt er ook nog eens vooraf op gewezen dat hij niet vrijstond. Mr. X heeft desondanks gemeend de belangen van de wederpartij van klager zwaarder te moeten laten wegen en heeft welbewust de brief van klager naast zich neergelegd. Mr. X heeft door het belang van de wederpartij van klager te stellen boven het belang van naleving van Gedragsregel 7 er blijk van gegeven onvoldoende inzicht te hebben in het belang van die gedragsregel en de ernst van overtreding daarvan. In zijn schriftelijke verweer alsmede ter zitting van de raad heeft mr. X er opnieuw blijk van gegeven hierin onvoldoende inzicht te hebben. De raad is van oordeel dat mr. X op grond van het bovenstaande ernstig tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld, hetgeen voor de raad aanleiding zou kunnen zijn hem de maatregel van berisping op te leggen. Gelet op de omstandigheid dat mr. X al vele jaren een praktijk als advocaat uitoefent en de raad in het verleden nooit een maatregel jegens mr. X heeft opgelegd zal de raad zich beperken tot het opleggen van de maatregel van enkele waarschuwing.

Volgt

Gegrondverklaring van de klacht tegen mr. X met enkele waarschuwing en ongegrondverklaring van de klacht tegen mr. Y. ●